

Deze film is beschikbaar gesteld door het KITLV, uitsluitend op voorwaarde dat noch het geheel noch delen worden gereproduceerd zonder toestemming van het KITLV. Dit behoudt zich het recht voor een vergoeding te berekenen voor reproductie. Indien op het originele materiaal auteursrecht rust, dient men voor reproductiedoeleinden eveneens toestemming te vragen aan de houders van dit auteursrecht.

Toestemming voor reproductie dient men schriftelijk aan te vragen.

This film is supplied by the KITLV only on condition that neither it nor part of it is further reproduced without first obtaining the permission of the KITLV which reserves the right to make a charge for such reproduction. If the material filmed is itself in copyright, the permission of the owners of that copyright will also be required for such reproduction. Application for permission to reproduce should be made in writing, giving details of the proposed reproduction.

SIGNATUUR MICROVORM:

*SHELF NUMBER
MICROFORM:*

M META 0303

Het „Java Aero” Mysterie

Detective-verhaal uit het na-oorlogse Indië

DOOR
FELMAN

UITGAVE LOEK - HENGEL (O.)

BIBLIOTHEEK KITLV

0076 2565

782814912

IM- & EXPORTBUREAU
Schoolstr. 23 Den Haag
Breestraat 156 Leiden
P.C. Hooftstr. 64 A'dam

2-25

HET „JAVA AERO” MYSTERIE

LUK INSTITUUT
TAAL,
VOLKENKUNDE
nstraat 14
venhage

Den Haag 25 Juni 1949

Lieve Paultje.

Ter herinnering aan
je examen

Van Jan

Tante Wees.

cc
498.

Het „Java Aero” Mysterie

Detective-verhaal uit het na-oorlogse Indië

door
FELMAN

Geïllustreerd door OTTO CRAMER

De in dit boek voorkomende gebeurtenissen en de erbij betrokken personen zijn volkomen fictief. Hoewel de namen van enige bestaande instellingen werden gebruikt — b.v. het Bureau Luchtvaart, het Hotel des Indes enz. — is er vanzelfsprekend in werkelijkheid geen enkel verband te leggen tussen de gebeurtenissen in deze roman en die instellingen.

Dit boek werd geheel in krijgsgevangenschap ontworpen, geschreven en in het Engels vertaald. Voor de technische adviezen op luchtvaartgebied betuig ik mijn hartelijke dank aan enige officieren der Militaire Luchtvaart, mede-krijgsgevangenen, in het bijzonder aan den Reserve 1ste Luitenant der Militaire Luchtvaart, G. J. Haas, in het dagelijks leven vlieger bij de K.N.I.L.M.

Vanzelfsprekend kon in dit verhaal geen rekening worden gehouden met de onvoorziene politieke gebeurtenissen in Nederlands-Indië na beëindiging van de oorlog. Java, waarin zich de geschiedenis van het Aero Mysterie ontrolt, is het Java van vroeger, zoals de schrijver het bijna vijftien jaren, voorafgaande aan de Pacific-oorlog, gekend heeft.

**Vertaling van in dit boek voorkomende Indonesische
woorden en uitdrukkingen.**

(J = Javaans, M = Maleis, S = Soendanees)

Adoe	M = Uitroep van verwondering of angst.
Aer-blanda	M = Soda (woordelijk: Hollands water)
Allah	= God (Oorspr. Arabisch)
Allah illa Allah	= Er is geen god buiten God
Apa kabar?	M = Wat is er voor nieuws?
Baboe	M = Vrouwelijke bediende
Bagoes betoel	M = Erg mooi
Baik	M = Goed
Bang	M = Afkorting voor „Abang” = broer, vriend
Betoel	M = Precies, juist. Ook zéér.
Bini	M = Echtgenote
Blanda	M = Nederlander of Indo-Europeaan (Blanda = Olanda = Hollander)
Dessah	M = Dorp
Djaga	M = Nachtwaker
Djago	M = Haan. Overdrachtelijk „echte man” of durf-al
Djongos	M = Mannelijke bediende
Djoeragan	S = Mijnheer
Gadji	M = Salaris
Goedang	M = Magazijn, opslagplaats
Goeng-goena	M = Tovermiddel, stille kracht

Kamar bolah	M = Kamar-kamar bolah-bal biljartkamer of club, sociëteit
Kampung	M = Inheems stadsgedeelte
Kassie koentji kepala tiga-	
anemblas	M = Geef mij de kopsleutel 3/16"
Kassian	M = Uitdrukking van medelijden
Kebon	M = Tuin. Ook gebruikt voor tuin- man
Kompanie	M = Afkomstig van O.I. Compagny. Nog gebruikt voor „Leger" en „Bestuur"
Koppie	
Soesoeh	M = Koffie met melk
Krani	M = Klerk
Klobot	J = Sigaret gemaakt van maisblad, gevuld met tabak en kruid- nagelen
Lima-delapan	M = 5/8
Mandoer	M = Opzichter, oberkellner
Maoe apa?	M = Wat wil je? Wat is er?
Mas	J = Aanspreektitel (ook lage ade- lijke titel)
Mas Soepir	M = ongeveer „Heer" Chauffeur
Nakal	M = Stout, ondeugend
Njonja	M = Mevrouw
Non	M = eigenlijk Nonna = Juffrouw
Oppas	M = oppasser. Ook politieagent
Pait	M = Bitter. Ook borrel
Panginten	S = Misschien. Dat kan wel zijn
Pantjoran	M = Waterloop in bevoeid rijstveld

Patjol	J = Javaanse schop
Perskot	M = Voorscot, leening
Pikolan	M = Bamboe juk
Ringgit	M = Rijksdaalder
Sado	M = Dos-à-dos. Tweewielig rijtuigje
Saja	M = Ja. (Ook „ik")
Salaam	= Begroeting. Eig. Vrede (Arab.)
Sarong	M = Gebatikte doek
Sawah	M = Bevoeid rijstveld
Semoehoen	S = Ja
Serdadoe	M = Soldaat
Snaphaan	= Geweer
Sobat	M = Vriend
Soedah	M = Niets aan te doen. Het zei zo
Tabé	M = Groet
Terima kassi	
banjak	M = Dank u zeer
Terima kassi	
kombali	M = Geen dank
Tjamat	M = Hoofd der politie in een dorp
Toean	M = Mijnheer
Toean besar	M = eig. grote heer. Beleeftde aan- spraak
Warong	M = Stalletje of klein restaurant

EERSTE DEEL.

— 1 —

Het avondblad van de Javabode van 12 Juni 1947 bevatte de volgende telegrammen.

BATAVIA (Anip-Aneta) 12 Juni 1947. Hedenmorgen te ongeveer 9.10 is het Java Aero toestel PK-AFX, dat om precies negen uur van Kemajoran naar Bandoeng vertrok nabij de dessa Tjibaroesa neergestort en totaal vernield. Nadere bijzonderheden ontbreken.

BATAVIA (Anip-Aneta) 12 Juni 1947. De Directie van de Javero deelt mede, dat het Baltimore 'Gull' toestel PK-AFX, hetwelk hedenochtend nabij Tjibaroesa neerstortte een zogenaamde dienstvlucht uitvoerde, om welke reden zich geen passagiers, doch uitsluitend de piloot, de heer W. Dalmeyer en de mecaniciën, de heer G. H. van Stralen — die helaas beiden om het leven gekomen zijn — in het toestel bevonden. De machine was gisteren te 3.55 's namiddags van Singapore op Kemajaran gearriveerd. De piloot, die het toestel naar Batavia vloog, meldde, dat de hydraulische rem van het linker wiel bij aankomst te Palembang weigerde. Bij de landing

te Batavia werd derhalve de grootst mogelijke voorzichtigheid in acht genomen. Hoewel genoemde rem ook nog te Batavia weigerde, werd de landing zonder incidenten uitgevoerd. Volgens de dienstregeling zou de PK-AFX heden doorvliegen naar Soerabaia. De Javero Directie besloot evenwel inplaats van deze machine een ander toestel in te zetten en het defecte vliegtuig naar Bandoeng te dirigeren voor reparatie van het euvel.

De heer W. Dalmeyer, een zeer bekwaam piloot, kwam in Augustus 1939 in dienst van de Javero. Hij genoot zijn vliegopleiding bij de Luchtvaart Afdeling van het Nederlandsche leger te Soesterberg. Hij bereikte de leeftijd van 35 jaar en laat een weduwe en twee kinderen na.

De heer Van Stralen was eerst kortgeleden in dienst der Javero getreden. Hij genoot zijn opleiding bij de M.L. op Andir. Hij bereikte de 26-jarige leeftijd en was ongehuwd.

TJIBAROESA (Anip-Aneta) - Per telefoon - Nader vernemen wij, dat volgens een aantal ooggetuigen de Baltimore 'Gull' op ongeveer 1500 meter hoogte vloog in de richting Bandoeng. Er was niets bijzonders aan het toestel te bespeuren. Plotseling echter hoorde men een hevige knal en zag men het vliegtuig geheel in vlammen gehuld omlaag storten. De machine schoot met neus en motoren in een rivierte. De boven het water uitstekende delen brandden geheel uit. Omtrent de oorzaak van het ongeluk tast men volkomen in het duister. Ambtenaren van het

Bureau Luchtvaart te Bandoeng en enig technisch personeel van de Javero zijn ter plaatse aangekomen.

Uit het Ochtendblad van 13 Juni 1947:

HET ONGEVAL MET DE BALTIMORE 'GULL'

Vreselijke Ravage

Onbekende oorzaak

Toen gisteren ochtend te ongeveer 11 uur ons het bericht van het vergaan van het Javero toestel PK-AFX bereikte, besloten wij ons onmiddellijk ter plaatse van het gebeurde op de hoogte te gaan stellen. Daar werd medegedeeld, dat het wrak ergens in de buurt van Tjibaroesa moest liggen reden wij de Buitenzorgse weg af, welke wij echter bij de driesprong Tjibinong verlieten om de secundaire weg naar Krawang in te slaan. Tegen één uur arriveerden wij te Tjibaroesa, waar een der employé's van de aldaar gevestigde Michiels Arnoldlanden ons mededeelde, dat het toestel ongeveer een kilometer verder dicht bij de weg naar Lemah Abang lag. Hij vertelde ons terloops, dat hij het ongeluk had zien gebeuren en beloofde, ons vóór ons vertrek een relaas van hetgeen hij gezien had te zullen doen.

Niet ver voorbij Tjibaroesa zagen wij geparkeerd aan de kant van de weg een aantal auto's en

politiemotoren. Een der chauffeurs deelde ons mede, dat wij van daar af ongeveer een „halve paal“ door sawah terrein moesten lopen om bij het vergane toestel te komen. Inderdaad zagen wij, nadat wij een bamboestoel, die ons het uitzicht benam, gepasseerd waren, reeds van verre een groot aantal toegestroomde Indonesiërs, die door agenten van de Veldpolitie op een afstand gehouden werden. Onze perskaart stelde ons in de gelegenheid om dichterbij te komen en weldra zagen wij de treurige resten van de eens zo statige Javero-reus voor ons.

Het toestel is klaarblijkelijk met de neus naar beneden, loodrecht omlaag gestort. Het heeft eerst de rivieroever geraakt en is daarna iets doorgeschoten, zodat het thans half onder water in de Tjipamingkis ligt, terwijl de staart en de roeren daar boven uit steken. Het gedeelte onder water is één massa verwrongen en gescheurd metaal, waartussen zich de resten van de omgekomen bemanning moet bevinden. Het gedeelte boven water, bestaande uit het achterste stuk van de cabine en het staartgedeelte is volkomen uitgebrand en vormt een hoek van ongeveer zestig graden met de onder water liggende toesteldelen. De stuurboordvleugel met de erin gebouwde motor is van de rest van het wrak gescheiden en ligt een dertig meter verder stroomopwaarts in de rivier.

De Commandant van het Detachement Veldpolitie te Tjibaroesa, de heer Ter Haar, verleende ons alle medewerking bij het maken van foto's. (Zie onze achter-pagina.) Hij kon ons evenwel niet toestaan

het wrak van binnen te bekijken, daar de luchtvaart-autoriteiten, die te ongeveer drie uur uit Bandoeng zouden arriveren om het toestel te onderzoeken, nog niet waren aangekomen.

De heer ter Haar vertelde ons inmiddels wat hij van de op het land werkende tani's gehoord had. Het schijnt, dat de A X precies boven Tjibaroesa ontploft is. Of het een van de motoren was, dan wel een explosie binnen in de cabine of cockpit kon hij niet zeggen. De knal was echter hevig en ooggetuigen zijn het er over eens, dat onmiddellijk na de ontploffing vlammen sloegen „uit de neus en de ogen“, zoals enkele tani's het uitdrukten.

Na de aankomst der autoriteiten, namelijk de heeren Binck en Rosel van het Bureau Luchtvaart en de heer Van Duren met enige monteurs van de technischen dienst der Javero, kon men ons niet langer te woord staan en moesten wij het terrein van de ramp verlaten. Wij kregen echter de toezegging later in de middag te Tjibaroesa enige nadere mededelingen te ontvangen.

Wij begaven ons daarop naar het huis van den heer Van Gameren, de employé van de Michiels Arnoldlanden, die ons het een en ander wilde vertellen. Zijn verhaal luidde als volgt:

Ik kwam vanochtend even over half negen thuis uit de fabriek om te ontbijten, toen ik het lijntoestel naar Bandoeng over zag komen. Het was als steeds precies op tijd, 8.38. Toen ik mij even na negen weer naar de fabriek wilde begeven, zag ik wederom een Javero-toestel over vliegen. Ik wist, dat dit geen lijn-

vlucht kon zijn en dacht dus dadelijk aan een extra machine. Ik volgde het vliegtuig met de ogen en plotseling zag ik het een vreemde slingerende beweging maken, ongeveer, alsof het eerst in een linkse, en daarna in een rechtse bocht wilde. Gelijktijdig sloegen vóór uit de cockpit en uit de voorste cabinevensters vlammen. Een paar seconden later hoorde ik de knal. Het was kennelijk een ontploffing binnen in het toestel. Eerst leek het toen, of de machine een bocht ging beschrijven, doch na een zeer kort moment zette het toestel zich op zijn neus en dook — met voluit draaiende motoren — loodrecht omlaag, een zwarte rookstreep achter latend. Ik geloof, dat het wat later zich nog weer tamelijk horizontaal gelegd heeft, doch dat kon ik door de begroeiing van het terrein niet duidelijk meer waarnemen. Ik hoorde de slag, toen het ongelukstoestel de bodem bereikte en belde daarop onmiddellijk de Veldpolitie op. En dat is alles wat ik er van weet.

Het Onderhoofd van het Bureau Luchtvaart deelde ons later in den middag mede, dat de stoffelijke resten van den heer Dalmeyer en den hulppiloot Van Stralen geborgen waren. Zij waren volkomen onherkenbaar en zaten geklemd tusschen de in elkaar geschoven resten van de cockpit. Zij werden inmiddels naar Batavia vervoerd.

De oorzaak van het ongeluk is niet komen vast te staan. Wel is men er zeker van, dat een ontploffing ergens binnen in het toestel de directe aanleiding tot de ramp geworden is. Het wrak wordt thans gesloopt en zal te Bandoeng nader worden onderzocht.

„Morgen Klein,” zei de Waal.

„Morning,” antwoordde Klein met een joviaal handgebaar.

Klein zat in zijn keurige bureautje in het kantoor van de Centrale Recherche te Batavia. Sedert enige maanden was hij tot Hoofd van de dienst bevorderd. Dit feit had echter geen verandering gebracht in zijn vriendschappelijke verhouding tot de Waal. Klein waardeerde zijn vriend de Waal om zijn buitengewone gaven op speurdersgebied en de simpele kwestie van promotie door ouderdom in rang, was voor hem geen aanleiding geweest om een andere houding tegen zijn vroegere collega te gaan aannemen. Zij waren vrienden door dik en dun, en bleven dit ook in dienst. Men had — van hogerhand — tegen Klein wel eens terloopse opmerkingen gemaakt, over den, volgens de autoriteiten al te joviale omgangstoon tusschen chef en ondergeschikte en omgekeerd. Maar Klein had deze opmerkingen weten te couperen met het antwoord: „De Waal en ik mogen elkaar graag, en wij hebben allebei pret in ons werk. We krijgen ook resultaten. Laat nu alstublieft aan ons over, hoe we met elkaar moeten omgaan. Je komt er het verst mee.”

En zoo was het gebleven. Gesprekken verliepen gewoonlijk aldus:

„Ochtendblad al gezien?” vroeg de Waal.

„Ja, Sherlock,” antwoordde Klein. „Dat had je trouwens kunnen weten, ten eerste omdat er mod-

derspatten op mijn schoenen zitten, ten tweede omdat ik een pijp rook inplaats van een sigaret, en ten derde omdat ik die krant juist dichtvouw.”

Klein lachte hard om zijn eigen grap.

„Ik constateer, dat de logica bij jou toch altijd maar zó-zó blijft,” schamperde de Waal er over heen, „want als je goed kijkt, die modderspatten van je schoenen even wegdenkt, en die akelige, pruttelende pijp van jou even op zij legt, dan zul je zien, dat je in het ochtendblad van gisteren zat te lezen!”

Nu was het de Waal, die om zichzelf moest lachen.

„Good Lord, ja,” riep Klein uit. Hij had zoveel Engelse en Amerikaanse detective-romans gelezen, dat het een gewoonte van hem geworden was, zijn woordenschat met gezegden uit die talen te doorspekken. „Waarachtig, dat had ik nog niet eens door. Zo zie je maar weer: je bent een speurder, een snuffelaar en een scherp opmerker, of je bent het niet. Maar, eh — wat wilde je met dat ochtendblad? Stond er wat bijzonders in?”

„Och, bijzonders — nee, eigenlijk niets bijzonders. Maar ze hebben een verhaal over dat verongelukte Javero-toestel. Ik weet het niet, maar ik heb net het gevoel of daarmee iets niet in de haak is. Lees jij het ook eens, zeg, en kijk eens of jou er soms iets bij opvalt.”

„O, jij moet natuurlijk weer wat bijzonders ontdekken, hè. Misdaad of zo iets. Een piloot, die zelfmoord pleegt door zich met toestel en al te laten ontploffen. Ha..... ha.....! Schiet nou gauw op, jô. Wat zou er nu aan zo'n ongeluk voor bijzonders moeten zijn?”

„Och nee, eigenlijk ook niets. Maar ik heb nu eenmaal zo het gevoel. Een „hunch“ zou jij zeggen. Maar lees eerst eens zelf, wil je?” En de Waal haalde het ochtendblad uit zijn zak en legde het vóór zijn chef neer. Nonchalant peuterde hij een sigaret uit zijn pakje, stak die aan en ging in een der gemakkelijke stoelen zitten.

De Waal was, zooals men hem in zijn vriendenkring te Batavia noemde, „een fijne vent“. Boom van een kerel, prima athleet, een der beste centre-halvs van Java en bovendien een grote magneet voor het zwakke geslacht. In zijn vak was hij uniek. Niet lang voor de oorlog was hij als speciale detective bij de Centrale Recherche naar Indië gekomen. En in de korte tijd van zijn werkzaamheden in dit land had hij al een aantal staaltjes van speurderskunst laten zien, die vóórdien in Indië nog nooit vertoond waren. Schijnbaar met het grootste gemak had hij drie of vier zaken, die vóór zijn tijd hoogst waarschijnlijk duister gebleven zouden zijn, tot klaarheid gebracht. Want de moderne werkwijzen van het speurdersvak — deductie, analyse en andere wetenschappelijke toepassingen — waren vóór de oorlog nog niet erg ontwikkeld in Indië. De oude methode was: arresteren maar — hoe meer verdachten, hoe beter. De waarheid zou dan door een eindeloze serie verhoren wel eens te voorschijn komen. Maar de Waal had voor het eerst met die wijze van werken gebroken. In de bekende vergiftigingszaak te Cheribon, die hij geheel op wetenschappelijke wijze had aanpak, arresteerde hij de schuldige zonder ook

maar één voorafgaand verhoor. Hij zei eenvoudig: jij hebt dit en dat gedaan, op deze en die manier, en hier heb ik de bewijzen. Accoord? Mooi — klaar, volgende zaak. En zo was het gegaan met een aantal grote misdrijven over heel Indië. Toen de oorlog uitbrak had de Waal zich al een reputatie opgebouwd, die klonk als een klok.

Klein keek op van zijn krant.

„Nou, ik heb het gezien. Je houdt me echter ten goede, hoor, maar daar zie ik niets bijzonders in. Sterker, ik eet mijn hoed op, als daar iets in zit.”

„Hoeden opeten doen ze in Engeland, jô,” corrigeerde de Waal. „Je bent het er dus niet mee eens, hè? Nou, vooruit dan maar. Ik vond het alleen zo vreemd, dat die ontploffing zo centraal plaats had, weet je. Wat moet er nu in 's hemelsnaam in een cockpit ploffen? Handles, contacten, meters of het stuur? Mijns inziens zet een ontploffing bij een vliegtuig zich in de draagvlakken in, waar de tanks opgeborgen zijn. Maar,” — en hij sprak peinzend en meer als tot zich zelf — „misschien heeft een der bestuurders gerookt. Ze hadden immers geen passagiers in die kist? Ofschoon..... enfin, wie zal het zeggen?”

En zich weer tot Klein richtend:

„Nou, accoord dan. Laten we maar weer op aarde neerdalen..... Eh, ik wilde graag je advies vragen over die kwestie in Solo.....”

En de twee detectives verdiepten zich in hun dagelijkse bezigheden.

Op 20 Juni 1947 bevatte het avondblad van de Javabode de volgende telegrammen:

BATAVIA (Anip-Aneta). Hedenochtend te 8.40 is de PK-AFZ, het te 8.30 van Batavia naar Bandoeng vertrokken lijntoestel der Javero boven Tjibaroesa in brand gevlogen en naar beneden gestort. Van de 14 inzittenden zijn twaalf personen om het leven gekomen. Slechts twee passagiers zijn gered, waarvan één zwaar en de ander licht gewond is. Het toestel werd volkomen verwoest.

BATAVIA (Anip-Aneta) 20 Juni 1947. Nader meldt men ons uit Buitenzorg: De ramp, die de Javero hedenochtend getroffen heeft is merkwaardigerwijs volkomen identiek aan het ongeval, dat acht dagen geleden de PK-AFX overkwam. Ook thans is een ontploffing in het voorste gedeelte van het toestel waargenomen, en ook in dit geval stortte de machine met vol draaiende motoren neer. Zelfs de plaats, waar het toestel neerkwam is vrijwel dezelfde als die van de vorige ramp, daar de machine slechts ongeveer 200 meter van de plek van het eerste ongeval verwijderd ligt. Het wrak is volkomen uitgebrand. Dat uit deze ravage nog twee mensenlevens konden worden gered, is niet meer of minder dan een wonder te noemen. Luchtvaartautoriteiten spoeden zich naar de plaats van het onheil.

BATAVIA (Anip-Aneta). De directie der Java Aero Maatschappij verstrekke ons onmiddellijk na het bekend worden van de vreselijke ramp van de PK-AFZ de volgende inlichtingen:

Gedood werden:

J. G. Tielens, 31 jaar, Piloot;
W. Vonk, 27 jaar, Tweede bestuurder;
J. A. Tulders, 23 jaar, Radio-telegrafist;
W. Fransen, 41 jaar, Vertegenwoordiger fa. ter Kuile;
O. Bogaerdt, 43 jaar, Agent Fa. Halewijn & Co;
P. N. Breeman, 27 jaar, Employé Javasche Bank;
Mevrouw Breeman, 24 jaar;
H. Welling, 31 jaar, Kapitein M.L. Andir;
W. H. Meyboom, 32 jaar, Kapitein M.L. Andir;
R. M. Soetardjo, Ambtenaar Departement E.Z.;
Mejuffrouw H. Ypma, 20 jaar;
A. P. Prakken, 49 jaar, Tandarts.

Zwaar gewond werd:

C. van Dulm, Inspecteur Levensverzekeringsmaatschappij „Hollandia“.

Licht gewond werd:

B. J. E. Duivendak, Ambtenaar Departement E.Z.

De beide gewonden werden door de goede zorgen van de Directie der Michiels Arnoldlanden naar de C.B.Z. te Batavia vervoerd. Op dit moment beschikken wij nog niet over nadere gegevens omtrent hen.

Aan alle familieleden en relaties der slachtoffers biedt de Java Aero Directie haar diepgevoelde betuiging van medeleven aan. Hoewel dit onder de ge-

geven omstandigheden voor de betrokkenen slechts tot weinig troost kan zijn, geeft de Javero Directie de verzekering, dat niets onbeproefd zal worden gelaten om de oorzaak der beide raadselachtige rampen der laatste dagen vast te stellen en dat maatregelen zullen worden genomen om herhaling te voorkomen.

Daar de twee ongevallen precies dezelfde verschijnselen vertoonden en beide plaats hadden met hetzelfde type toestel, acht de Javero Directie het niet verantwoord de dienst met deze machines voort te zetten, totdat de oorzaak der rampen volkomen vast staat en eventuele maatregelen genomen zijn. In overleg met de Directeur van Verkeer en Waterstaat heeft de Javero derhalve besloten tot nadere aankondiging de dienst op het gehele net — dat uitsluitend bevlogen werd door Baltimore machines — onmiddellijk stop te zetten. Zij hoopt op deze wijze het vertrouwen van het publiek, dat vanzelfsprekend een schok gekregen heeft, te herwinnen.

In tegenspraak met de Nirom-omroep van hedenmiddag kan nog worden medegedeeld, dat de machine niet in de lucht uiteen viel, doch — hoewel brandend — geheel intact tegen de grond sloeg. De verklaringen van ooggetuigen hierover, zijn volkomen gelijklopend. De beide gewonden werden door een scheur in de toestelwand naar buiten geworpen en danken hieraan hun behoud. Zij werden niet, zoals de radio berichtte, door de toegestroomde bevolking uit het vliegtuig getrokken. De hitte bij het brandende wrak was daarvoor te groot.

Om 1.30 luisterde de Waal naar de Nirom.

Om 1.35 belde hij zijn chef Klein op.

„Klein? Ja, de Waal hier. Heb je de Nirom gehoord? Wat? Ja, ongelofelijk, hè..... Precies. Hoe denk je er nu over? Weer een piloot die zelfmoord pleegt?..... Hè?..... Natuurlijk. Zeg, ik wou je vragen of ik die zaak maar meteen ter hand zal nemen... Best. Ja..... „Of course“ is Engels hoor!..... Goed, dan neem ik wel alle nodige maatregelen. Wil jij er dan voor zorgen, dat het Parket alles dekt?..... Fijn..... Ja. Om twee uur ben ik op het bureau. In orde..... Tot ziens.”

Om 1.40.

„Interlocaal? Ja, juffrouw, dit is Weltevreden 7210. Ik wilde graag dringend Bandoeng 5194 en dringend Buitenzorg-Tjibaroesa 12. Ja ik luister..... Nee, 5-1-9-4..... Goed, in orde juffrouw, dank u.”

Om 1.43.

„Veldpolitie Tjibaroesa?..... Mooi. Is de baas er ook?..... O, buiten bij dat vliegtuig. No. 4, neem dan even dit bericht. Papier bij de hand?..... De Centrale Recherche..... ja, in orde, schrijft u maar op: Wrak PK-AFZ in beslag genomen door Parket. Geen toestemming tot berging slachtoffers. Bureau Luchtvaart mag voorlopig alleen uitwendig bekijken, doch nergens aankomen. Geen publiek binnen vijftig meter afstand. Hebt u dat?..... Prachtig..... Inderdaad, Inspecteur de Waal. Ik kom ongeveer vier uur. Vraagt u de heren op mij te wachten, wilt u? En

laat u dit bericht dan even per motor naar de baas brengen..... Goed zo, dank u."

Om 1.50.

„Is dat het Bureau Luchtvaart?..... Ik versta u niet..... Ja, hier Parket Batavia..... Nee, juffrouw, Parket. Pieter-Anton-Rudolf-Karel-Eduard-Theodoor... Nee, juffrouw, niet mijnheer Parket, HET parket — politie..... Ja, pliessie. Is een van de heren op het kantoor?..... Mijn God, hoe lang lunchen ze daar bij u?..... O, mijnheer Binck naar Buitenzorg? Mooi. Nu moet u eens luisteren. Zodra iemand van de heren terug komt, vraagt u hem om een afschrift van het rapport over de Pieter-Karel-Anna-Frits-Xantippe. Hebt u dat?..... Per expresse aan..... Nee, juffrouw, niet aan de pliessie..... och, laat u mij nu even uitspreken, juf..... Ja, aan de Centrale Recherche..... Ja, met C-H, net als chocolade..... Zult u het niet vergeten?..... Pas maar op, anders krijgt u een enkele reis per Javero van me..... Wat zegt u?..... O, ja? Nou, u hebt zelf ook een heel lief stemmetje hoor. Maar dat rapport interesseert me op dit ogenblik toch het meest..... Natuurlijk. Dag juf."

Om 1.56.

„Javero Directie?..... O, niet te spreken vandaag? Nou, maar ik denk wel voor mij, juffrouw. Hier is het Parket..... Wat zegt u?..... Precies, de pliessie. Zo, en nu wou ik graag even den heer de Monchy..... Ook al naar Tjibaroesa? Heel Java is daar al heen. Maar, eh — is er een van uw piloten binnen?..... Wie? De heer Hazenberg?..... Fijn, geeft u die dan maar even aan de telefoon..... Ja, ik wacht.....

Hallo, Hazenberg? Ja, de Waal..... Nee, je moet er nog niet achter, hoor. Dat komt misschien later nog wel..... Nou, verschrikkelijk hoor. Zeg, Hazenberg, ik wilde jou graag eens spreken als deskundige..... Kan, hè?..... Mooi, laten we dan zeggen morgenochtend om negen uur. Schikt dat?..... Bij jou op het kantoor?..... Afgesproken. Luister eens, heb je ook een goede boord-mecano bij de hand?..... Wie?..... Goossens?..... Nee, ken ik niet. Is die goed?..... Nu, laat hem dan als het kan ook om negen uur komen, dan kunnen we met z'n drieën eens bomen..... Wat? Ja, heb ik in handen..... Mooi zoo, bedankt voor het compliment..... Ha, ha, een borrel? Ncu, ik zou zeggen, dat me dan wel een heel diner bij des Indes toekomt..... Uitstekend — in orde! Tot morgen dan."

Om vijf over twee schoot de Delage-renwagen met de Waal aan het stuur het erf op van het Bureau der Centrale Recherche. Het grint vloog met een boog door de lucht, toen de wagen met een grote zwaaai tot stilstand kwam. Klein stond voor het venster van zijn kamer naar buiten te kijken en schudde meewarig het hoofd. De Waal grijnsde hem vriendelijk toe, wipte uit zijn wagen en stapte het kantoor van zijn chef binnen.

„Moet je mijn ramen weer vernielen, old man?" vroeg Klein.

„Old man is min of meer Engels, hoor, old man!" was het plagende antwoord. „En als ik je ramen stuk gooi mag je de kosten aan het eind van de maand van m'n salaris aftrekken. Zo dan — en wat

denkt de baas d'r nu van? Hebben we daar weer een grote zaak te pakken, of niet?"

„Ja verdraaid, en een behoorlijke ditmaal. De vrijer, die dit karweitje geëntameerd heeft, heeft veertien mensenlevens op zijn geweten."

„Jij bent er dus ook positief zeker van, dat we hier met misdaden te maken hebben en niet met ongelukken?" vroeg de Waal.

„Positief," was het nadrukkelijke antwoord. „Volkomen positief. Ik ben weliswaar niet zo'n geslepen speurhond als jij, en ik heb me eerlijk gezegd wel eens dikwijls op het eerste gezicht op iets verkeken, maar in dit geval....."

„In dit geval wil je zeker weer je hoed opeten als het geen misdrijven zijn, hè?"

„Natuurlijk, en nog wel rauw ook! Coincidenties zijn mooi. Maar een stapel coincidenties is zelfs voor mij te veel. Wat is jouw idee?"

„Verdraaid gecompliceerde misdaad. Jongetje met hersens aan het werk. 'n Geraffineerd uitgekiend zaakje natuurlijk. Maar daarom krijg ik het sloeber-tje wel! Over een dag of tien heb ik het ventje wel te grazen..... Reken maar. Het lijkt mij juist zo'n bakkie waar ik aardigheid aan heb....."

„My dear fellow!"

„U zei?"

„Nou ja, ik wou zeggen, ben je niet wat al te zeker van je zaak? Hoe kun je in deze affaire op veel aanwijzingen rekenen? De beide kisten zijn volkomen in de soep. In het eerste geval zijn er helemaal geen getuigen en in het tweede geval slechts twee ge-

wonde getuigen, die natuurlijk een veel te grote schok gekregen hebben om nog van iets af te weten....."

„Stop eens met je woordenstroom. We hebben hier weer zo'n geval, dat logisch moet worden uitgeknoobeld en waarin getuigen van minder belang zijn. Vóór alles moeten we naar motieven zoeken. Wie zijn er dood, wie hadden er eventueel nog meer dood kunnen zijn..... wie kan zo'n kist laten ontploffen en op welke manier.....? Allemaal punten, die slechts om beredeneerde oplossing vragen om de schuldige te pakken te krijgen. Precies in mijn lijn hoor. Maar als je me niet kwalijk neemt, die kwesties kunnen allemaal blijven rusten tot morgen. Ik wil dat geval eerst eens op m'n gemak ter plaatse gaan bekijken. Ik heb het wrak in beslag laten nemen en ga er nu eens wat rond neuzen. Als er iets bijzonders is bel ik je vanavond nog op. Nou, dan ga ik maar meteen."

„Sigaret?"

„Graag." En met smaak inhaleerde de Waal de eerste trekken van de hem aangeboden Lucky.

„Wel, goede reis dan, en breek je benen niet in die bak met roestige spijkers op wielen."

„De kif, jô," zei de Waal en was weg.

— 5 —

Dien avond, na zijn terugkomst uit Tjibaroesa, had de Waal nog een telefoongesprek met zijn chef gevoerd. Hoewel de gegevens, die hij op de plaats van

het ongeluk verkregen had niet erg belangrijk waren, was hij door het onderzoek toch in zijn overtuiging gesterkt, dat er hier sprake was van zéér ingenieus voorbereide en feilloos uitgevoerde misdaden. Het was eenvoudig ondenkbaar, dat er twee ongelukken op precies dezelfde wijze en op precies dezelfde plaats zouden gebeuren. Maar hoe zat die vork dan eigenlijk in de steel? Vanzelfsprekend had ook Klein daarop nog geen antwoord geweten. Voorlopig was het voor de Waal dus een probleem van logisch denken en combineren.

Lui uitgestrekt op twee stoelen in zijn voorgalerij, een whisky-soda op tafel en een blik Chesterfield binnen handbereik, lag de detective daar in een houding, waarvan men niet veel productief werk zou verwachten. Maar binnen in zijn hoofd werkten de „kleine grijze celletjes” — zooals Hercule Poirot placht te zeggen — op volle toeren.

Hoe had de schoft het gedaan — en waarom? Hoe was het mogelijk ze op precies dezelfde hoogte neer te halen en ze op precies dezelfde plek tot ontplofing te brengen? Tijdbommen? Het leek onmogelijk die dingen zó precies af te stellen — of waren diezelfde hoogte en diezelfde plek slechts coincidenties? Nee, alsjeblieft geen coincidenties — die waren veel te zeldzaam om „en massa” voor te komen. En als je dus aannam, dat het geen coincidenties waren, moest opzet worden vastgesteld. Doch waar opzet in het spel was, moesten persé motieven aanwezig zijn. Welke? Zolang die motieven niet voor de hand lagen, zouden alle mogelijkheden moeten worden

overwogen. En welke waren die mogelijkheden? Tegen wie konden eigenlijk de aanslagen gericht zijn? Laat eens zien.....

ten eerste: tegen de Javero zelf,

ten tweede: tegen één of meer leden van de bemanning,

ten derde: tegen één of meer passagiers.

Wat was er voor punt één te zeggen? Een ontslagen geëmployeerde, die zijn wraak op de maatschappij wilde koelen. Daar zat natuurlijk wat in. Zo'n man kon ook technisch van het bedrijf op de hoogte zijn en zou misschien gemakkelijk in staat zijn om iets te knutselen waardoor de ongelukken veroorzaakt werden. Morgen eens een lijst vragen van ontslagen employé's.

En dan punt twee. Als de dader een lid der bemanning had willen treffen, had hij toch wel een zeer eigenaardige methode toegepast. En meer speciaal, waarom had hij dan twee toestellen gepikt? Of was het een massa-wraakneming? Een vraakneming van iemand, die in een soort waam leefde, dat iedere collega of medewerker hem wilde benadelen en achteruit duwen? Deze gedachtengang impliceerde, dat hij een psychologische observatie van het gehele Javero-personeel van Batavia, van hoog tot laag, zou moeten verrichten, om een minderwaardigheidscomplex te ontdekken. Hm, geen kleinigheid, en een langdurige geschiedenis.

Blijft punt drie: aanslag op passagiers. Wel een gecompliceerde methode hoor, als men het geval van een gewone moord zou willen stellen. En welk motief

dan? Erfeniskwestie? Wraak? Liefdesgeschiedenis? Of puur sadisme? Kon per slot van rekening ook zijn. Je had allerlei gekke kerels rondlopen!

Maar nee, zo kwam je er toch ook niet. Eigenlijk zou je die motieven van erfenis en liefde en zo rustig kunnen uitschakelen, want dan zou immers één aanslag voldoende geweest zijn. Voor één moord liet je maar één machine ontploffen. Het meest waarschijnlijke was dus, het laatste motief. Sadisme. Maar dat zou even een hopeloos zoektocht worden! Vind maar eens een willekeurige vent, die uitsluitend door een ziekelijk brein met de ongelukken verbonden is, zonder een enkele schakel met de Javero of het personeel of de passagiers. Hoop maar, dat dat niet het geval is, jonge man, anders wordt het een gebed zonder eind.

Maar als het nu toch eens een van die andere motieven geweest was, waarom dan voor de duivel twee toestellen?..... Hoe zat dat ook weer in elkaar? Die eerste kist had geen passagiers aan boord. Een dienstvlucht. Dat wees nadrukkelijk in de richting van een aanslag op personeel of op de maatschappij. Als je het mij vraagt, een aardig doolhofje.....

Maar kon die snaak, die het gedaan had eigenlijk van te voren weten, dat de AFX een dienstvlucht zou maken, of was hem dit onbekend? Ai, wacht eens even! Dat zou hij alleen hebben geweten als insider — „Dat 's ook Engels,” dacht de Waal en grinnikte — maar als buitenstaander zou hij hebben moeten denken, dat de AFX naar Soerabaia zou gaan. Die verandering werd immers pas bekend ge-

maakt in dat krantenbericht nadat het eerste ongeval had plaats gehad. Even naslaan. Hier — zie je wel, daar staat het: een andere machine naar Soerabaia.

Laten we dus maar even aannemen, dat de eerste aanslag door een buitenstaander beraamd was, wat wilde hij dan? Een passagier. Goed, maar welke passagier? Dat is nu juist de vraag. En wat wilde de schurk dan met het tweede toestel, de AFZ? Weer een passagier? En wie — wacht eens even, of misschien tweemaal een aanslag op de zelfde passagier? Dan was de eerste poging dus een mislukking, omdat hij achteraf bemerkte, dat het verkeerde toestel gepikt was.

Ai, kijk eens even hier, nu krijgen we een beetje grond. We zullen morgen maar eens dadelijk de passagierslijst opvragen van de kist, die naar Soerabaia gevlogen is inplaats van de AFX. Vinden we in die lijst de naam van een knaap, die vanochtend ook in de AFZ zat, dan zijn we op de goede weg. Dan hebben we zeer waarschijnlijk de persoon, tegen wien de aanslagen gericht waren, gevonden. We hebben dan nog slechts na te gaan welke mensen op de hoogte waren van de voorgenomen reizen van die passagier, en dan hebben we de dader zo goed als achter de tralies. Ja, Ja — neem een slok, jô, en een sigaret en sla niet zo door. Uitpiekeren wie het misschien wel geweest zou kunnen zijn — allemachtig wat een vage zin, hoe zou Klein dat in het Engels zeggen? — ja, dat uitpiekeren was één ding. Maar nu nog aan zo'n Pietje vertellen: **jij** bent het geweest en je hebt het op **die** manier gedaan en

om die reden..... en steek nu maar even de handjes vooruit, zodat ik er een paar mooie armbandjes om kan doen — ja, ja,..... dat was vers twee! Nee, de Waal, ouwe jongen, denk vanavond maar niet meer aan de PK-AFX en de PK-AFZ, en kruip maar liever achter de klamboe, want de muskieten hebben toch al de helft van je bloed te pakken en morgen kun je de rest misschien goed gebruiken.

En het licht in het paviljoen op Oud-Gondangdia ging uit en binnen tien tellen was de Waal in zoete rust.

— 6 —

„Goeden morgen, Hazenberg,” zei de Waal, toen hij de volgende ochtend op de afgesproken tijd den piloot in het kantoor van de Javero ontmoette. „Beroerde zaken doen jullie tegenwoordig hier. Jonge, jonge, al die kisten, die zo maar uit de lucht komen vallen!”

„Ja, de Waal,” antwoordde Hazenberg, „we hebben gedwongen vacantie gekregen. Maar je voelt wel, dat wij Javero-menschen er niet erg van zullen genieten. Dergelijke akkefietjes zijn eenvoudig moordend voor een luchtvaartmaatschappij. En als je weet hoe enthousiast hier het gehele personeel steeds werkt, zul je wel begrijpen, dat ieder van ons tegenslagen als deze eenvoudig voelt als klappen, die hij persoonlijk te incasseren krijgt. En dan die kameraden, die ons weer zijn ontvallen. 't Is verdorie om razend te worden, man, vooral als je er zo

machteloos tegenover staat en je er van overtuigd bent.....” Hazenberg sprak de rest van zijn gedachten niet uit.

„Ga door, Hazenberg.”

„Nou ja, jij bent tenslotte van de politie, waarom zou ik mijn mening ook niet uitspreken? Deze ongelukken zijn geen ongelukken. Het zijn misdaden. Honderd procent zeker. Je kunt me als vakman gelooven, de Waal..... Moderne kisten regenen maar niet meer zó uit de lucht. En als je dezelfde opinie bent toegedaan, dan kun je er op rekenen, dat het hele personeel klaar staat om je te helpen. Met alles — en van harte.”

„Ja, kerel, ik kan er absoluut in komen, wat deze klappen voor jullie moeten betekenen. En nu je toch mijn opinie vraagt — natuurlijk hebben we hier met misdaden te doen, hoewel ik waarschijnlijk langs andere weg tot die conclusie gekomen ben als jij. Jij acht het denkelijk technisch onmogelijk, dat zulke rampen als puur ongeval voorkomen. Accoord. Ik acht de talrijke coincidenties in deze gevallen onaanvaardbaar. Als er één kist in Medan gevallen zou zijn en één in Soerabaia, in orde. Eén tijdens de start en één van vijftien-honderd meter hoogte, accoord. Eén een vleugel er af en de tweede in brand, dat kan. Maar twee kisten, beide in brand, beide op vijftien-honderd meter hoogte, beide boven Tjibaroesa... dat kan niet! Ik bedoel, dat kan natuurlijk wel — dat hebben we gezien — maar dat kan maar niet van zelf gebeuren. En als we nu eens ernstig onze koppen bij elkaar steken en jouw technische kennis

enten op mijn gevoel voor logica, nou, dan hebben we mijns inziens een fraaie kans, dat we dit geval tot oplossing brengen. En daarmee is iedereen gebaat..... behalve natuurlijk één of meer misdadigers....."

„Afgesproken. Welke hulp je ook wenst, ik sta steeds voor je klaar. Een kop koffie?"

„Ja, graag. Sigaretten en koffie zijn mijn hoofdvoedingsmiddelen, ten minste, zolang ik niet in training ben voor het een of andere sportfestijn."

Nadat een bediende een dampende kop geurige koffie voor de Waal had neergezet en verse sigaretten waren opgestoken, kwam de detective tot het eigenlijke onderwerp.

„Wel — ik zou je graag een technisch verhoor afnemen. Maar voordat we daartoe over gaan, zou ik je drie dingen willen vragen: ten eerste de passagierslijst van het toestel, dat op 12 Juni naar Soerabaja gevlogen is inplaats van de AFX, die voor reparatie naar Bandoeng moest. In de tweede plaats een naamlijst van al het Javero-personeel van Batavia en van jullie mensen, die hier wonen, maar die op de elfde en de negentiende 's avonds hier overnachtten. En dan in de derde plaats: wil je die monteur Goossens verzoeken bij dit onderhoud tegenwoordig te zijn? Zo — let 's get busy — zoals mijn baas zou zeggen."

„Best amuseer je dan een minuut of vijf alleen. Ik kom met Goossens terug. De opgaven, die je vraagt, krijg je dan later wel."

Inderdaad behoefde de Waal niet langer dan vijf

minuten te wachten, hoewel dit wachten op zichzelf niet zó'n marteling was in de comfortabele fauteuil en met de geurige Arabica op tafel. Weldra verscheen Hazenberg weer, nu vergezeld door een lange, blonde jongeman van ongeveer vijf-en-twintig jaar, die zich voorstelde als de mecano Goossens.

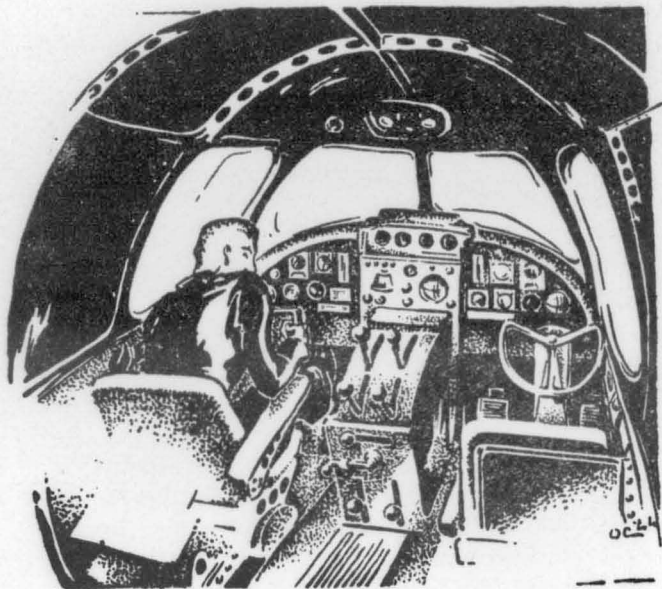
„Ah, dat is een vent waar ik mee werken kan," dacht de Waal bij zich zelf. „Het goede type van luchtvaart-jongelui, dat zich de laatste jaren ontwikkeld heeft."

„Mooi, mijne heren, laten we dan maar dadelijk van wal steken. U heeft het doel van mijn komst al wel gehoord, mijnheer Goossens.....?"

„Zegt u maar Goossens sadya," wierp de mecano er tussen.

„Dank u, dat is wel zo makkelijk. Je weet dus waar het om gaat, nietwaar? Welnu dan, ik zal de vragen tot mijnheer Hazenberg richten en als die wat door Goossens beantwoord wil hebben delegeert hij mijn vraag wel. Om te beginnen dan, ik wil graag een volledig exposé hebben van alle handelingen, die met een vliegtuig en de bedieningsorganen verricht worden, vanaf het moment, dat de hangardeuren 's morgens opengaan tot het ogenblik, waarop het toestel na een vlucht ergens anders landt. Dat is genoeg om te beginnen, niet? Als me iets onduidelijk is, vraag ik het wel. Overigens ben ik geen volslagen leek, want ik heb mijn sportbrever. Nou, wie wil?"

Met een knik naar Goossens gaf Hazenberg te kennen, dat hij het eerste gedeelte van het relaas in

Cockpit met controlerende monteur.

handen van de mecano legde. Deze stak dan ook dadelijk van wal.

„Om te beginnen maken we bij de luchtvaart onderscheid tussen grondmecano's en boordmecano's. Daar ik vroeger bij het grondpersoneel werkte en tegenwoordig als mecano-hulppiloot meevlieg, ben ik precies op de hoogte van het gehele verloop der handelingen, die verricht worden, voordat de piloot in het toestel plaats neemt.

Als de hangardeuren open gaan en het is ongeveer een uur voor de vertrektijd, wordt de kist door het inheemse personeel naar buiten gerold. Ik neem nu aan, dat de boordmecano van de vorige dag het toestel geheel „OK" gerapporteerd heeft. We krijgen dan de gewone routinehandelingen. De mecano stapt in, en gaat in de linker stuurstoel zitten. Hij start de motoren, in de eerste plaats om ze warm te draaien, maar ook, om de corresponderende instrumenten te controleren. Maar daar kom ik dadelijk wel aan. De motoren worden elk afzonderlijk aangeslagen met een starterknop door middel van een electro-motor, precies als bij een auto. Vervolgens wordt het toerental opgevoerd door verschuiving van de gashandles. De mecano houdt daarbij de stuurkolom stevig naar zich toegetrokken, want anders gaat de staart van de kist omhoog. Hij probeert nu meteen de werking der stuurorganen. Dat doet u als sportvlieger natuurlijk ook, maar het gebeurt bij ons iets anders. Het hoogteroer door vooren achteruitbewegen van de kolom of de knuppel, hoe je het ding wilt noemen. Maar de ailerons be-

wegen wij niet zooals in sportkisten, door de knuppel naar links of rechts te duwen, maar door aan het stuurwiel te draaien. Verder proberen we het voetenstuur, dat het richtingroer controleert. We krijgen dan een kleine contrôle op de olieleidingen van de automatische piloot. Daar kan wel eens lucht in komen en de servo-cylinders moeten daarom worden ontlucht, door stuurwiel en voetenstuur geheel uit te draaien en te trappen, en ze ongeveer een minuut in deze stand te houden. Vervolgens gaan wij dan de magneten na, door stuk voor stuk van elke motor een der twee magneten uit te schakelen om te zien of de andere dan nog zijn werk doet. Benzinedruk, oliedruk, remdruk en toerental worden gecontroleerd op de daarvoor bestemde meters. Daarna komen de flaps of landingsklappen aan de beurt. Zij worden door een hefboom hydraulisch naar buiten gedrukt en weer op hun plaats gebracht. Die flaps komen niet op sportkisten voor, maar dat wist u natuurlijk al lang.

Ten slotte inspecteeren we nog de gasinlaat-druk of „boest” — en de spoedverstelling der propellers — en als dat allemaal geschied is en de motoren een minuut of vijf warm gedraaid zijn, worden ze weer gestopt. Dat gebeurt met de hoogtegashandle. De benzinetoevoer wordt dichtgeknepen en de motoren slaan af, uit armoede van het gasmengsel. Nou, en als dat zaakje dan voor de bakker is, geef ik mijn fiat, en kan de boel de lucht in. Hiermee eindigt in normale gevallen de bemoeienis van den grond-dienst.”

„Mooi,” zei de Waal, „dat is allemaal duidelijk. Maar ik heb nog één vraag. Hoe zit het met het tanken?”

„O, dat gebeurt altijd 's avonds direct na aankomst. De Shell-auto rijdt naar het toestel en de inheemse monteurs klimmen op de kist om de slang in de tanks te houden. Er is niets bijzonders van te vertellen. De toestellen gaan dus steeds volgetankt de hangar in. Dat is een normaal voorschrift bij onze maatschappij. Het Leger doet het ook zo.”

„Prachtig,” zei de detective. „Laten we dan nu maar de lucht in gaan. Het abnormale geval van een gemelde storing zullen we voorlopig maar over slaan.”

„Dan neem ik hier het verhaal over,” zei Hazenberg, die al dien tijd niet geïnterrumped had en dus geheel met Goossens' uiteenzetting accoord ging. „Overigens, nog een kop koffie?”

„Nou, je weet het, hè. Ik ben niet getrouwd en ik ben in niets gerantsoeneerd, zelfs niet met sigaretten, zooals jij natuurlijk! Graag dan, en steek jij 'n Chesterfield op, waar je vrouw niets van weet.”

Nadat verse koffie besteld was, ging Hazenberg tot zijn verhaal over.

„Als we het „OK” van de technische dienst gekregen hebben, is het wachten slechts op vertrektijd. Wanneer het ongeveer zo ver is, stappen we in de cockpit, ik als vlieger links en Goossens als mecano-hulppiloot rechts. De deur van de cabine wordt gesloten door de radio-telegrafist. Het startsein komt,

ik sla de motoren aan en breng ze op het benodigde toerental. Vervolgens de remmen los, wat gas bij en daar rollen we. Na de aanloop over het veld zijn we weldra los en daar gaat dan het landingsgestel naar binnen. Dat gebeurt weer met een kruk, die door de tweede bestuurder bediend wordt."

"Die kruk wordt dus tijdens het onderzoek 's morgens niet door de mecano gecontroleerd?" interrumpeerde de detective.

"Nee, uiteraard niet," antwoordde Hazenberg. "Het landingsgestel van de „Gull" wordt aangedreven door een electro-motor, en de kruk werkt als een schakelaar. Als de monteur die kruk zou controleren, zouden de wielen naar binnen gaan en de kist door de knietjes zakken. Ben ik duidelijk genoeg?"

"In orde," antwoordde de Waal. „Ga maar weer door."

"Tijdens het inhalen der wielen dan," vervolgde Hazenberg zijn relaas, „regel ik zelf de stand van het hoogteroer-trimvlak, door aan een handwiel te draaien. Ken je wel, hè? Dat dient om opwaartse of naar beneden gerichte druk op het hoogteroer te compenseren.

We klimmen nu door, totdat we een bepaalde vlieghoogte bereikt hebben, bij voorbeeld een goede duizend meter boven de grond. De mecano begint nu met de hoogtegashandle te werken. Deze knijpt de benzinetoevoer in de carburator, zodat de benzine-lucht verhouding geregeld wordt in overeenstemming met het ijler worden van de buiten-

lucht. We kunnen dit allemaal op meters controleren, doch handelingen — en jij bent immers alleen in onze handelingen geïnteresseerd? — zijn daar niet voor nodig. Op normale vlieghoogte gekomen — en dat is op de Bandoenglijn bij goed weer gewoonlijk vijftien-honderd meter — houdt de klim op. Ik leg nu de kist vlak en breng de motoren op kruisvermogen met gas- en toerentalhandles. Met een andere handle wordt dan de automatische piloot bijgezet en hiermede is — behalve het controleren der instrumenten — in normale omstandigheden mijn werk gedaan tot vlak voor de landing.

Bij de landing worden alle handelingen, die ik je zoeven opgenoemd heb, weer verricht, doch uit de aard in omgekeerde volgorde. Daar komt alleen dan nog het uitbrengen der landingsklappen bij, maar de rest is precies als in de start. En nu geloof ik, dat ik alles wel opgenoemd heb."

"Prachtig. En vertel me nu nog iets van het werk, dat de radio-telegrafist te doen heeft."

"Wel," vervolgde Hazenberg, „de radioman begint dadelijk na de start met zijn berichtgeving. Hij geeft dan de juiste vertrektijd door en enkele andere gegevens. Verder blijft hij gedurende de gehele vlucht bezig — echter op ongeregelde ogenblikken. Dat hangt geheel af van de gegevens, die ik nodig heb over het weer of de barometerdruk op een station aan de route. Zijn taak is dus zeer onregelmatig en volkomen afhankelijk van de omstandigheden. Zoo — wil je verder nog iets weten?"

"Nee," zei de Waal, die zijn notitieboekje, waarin

hij verscheidene aantekeningen gemaakt had weer dichtsloeg. „Voorlopig weet ik voldoende. Maar mocht ik je nog weer nodig hebben, dan mag ik zeker nog wel eens aankloppen?”

„Graag, kerel. We zijn hier allemaal net zoo gebrand op een oplossing als jij zelf. Dus, welke hulp je ook nodig mocht hebben, we staan met alles voor je klaar.”

„Dat is mannentaal. Als je me nu nog aan die gegevens kunt helpen, die ik je straks gevraagd heb.....”

„Loop maar mee. Ze zullen wel klaar liggen.”

„Jullie werken hier tenminste gestroomlijnd. Saluut Goossens. Mijn dank hoor.”

„Tot ziens, mijnheer de Waal,” antwoordde de mecanc, „en mijn beste wensen voor een snel succes.”

Op de afdeling Secretariaat lagen inderdaad de gevraagde stukken al te wachten. De jongedame, die ze de Waal overreikte, kon niet nalaten wat langer dan strikt noodzakelijk in zijn blauwe ogen te kijken. Toen Hazenberg en hij het kantoor verlieten, keek de Waal nog eens om — hetgeen ook niet strikt noodzakelijk was.

„Nou, nou,” zei hij met een kennersblik, „ik zie, dat hier bij jullie vrijwel alles gestroomlijnd is. Niet gek — lang niet gek. Doodjammer, dat ik niet dagelijks gegevens van jullie nodig heb. Saluut Hazenberg, tot kijk.”

En met een oorverdovend gebrul schoot de Delage het hek uit.

Het gesprek, dat de Waal met de experts der Javero gevoerd had, gaf hem rijkelijk stof tot overweging. Het doel ervan was geheel gericht op het ontdekken van een mogelijkheid om het een of andere voorbereide ontplofingsmiddel op een bepaald ogenblik tijdens de vlucht tot explosie te brengen. Het idee van een tijdbom had de detective reeds laten varen. De twee vliegtuigen waren op slechts enige honderden meters afstand van elkaar ontploft. Tijdbommen zou men nauwelijks met een precisie van enige seconden kunnen afstellen — ook al, omdat de vertrektijden der machines op de verschillende dagen altijd wel een aantal seconden uiteen liepen. Maar bovendien, — en dat was belangrijk — het eerste verongelukte vliegtuig was niet volgens dienstregeling vertrokken, doch een uur na de oorspronkelijk voor dit toestel vastgestelde vertrektijd. Immers, het lijntoestel naar Soerabaia vertrekt 's ochtends om acht uur, terwijl de ongeluks-machine om negen uur gestart was. Maar afgezien daarvan, de psychologische kant van deze kwestie was van meer beteekenis. Stel, iemand plaatst onder de gegeven omstandigheden tijdbommen in de vliegtuigen. Zal hij dan streven naar een gelijke afstelling of juist niet? Het antwoord was: neen. Hij zal ze juist ongelijk instellen, zodat de ongelukken op verschillende plaatsen gebeuren, waardoor een aanwijzing naar coincidenties vermeden wordt en waardoor dus de rampen meer op gewone ongevallen gaan gelijken.

De dader had echter niet voor ongelijke instelling gezorgd. De ongevallen hadden beide acht minuten na de start plaats, en de Waal concludeerde daaruit, dat er niet van tijdbommen gebruik gemaakt was. Het vaststaande feit, dat de machines vlak bij elkaar neer gekomen waren, wees derhalve nadrukkelijk in de richting van de een of andere half-automatische explosie-inrichting, die door een handgreep van de piloot in werking gesteld werd.

Welnu, viel uit het technisch verhoor der deskundigen af te leiden, welke handgreep de noodlottige geweest was?

De Waal bestudeerde nauwkeurig alle notities, die hij van het onderhoud gemaakt had. Hij vond er echter geen enkele mogelijkheid in. Alle organen, waarmede de piloot of de hulppiloot in de lucht manipuleerden, waren reeds voor het vertrek door den mecano gehanteerd. Indien aan die handles of krukken dus iets verbonden geweest zou zijn, zou de explosie reeds bij de inspectie plaats gegrepen hebben. De enige kruk, die door niemand werd aangeraakt voordat de machine zich in de lucht bevond, was die van het landingsgestel. Maar de wielen werden onmiddellijk na de start ingetrokken en de explosie volgde pas na ongeveer acht minuten vliegen.

Hoe, voor de duivel zat deze vork in de steel?

Voorlopig kwam de detective hierover niet tot een conclusie. Hij besloot, eerst de hem ter hand gestelde papieren te onderzoeken en de technische kwestie later weer op te nemen.

De lijst van het Bataviasche Javero-personeel leverde geen enkel aanknopingspunt op. Wat valt er af te leiden uit een serie namen zonder verdere betekenis? Deze lijst zou misschien later een rol kunnen gaan spelen, als er verdenkingen in bepaalde richtingen zouden ontstaan. Voorlopig had zij nog geen nut.

Met de passagierslijst van het voor Soerabaia bestemde toestel op 12 Juni had de Waal evenwel meer succes. Een vergelijking van die lijst met de opgave van de slachtoffers der tweede verongelukte machine, zooals die in de krant stond afgedrukt, bracht de eerste verrassing, want een oogenblik later was, naar de Waal aannam, de persoon, tegen wien de aanslagen gericht waren, gevonden.

„Kijk maar eens even hier!” riep de detective uit.

„Wat moois te zien?” vroeg Klein.

„Ja — heel mooi. Hierzo en hierzo.”

Klein keek belangstellend naar de twee wijsvingers van de Waal. De linker wees naar een plaats in het avondblad van 20 Juni en de rechter naar de opgave, die de Javero verstrekt had. Bij beide vingertoppen stond de naam: O. Bogaardt.

„Well, God bless my....., ik bedoel — dat is toch wel heel sterk!”

„Sterk?” vroeg de Waal doodnuchter. „Denk je soms weer aan coincidenties? We **moesten** zooiets vinden. Dat heb ik je wel van te voren gezegd. Een moord is het. Niets anders. En een intens gemene ploert, die dat uitgespookt heeft. Liefst veertien mensen om zeep, om er één te pakken te krijgen.”

„Ja man, dat is inderdaad wel de limit. Dat is verreweg het koelbloedigste staaltje, dat ik in mijn hele loopbaan heb meegemaakt. Maar overigens..... ben je er volkomen zeker van, dat het om die Bogaerd ging? Zijn er geen andere mogelijkheden?”

„Ja hoor eens, honderd percent zekerheid kan ik je nu natuurlijk nog niet geven. Er bestaat altijd nog de mogelijkheid, dat ze alleen de Javero wilden te pakken nemen. Maar dan zou tweemaal de naam Bogaerd alleen maar weer een nieuwe coincidentie betekenen. En ik wens zeker in deze zaak geen toevalligheden meer te aanvaarden. Die zijn er al veel te veel. Toevallig verongelukken twee toestellen op precies dezelfde manier en op precies dezelfde plaats — toevallig op 12 en 20 Juni, beide dagen waarop toevallig de heer Bogaerd op reis moest, toevallig beide dagen per Javero — en toevallig waren het juist de twee toestellen, waarvoor **hij** geboekt had, die ontploften.

Dat de eerste kist vervangen werd wist X — de dader — klaarblijkelijk niet. Is dus tussen twee haakjes geen Javero-insider, anders had-ie het wel geweten. Nee, hierzo” — en de Waal tikte met zijn vingers op de passagierslijst — „hier hebben we de oorzaak van het mysterie. Zo vast als een huis. Bogaerd moest uit de weg..... om de een of andere reden. En de moordenaar had niet veel scrupules. Laat ik je toch maar honderd procent zekerheid geven, Klein. Mijn eigen redenering heeft mij overtuigd.”

„Ik zou zeggen, laten we voorlopig maar aan-

nemen, dat het gegaan is, zoals jij het me voorgesteld hebt. Wat zijn dan onze eerste maatregelen volgens jou?”

„Nou, ik geloof, dat ik maar eens de hele omgeving van dien Bogaerd ga bekijken. Zijn vrouw, zijn vrienden, zijn kantoor. Want doorwerkend op onze presumptie, dat de aanslagen tegen Bogaerd gericht waren, moet de dader gevonden worden onder de personen, die op de beide dagen vóór de vluchten zijn reisplannen kenden.”

„Natuurlijk. Wij hebben — of liever jij hebt dus het aantal mogelijke daders narrowed down..... eh, hoe noem je dat ook weer in het Hollands, eh..... teruggebracht van vijf-en-veertig miljoen — want iedereen op Java kon in aanmerking komen — tot zeg bij voorbeeld tien personen. Dat noem ik tenminste opschieten, want..... Ja! Binnen!” brulde Klein, z'n eigen gedachtengang onderbrekend.

„Of mijnheer even wil aftekenen voor de ontvangst van dit Expressestuk,” zei de binnengekomen oppasser, terwijl hij een lange, gele enveloppe overhandigde.

„Ai, hier zijn de stukken uit Bandoeng, de Waal,” zei Klein. „Wil je ze meteen inzien?”

„Ja, geef ze maar hier. Ik rijd nu maar dadelijk naar huis, dan kan ik ze daar op mijn dooie gemak bestuderen. En thuis krijg ik tenminste een splitje. In die kale boel hier krijg je niets. Ik blijf vanmiddag weg, want ik wilde me kleden voor de begrafenis.” „Hè..... begrafenis? Is een van je vriendinnetjes dood?”

„Nee, nee, vriendinnetjes van mij gaan niet dood. Die zijn springlevend — vanwege 't goeie onderhoud. Nee, ik wilde eens gaan kijken bij de begrafenis van de slachtoffers van de vliegcramp. Speciaal de omgeving van wijlen Bogaardt interesseert me.”

„Hm — police at the funeral! Mooie detective-story de Waal. Moet je eens lezen. Kun je een massa uit leren!”

„Ah, nou begrijp ik dan eindelijk waar al die pienterheid van jou vandaan komt!” kaatste de Waal.

„Oh yeah?”

„Yeah!”

„Tabé toean,” zei Amat de djongos.

„Zo, Mat. Breng me d'r eens vlug een van het bekende recept.”

Amat grinnikte breed. Zijn toean — dat was me een kerel. Een djago — betoell! En Amat had hier een baan, nou, daar konden Simin en Moh, zijn beide broers en collega-djongossen, niet aan tippen. Wat zat er nou in, om bij twee oude dames te dienen of bij die familie met die zeven akelige kinderen, die de boel weer net zoo gauw overhoop haalden als je het kon opruimen? Nee, hij had hier een best baantje. Die toean van hem was tenminste een man. Moest je hem zien voetballen. Adoe — daar hadden zelfs Sinjo Piet van Hercules of die lange Tjina van U.M.S. geen kans tegen. En banjak veel tijd om te nontonnen had-ie. Een enkele keer was toean wel eens een hele week weg en soms, als hij thuis was

kreeg Amat ook nog wel eens een avond vrij af. Dan mocht-ie op kosten van mijnheer naar de bioscoop. Ja, maar Amat wist daarvoor de reden wel. Hij diende niet voor niets bij een detektip! Hij was zelf ook wel een beetje detektip, hoor. Nee, dat wist hij best..... dan kwam natuurlijk die blonde Non weer op bezoek. „Toean nakáááá!.....” dacht Amat dan.

Het drankje van het bekende recept bleek een extra-dubbele whisky met een klein beetje spuitwater te zijn. De Waal nam een lange teug en zuchtte van genot. Zo, op die manier kon een man tenminste werken. Met zo'n flauwe smaak in de mond kon je eenvoudig niet denken. Je snapte maar niet, waarom op de grote kantoren niet vrij whiskey werd geserveerd. De werkprestaties zouden er door verdubbelen! Zo..... en nu maar eens kijken wat die Luchtvaartcommissie klaar gemaakt had. Vlotte lui, tegenwoordig. Hadden ze zo'n rapport in acht dagen kant en klaar. Moest je vóór de oorlog om gekomen zijn. Ha, ha — drie maanden, mijnheer, met pijn. Nee, ze hadden wel wat geleerd.

's Kijken. Wat hebben ze nu eigenlijk ontdekt? Volkomen niets? Zie je wel — ontploffing door onbekende oorzaak — dat wist ik ook. Maar hier, wat is dat? Pilot miste zijn rechter been. Onderlijf zat niet bekneld. Hulpiloot miste linker voet — zat met zijn benen ook niet bekneld. Dashbord volkomen weggeslagen. Merkwaardig!..... Dan zou je zo zeggen, dat tussen die twee lui in de ontploffing heeft plaats gehad. Moet wel, hè? De twee stuur-

kolommen beide naar buiten gebogen. Ja, dat is wel zeker. D'r heeft iets tussen die twee piloten in gelegen. Moet goed verborgen geweest zijn, dat ze dat niet hebben gemerkt. Wat hebben ze nog meer ontdekt? Een bandje? Een bandje nog wel! Lijkt wel zo'n detective-verhaal, waarin ze altijd cigarettenuukies vinden..... Nou, veel aanwijzingen vind ik hier ook niet. Moet maar eens rustig napeinzen en even Hazenberg opbellen.

„Javero?... Even mijnheer Hazenberg, juffrouw... Hallo, Hazenberg? De Waal nog eens. Zeg, heb jij misschien een foto van de cockpit van de „Gull“?..... Ja? O, daar zou je me een reuze lol mee kunnen doen..... Stuur je even een oppas? Mooi..... Adres is bekend, hè?..... Ja, ik zit thuis te werken, op Oud Gondangdia..... Ja, merci. Tot kijk.”

— 8 —

Dien middag tegen een uur of drie moesten de bewoners van het hoofdgebouw naast het paviljoen van de Waal en ook de burens rechts en links een vocaal concert aanhoren. Een tenor brulde in de badkamer op de schone melodie van „Ik ken een lied — ik ken een lied,” het volgende vers:

„Ik ken een band — een stukje band,”

Plons.....

„Wat is daarmee toch aan de hand?”

Plons.....

„Het gaat te hoog voor mijn verstand.”

Plons.....

„En wat een hitte in dit land,”

Plons, Plons.....

„Een stukje band — een stukje band,”

Plons.....

„Daar is iets geks mee aan de hand.....”

Zondvloed.....

Klaarblijkelijk liet dat stukje band de Waal toch niet met rust. Waarvoor gebruikte je bandjes? Voor je pyamabroek? Voor je bagage? Voor een boterhammetje-in-papiertje? Nee, daar was het te kort voor. Vijf-en-twintig centimeter zei het rapport. Wat moest dat bandje daar? Dat ding had niets te maken in de cockpit van die AFX..... Dat bandje was dan misschien tóch wel een soort aanwijzing. Bandje hier laten komen en bekijken. Je kon nooit weten. Wel krankzinniger staaltjes meegemaakt. Als ze in die verhalen kerels konden tuk nemen door een peukie, waarom zou hij dat dan niet met een bandje kunnen? Even Bandoeng opbellen.

„Bureau Luchtvaart?..... Ja juffrouw..... Hoe zegt u?..... Ja, heb ik verstaan. Kunt u me met mijnheer Binck verbinden?..... O, Zeus..... Nee, juffrouw, ik begrijp, dat u mijnheer Zeus niet kent. Die is dood... Wat zegt u?..... Natuurlijk, dezelfde hoor, met die mooie stem..... Geeft u me dan maar een van de andere heren..... Wie? Mijnheer Rosel?..... Ja, best..... Wat zegt u?..... Hebt u niet een zuster, die Kwebbeltje heet?..... O, bent u dat zelf..... Mooi, maar geeft u me dan nou maar mijnheer Rosel..... Dag mijnheer Rosel... De Waal van de Recherche...

Ik vond in dat rapport over de PK-AFX iets over een stukje band..... Hebt u toch bewaard, nietwaar?..... Allicht. Ja, kan ik dat krijgen?..... Ja, ik heb van die rare neigingen..... Zeker, krijgt u terug, hoor. Als we de zaak er mee oplossen, kunt u het in het Luchtvaartmuseum leggen..... Voorlopig dank. Meneer Rosel."

Dien middag, stond een in sober zwart geklede de Waal midden tussen een drom journalisten op Laanhof. Het was druk op het kerkhof. De begrafenis van zulk een groot aantal slachtoffers van een ramp trekt veel belangstellenden. Natuurlijk toonde de pers zeer veel interesse. De tragische gebeurtenissen en de geheimzinnige omstandigheden, waaronder die gebeurtenissen hadden plaats gevonden, wekten overal de grootste belangstelling. De kranten wijdden dan ook kolommen vol aan de rampen en de headlines van het ene blad waren nog sensationeler dan die van het andere. Gissingen en vage aanduidingen waren legio. De geruchtenstroom onder het publiek was haast even sterk als in de meest bewogen dagen van de oorlog. Wanneer een journalist ook maar een vaag aanduidinkje te pakken kreeg van een nieuwtje, dat heel flauw in verband stond met de vliegongelukken, rende hij naar zijn bureau en hamerde via zijn schrijfmachine kolommen vol verrassende onwaarschijnlijkheden de krant in.

Die middag zouden ze een vette kluif krijgen. Iets, waarover je weer eens heerlijk kon doorzagen.

Flauw vallende verloofden en door twee vrienden gesteunde, zwaar gesluierde weduwen; dominees, die het over broze levens zouden hebben, levens, die afknaptten als een rietstengel in den wind.....

En tussen al die gespannen jourarlisten stond de Waal.

„U bent zeker van het A.I.D. uit Bandoeng?" vroeg hij een der naast hem staande persridders.

„Helaas, neen," antwoordde deze. „Ik ben tot mijn spijt slechts van een der plaatselijke bladen. Pieterse — Nieuws van den Dag. Beroerd, moet je je stipt aan de feiten houden, anders tikken je morgen honderd lezers op de vingers en daarvan zeggen er dan vijftig hun abonnement op. En met zo'n baas als de mijne — enfin..... u van buiten?"

„Gerritsen, van de Limburger Koer..... eh, ik bedoel, Soerabaia's Handelsblad."

„Aangenaam."

„Aangenaam."

„'n Vies zaakje dit."

„Behoorlijk."

„O, ja, denkt u dat ook?"

„Let u maar eens op."

„Vanavond meteen schrijven wat ik er over denk. Mag uw mening ook wel noemen, niet? Hoe zegt u ook — Gerritsen van het Soer....."

„Hallo, de Waal," brak een stem in het gesprek. „Wat moet jij hier? Heb je arrestaties in de zin?"

De Waal grinnikte dom.

„Arrestaties? Is er dan iets aan het handje?"

„U bent dus niet Gerritsen van het Soera....."

„Jawel, jawel — maar incognito. Laat die meneer u maar niets wijs maken. Dat is iemand van de Javabode en die kan mij niet uitstaan, omdat ik hem eens in mijn krant uitgescholden heb.....”

„O,” zei de man van de Javabode, „je bent dus klaarblijkelijk in vermomming hier?”

„Jawel. Mijn neus is vals en mijn ogen heb ik voor de gelegenheid blauw laten verven.”

„Leuke fèn — leuke fèn!”

„Nee, ik ben hier in werkelijkheid slechts als belangstellend toeschouwer. Maar doe me een lol, en schrijf er niet over, dat je me gezien hebt. Ik heb ook een strategisch zeer slechte plek uitgekozen in zo'n zwerm persmuskieten — nieuw grapje, hè? — maar ik dacht, dat jullie me vermomd als heer, compleet met kachelpijp, niet zouden herkennen.”

„Pas maar op, dat van der Steen van het Nieuwsblad je niet ziet. Die heeft soms van die detective-neigingen en als hij jou bemerkt slaat-ie aan het deduceeren en dan heb je morgen een aantal fraaie geruchten rondlopen, waarvan een krijgsgevangenkamp een kleur zou hebben gekregen..... O, daar komt de stoet.”

De Waal had op de begraafplaats twee rare dingen opgemerkt. De weduwe van de heer Bogaerd had zich heel kranig gehouden. Ze had zelfs af en toe met een glimlachje bemoedigend tegen de vele employé's van de firma geknikt.

En de procuratiehouder Kerkhoven had zoiets als een zenuwtoeval gekregen.

Vreemd, niet? Je zou zo denken, dat zenuwtoevallen voor weduwen bestemd waren en de bemoedigende glimlachjes voor procuratiehouders. Waren dit soms de eerste twee personen, die op de korrel genomen moesten worden? Of was-ie weer al te voortvarend? Dat had je d'r van als je opgescheept was met detective-hersens. Dan merkte je alles op en je meende ook, dat overal wat achter stak. Merkwaardig eigenlijk, die speciale aanleg. Mensen zonder die bepaalde knobbel zagen niets om zich heen. Wanneer je een willekeurige man vroeg de details te beschrijven van het toilet van een dame, die de gehele avond in zijn gezelschap geweest was, kon hij dat meestal niet. Daarom waren bij voorbeeld signalementen altijd zo vaag. Omdat de mensen niet konden observeren. Daar konden ze overigens niets aan doen, het was een kwestie van aanleg. De een kon geen algebra leren en de ander vond het maar een flauw kunstje. Zo was het met die detective-hersens ook. Hij merkte eenvoudig alles op, zonder dat hij het wilde; soms veel te veel zelfs. Dan had je zoveel details in je hoofd, dat je moest gaan elimineren, om de belangrijkste op de voorgrond te krijgen. Zoals van middag, bij voorbeeld. Dat zwarte toilet van mevrouw Bogaerd kon hij in details beschrijven. Charmante vrouw. Schitterende figuur. Nog betrekkelijk jong ook, hè? Jammer voor die vrouw op zo jeugdige leeftijd al weduwe te worden. Maar ze bleef tenminste niet onverzorgd achter. Had een bom duiten, die Bogaerd. Ze zou toch zeker behoorlijk erven,

nietwaar..... O, allemachtig, daar gaan we weer naar motieven toe. Schei toch uit, man, ren toch niet altijd vooruit. Nee, bepaal je nou maar bij de details van de begrafenis. Daar had je die Kerkhoven, de procuratiehouder. De man zag er ook uit, om door een ringetje te halen. Wat kon zwart toch verduiveld goed kleden. Als je dat vergeleek met die witte slobberpakken! Nee, de vent zag er keurig uit. Toch was dat ene knoopje van zijn vest open. Wist-ie zelf natuurlijk niet, maar hij, de Waal wel. En dan zo'n fijn gouden kettinkje van z'n horloge. Een polshorloge stond niet bij zwarte kleding. Inderdaad, waarschijnlijk te vlot, niet stemmig genoeg. Wat had-ie ook aan z'n kettinkje hangen? O, ja, 'n heel klein gouden propellertje. Zeker eens van de een of ander cadeau gehad..... Hola, nu even logisch denken en niet meer vooruithollen..... Wat doet Kerkhoven met een propellertje? Dat geeft men toch alleen aan luchtvaartmensen cadeau? Of heeft hij ooit iets uitstaande gehad met de vliegerij? Uitzoeken — jongeman. De dader moet iemand geweest zijn met kennis van vliegtuigen. Is het verantwoord hier een verband te leggen? Natuurlijk. Is het verband dan als mogelijk te aanvaarden? Ja. Dus..... hm..... morgen is het Zondag. Maandag eens bij Kerkhoven gaan kijken.

— 9 —

„Een zekere mijnheer de Waal voor u,” zei een der employé's tot Kerkhoven.

Kerkhoven zat aan zijn schrijftafel in zijn keurige privé-kantoor. Het was er heerlijk koel, want de air-conditioning stond ingeschakeld.

„Wie is dat, van Galen?” vroeg hij.

„Weet ik niet, mijnheer. Hij zei, dat het een privé kwestie betrof en zeer dringend. Ziet er keurig uit en is met een sportauto gekomen. Waarschijnlijk geen advertentie- of verzekeringsjager. Ha-ha-ha.”

„Van Galen, doe me een genoegen en spaar me die vlotte toon in de eerste weken. We zijn in de rouwdagen over onze chef, vergeet dat niet. Eh — laat die mijnheer maar hier binnen.”

„Mijnheer de Waal?” vroeg de p.p. toen de detective het vertrek binnen kwam. „Wat kan ik voor u doen?”

„Mijnheer Kerkhoven, ik ben van de Centrale Recherche en ik zou graag een onderhoud met u willen hebben in verband met het ongeval, dat de agent van deze firma getroffen heeft.”

Het gezicht van Kerkhoven drukte verbazing uit.

„Recherche? Is er iets in dit sterfgeval waar de politie belang in stelt?”

„Ja, mag ik een kwartiertje van uw tijd?”

„Natuurlijk. Neemt u plaats. Sigaar of sigaret?”

„Sigaret graag — dank u. Kijkt u eens hier, mijnheer Kerkhoven, de kwestie is — eh, ik mag u van tevoren wel verzoeken alles wat wij hier bespreken strikt geheim te houden?”

„Natuurlijk. Kunt u op rekenen. Is het zo belangrijk?”

„Ja, nogal. De zaak is deze, dat de politie er niet

van overtuigd is, dat het ongeval van de Javero, waarbij de heer Bogaerd om het leven gekomen is — eh — puur en alleen een ongeluk is."

"Groote God, denkt men aan opzet — een aanslag of zo iets?"

"Ja. Er zijn aanwijzingen, die ons iets in die richting doen vermoeden. Uitermate vaag en nog volkomen zonder vaste basis — maar niettemin: aanwijzingen."

Stilte.

"En — eh — dacht u dat ik iets wist, dat voor u van belang zou kunnen zijn? vroeg de procuratiehouder.

"Misschien wel. Maar u zult me moeten toestaan wat vaag te blijven, mijnheer Kerkhoven. Het stadium, waarin ons onderzoek op dit oogenblik verkeert, permiteert nog geen mededelingen van welke aard ook, ziet u. En geheimhouding uwerzijds is van het grootste belang."

"Vraagt u wat u weten wilt, mijnheer de Waal. Ik wil niets liever dan meewerken aan de opheldering van een misdaad..... wanneer daar bij deze ramp tenminste sprake van is. Mijns inziens lijkt het er in dit geval echter niet zo....."

"Ja, nietwaar," interrumpeerde de Waal, „schijn bedriegt wel eens. Hoe dan ook, mijn eerste vraag is deze: vloog de heer Bogaerd veel per Javero?"

"Nogal, ja. Hij was veel op reis. Soms per auto, soms per trein. En tamelijk regelmatig per Javero."

"Wanneer maakte hij zijn voorlaatste reis per vliegtuig?"

"Zijn voorlaatste reis?..... Wel, dat was op 12 Juni naar Soerabaia."

"Dat was dus op die dag van het eerste Javero ongeval. Natuurlijk. Maar ik bedoelde de laatste reis vóór 12 Juni."

"Hm..... daarvoor..... laat eens kijken..... eh, een maand geleden ongeveer, naar Medan."

"Juist, en heeft hij sindsdien nog meer reizen gemaakt?"

"Ja. Naar Semarang en naar Soerabaia. Echter per trein. En één weekeind naar Bandoeng."

"Prachtig," zei de Waal, „en nu dit. Kunt u na gaan, wie van te voren op de hoogte waren van de noodlottige reis van uw agent naar Bandoeng?"

"Wie op de hoogte waren — laat eens zien....." en de p.p. sloot zijn ogen en tikte met een potlood op zijn nagels. „Z'n vrouw natuurlijk, ikzelf..... eh..... Taylor. een Engelsman, die op onze thee-afdeling zit..... en een der klerken — hoe heet-ie ook weer? — Duinstee, die de passages bespreekt. Nee, ik zou zeggen meer mensen niet. Nee, of hij moest het nog aan zijn vrienden verteld hebben in de Harmonie. Maar dat neem ik niet aan, want de heer Bogaerd sprak buiten zijn bureau vrijwel nooit over zijn zaken."

"Dank u. En dan nog dit, mijnheer Kerkhoven. Zoekt u er niets achter, het zijn slechts routinevragen. Hoe was de verhouding tussen de heer Bogaerd en zijn vrouw? En hoe was uw verhouding tot hem?"

"Ik moet u eerlijk zeggen, dat de vragen me ont-

zettend vreemd voorkomen, mijnheer de Waal. Het lijkt wel, of u denkt, dat mevrouw Bogaerd of ik een rol spelen in dit drama. Enfin — routinevragen zegt u. Nou, de verhouding van mijn overleden chef tot zijn vrouw staat buiten mijn beoordeling. Daar weet ik niets van, en....."

„Kwam u nooit bij de familie Bogaerd thuis?“ vroeg de Waal.

„Mijn hemel, mijnheer, wat heeft dit alles met de ramp van de Javero te maken?“ stoot Kerkhoven op. „Nogmaals, wat is dit, een verhoor of zo iets? Zo ja, vertelt u mij dan maar dadelijk of ik van moord of....."

„Kalm, mijnheer Kerkhoven. Ik vraag u om inlichtingen. Als goed burger zult u het er mee eens moeten zijn, dat de politie....."

„Ja, in orde. Sorry voor mijn uitval. Ben ook zo verdraaid in de war door die slag..... Eh, om uw vraag te beantwoorden — ja, ik kwam geregeld bij de Bogaerds bridgen. Hun verhouding leek mij heel goed. Normaal, zou ik zeggen. Van zijn kant — o, hij was altijd even attent en aardig voor haar. Ze is ook een lieve vrouw. Een stuk jonger dan hij. En zij, nou ja, ook alles goed, hè. Zo op het oog wat koeler, wat gereserveerder..... verdorie, mijnheer de Waal, het is niet prettig zo uit het huis van je baas te moeten klappen..... In elk geval was er niets in dat huisgezin, dat op een minder goede verstandhouding wees en natuurlijk behoeft u niets in die richting te zoeken. Pertinent uitgesloten. Er waren geen vijanden — er waren geen vriendjes van Ellen..... eh,

van mevrouw Bogaerd. Zij is absoluut geen flirt hoor."

„En hij zelf?"

„Hij zelf? Nee — och, hoe zal ik het zeggen. Mischien eens een kleine flirt of een pikant avontuurtje hier en daar. Maar nooit iets ernstigs, niets van betekenis. En eh, — ik geloof trouwens ook niet, dat mevrouw Bogaerd daar iets van wist....."

„Hm. Juist. En vertelt u mij nu eens iets over uw eigen verhouding tot uw chef."

„Daar kan ik kort over zijn. Die was uitstekend. Het feit al, dat ik regelmatig bij hem thuis kwam wijst daar op. Vanzelfsprekend kwamen er zo nu en dan wel eens kleine meningsverschillen voor, maar dat is natuurlijk in elke zaak zo, nietwaar? De een heeft zo'n opinie over een bepaalde aangelegenheid en de ander zus. Maar dat was dan ook alles. Nee, we kunnen rustig zeggen, dat onze verhouding prima was."

„Dank u," zei de Waal. „Nu nog dit. Hoe is uw financiële positie?"

„Zeker weer zo'n routinevraag, mijnheer de Waal? Merkwaardig. Enfin. Mijn financiële positie is zo gezond als een vis. Ik ben vrijgezel, geniet een ruim inkomen en heb bovendien niet onbelangrijke eigen middelen. Mocht u soms meer gedetailleerde inlichtingen wensen, dan zal ik u bij de Factorij introduceren."

„Nee, nee, dat is ruim voldoende, dank u. En nu mijn laatste vraag. Wie volgt de heer Bogaerd op als agent?"

Kerkhoven kleurde en wachtte even voor hij antwoorde. Toen zei hij langzaam:

„Ik. En wat een prachtig motief voor een moord hebt u daar ontdekt, niet, mijnheer de Waal? U lijkt Ellery Queen wel.”

„Mijnheer Kerkhoven, weet u toch niet zoo geïrriteerd over die vragen. Als u wilt, dat deze zaak opgehelderd wordt zult u mijn werk moeten begrijpen.....”

„Ja, 't is goed, mijnheer de Waal,” antwoordde Kerkhoven. „Nog iets van uw dienst?”

„Ja. Nog dit. Vliegt u?”

Kerkhoven staarde de detective aan. Verbazing of schrik? Het was niet uit te maken.

„Waarom vraagt u dat?”

„Ik geloof mijnheer Kerkhoven, dat ik u een vraag stelde.”

„Vliegen — ik? Ja, ik heb wel eens gevlogen — waarom.....”

„Dus u vliegt zelf niet? U kunt geen vliegtuig besturen? Als sportvlieger of als militair vlieger?”

„Nee, nee — ik niet.”

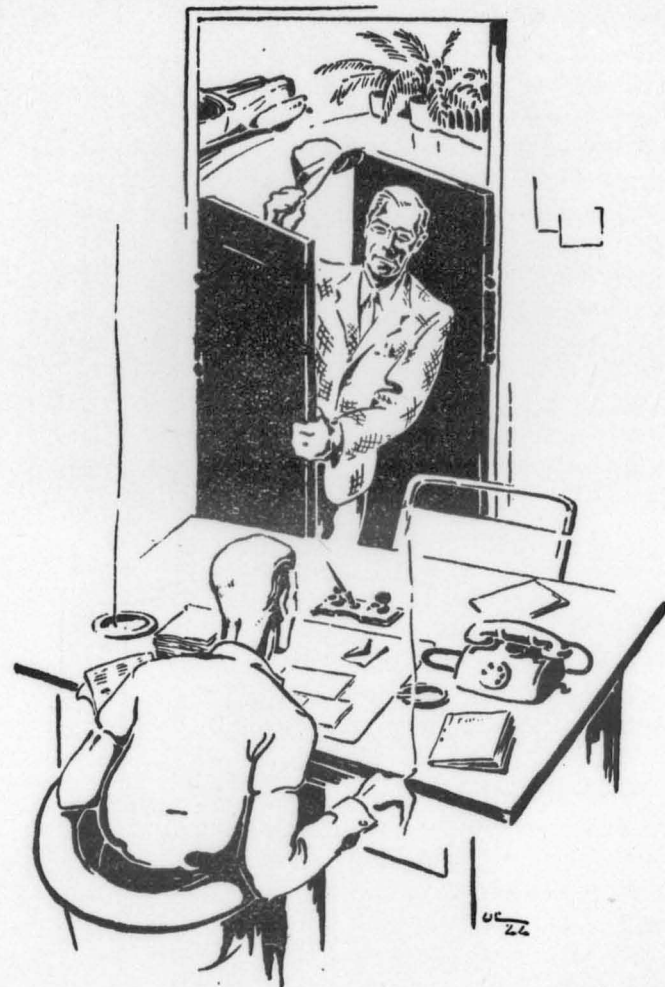
Het antwoord kwam véél te haastig.

„Dan is dit alles wat ik weten wilde, mijnheer Kerkhoven. Ik dank u voor uw inlichtingen.....”

De Waal stond op om weg te gaan.

Kerkhoven zat nog voor zich uit te staren, als merkte hij het opstaan van de detective niet op. Eindelijk, met een ruk, bracht hij zich weer tot de werkelijkheid terug en stond ook op.

„Tot ziens, mijnheer de Waal.”

„Tot ziens, mijnheer Kerkhoven.”
En de Waal sloot de deur achter zich.

— 10 —

Duinste en Taylor noteerde de Waal in zijn boekje. Die zou hij maar eens ergens laten komen. Beter ze niet op het kantoor der firma Halewijn te ondervragen onder het oog van die Kerkhoven. Wat was dat voor een vent, die procuratiehouder? Moest hij weer eens scherp over piekeren. De man had belist tweemaal gelogen. Dat lag er duimendik boven op. En 't merkwaardigste was, dat hij niet eens gevraagd had naar het verband dat er zou kunnen bestaan tussen de aanslagen en de heer Bogaerd. Je zou toch normaal gesproken mogen aannemen, dat de eerste opwelling van Kerkhoven had behoren te zijn: „Maar als dat aanslagen zijn, waarom komt u dan speciaal hier om inlichtingen? Of is er aanleiding om aan te nemen, dat de heer Bogaerd meer direct bij de rampen betrokken is dan de andere passagiers?” Op een dergelijke vraag had de Waal min of meer gewacht, maar die was uitgebleven. Wel kwam de suggestie, dat de ongevallen niet erg op aanslagen geleken..... Merkwaardige kerel, die Kerkhoven. Zou hij.....

Trek maar weer geen snelle conclusies, de Waal. Weet je nog wel van toen, in Semarang? Toen leek het er ook aardig op, alsof die Koster dat halve tonnetje in de wacht gesleept had, nietwaar? En het kwam toch maar helemaal anders uit. Dus lang-

zaam, behoedzaam, geen conclusies voor je véél meer weet.

Op zijn bureau wachtte hem een net, klein pakje, aangeteekend verzonden, afkomstig uit Bandoeng.
„Ha, m'n bandje,” dacht de Waal, toen hij zorgvuldig de touwtjes doorsneed.

Inderdaad, daar was het bandje. Een vuil, bemorst stukje grijs katoenen band. Aan één kant gescheurd en gerafeld, alsof het ruw van een langer stuk was afgetrokken. Het andere uiteinde was kennelijk met een schaar afgeknipt. Maar op een centimeter van het eind zat een gaatje, ook nog al ruw uitgescheurd, alsof het bandje tegen iets aan gespijkerd of geschroefd gezeten had, waarvan het met een ruk weer was los getrokken.

Had dat ding enige betekenis?

„Kijk Klein, daar heb je dat bandje waar dat rapport van de luchtvaartcommissie over spreekt.”

„Mooi ding, zeg, Meen je daaruit gegevens te kunnen afleiden? Knappe jongen ben je, hoor! 't Zal wel van een gordijntje of zo iets naar beneden zijn komen fladderen.”

„Ja vast. Of het heeft een andere betekenis. Een van drieën. Voorlopig kan ik het niet thuis brengen en ik heb zeker nog geen idee, waar het voor ge-diend heeft.”

„Och schei uit — ik ken aan dat ding niet veel betekenis toe. Don't make a fool of yourself, old man.”

„Yeah — yeah, fooi of geen fool, je kunt me nog veel meer vertellen, Klein. Maar ik zal toch maar

eens proberen dat raadseltje op te lossen."

"Zoals je wilt, doe wat je niet laten kunt! Overigens — verder al iets opgeschoten?"

"Nee — och nee — nog pas een onduidelijk, verward en vaag idee in mijn hoofd. Gegevens nog erg weinig. Maar die komen wel — vast wel. Voorlopig heb ik al een rapport, een bandje, en een vrijer, die zit te draaien. Wat kan ik nog meer vragen? Oplossingen op een presenteerblaadje krijg je toch nooit. Ook geen aardigheid aan. Zou net een kruiswoordpuzzel met de oplossing er bij zijn. Nou, ik ga maar weer eens op stap. Saluut."

De chef van de afdeling manufacturen van de firma Helder & Co vond het zeer interessant, dat hij iets voor de politie zou kunnen doen. Och, zo'n bandje, hè! Moest daarmee nou een dief gevangen worden? Hoe was het mogelijk! Maar nee, hij kende dat soort band niet. Dat was geen gewoon gangbaar artikel. Nee, het speet hem erg, maar als mijnheer de Waal eens ging vragen bij Polak & Cohen. Dat waren specialisten op bandgebied. Die konden hem misschien wel helpen.

De firma Polak & Cohen zetelde in een klein, oud pakhuisje aan den Jacatraweg, doch er prijkte een mooi marmeren bord aan de ingang, met

POLAK & COHEN
Import — Export

er op. De Waal werd allervriendelijkst ontvangen door een der firmanten. Het moest òf Polak òf Cohen

zijn, naar het uiterlijk te oordeelen, dacht de Waal. Het was evenwel Davids — inkoop.

"Van de pelietsie? Op me woord — dat is de eerste keer in vijftien jaar, dat hier iemand van de pelietsie over de vloer komt. Waarom zouwe ze bij ons ook iets te maken hebben? Alles is volkomen in orde met de firma. Vol-kó-men. Maar as we meneer met iets van dienst zouden kunne zijn — waarom zouwe we onwillig wezen?"

Of mijnheer Davids dit soort band kende.

"Dit soort band? Nee — zal ik niet kenne! Zit ik — zowaar als ik leef al drie-en-twintig jaar in de garen- en-band-branche — eerst bij me zwager Sajet in de Antoniebreë in Amsterdam en nou — bij me gezond — al vijftien jaar bij Polak & Cohen in Batavia. Zal d'r dan nog een soort band zijn, dat Davids niet kent? Miljoene meters benne d'r door me hande gegaan, meneer de pelietsie. Laat 'ns kijke. Na — zie je wel — natuurlijk ken ik dat band. Hebbe we zelf geïmporteerd. Fabrikaat van Brouwer en Zoon in Enschede. Alles wat hier aan band op de markt komt gaat door mijn hande — meneer, zowaar als ik leef. Buitengewoon mooi stukkie band dit, meneer. Kwaliteit van voor de oorlog. Goeie ouwe tijd was dat. Dit hebbe we verkocht aan de ICA. Meneer weet toch wat de ICA is? Dat is de aankoopcentrale voor het Gouvernement — maar d'r is geen gijn aan zaken doen met de ICA. Uitgemergelde prijzen. Geen cent aan te verdiene..... Maar we zullen es effe naslaan. Van Tijn..... van Tij-ijn! Breng me is gauw de Ica-orders van 1940. Ja, schle-

miel, Ica 1940. En vlug, want meneer van de pelietsie hier heeft niet zooveel tijd. Sigaretje, meneer?"

„Graag — dank u."

Is meneer achter een zakie aan? Zonder onbescheie te weze, maar is dat stukkie band een monstertje van een gestolen partij? Och, meneer, ze stele zoveel tegewoordig. Gauwdieve zijn het. Als je niet oppast stele ze je hele magazijn leeg. Tuig — zo waar als ik leef..... O, daar is van Tijn. Wat het het weer lang geduurd, van Tijn. Je bent zeker weer moei van gistere. Is-ie natuurlijk weer met zo'n niessie uitgeweest. Doodmoei op het kantoor en bij z'n werk slape. Maar aan het eind van de maand wel klaar staan om de cente op te strijke, hè? Was in mijn tijd anders, meneer. Bij me leve — eens in de maand naar Flora of Carré..., kijk u es, daar hebbe we het al. Ziet u wel? Als Davids iets weet, dan weet-ie het. Band nommer G 117 — 12 kisten à honderd rollen van honderd meter voor de ICA. Kistenmerken P.W. Ai, wat is P.W.? Weet ik veel wat P.W. is. Zal me ook een zorg zijn. Rekeningen aan het Departement van Oorlog, Afdeeling III. Dat interesseert me meer! Daar betale ze me."

„Werd dit soort band ook nog aan anderen verkocht, naar u weet?"

„Beslist niet, meneer de pelietsie. Uitsluitend, spécifiek aan de Ica."

„Dan is dit alles wat ik van u weten wilde, mijnheer Davids," zei de Waal — en terwijl hij het kleine mannetje ten afscheid de hand schudde voegde hij

er aan toe: „U wilt wel zo goed zijn met niemand over het doel van mijn bezoek te spreken?"

„Na — zal Davids d'r over spreken — God bewaar me! Geheime benne bij mij als in de safe van de Javase Bank."

En met die verzekering vertrok de Waal weer.

— 11 —

„Klein, ik ben van plan morgen per Javero naar Bandoeng te vliegen," kondigde de Waal aan.

„Nonsens, old man," was het antwoord. „De Javero staat stop."

„Ja, maar niet voor ons. Ik geloof, dat ik er in geslaagd ben een deel van het „Java Aero Mysterie" — zoals de kranten deze affaire beginnen te noemen — op te lossen. Dat wil zeggen, ik weet vrijwel zeker op welke wijze de aanslagen gepleegd zijn."

„Je bedoelt dus, je weet met welke springstof het geschied is en hoe de misdadiger te werk gegaan is? Maar kun je dat alles ook bewijzen?"

„Natuurlijk, anders noem ik het geen oplossing."

„Good Lord! En hoe zit dat geval dan in elkaar?" vroeg Klein.

„Och, je bent in grove trekken al op de hoogte. Maar doe me een genoegen en laat me de details even voor me houden. Je weet, ik kom altijd graag beslagen ten ijs. Ik ben nog niet helemaal klaar en van het laatste ontbrekende schakeltje moet ik mij morgen in Bandoeng nog verzekeren....."

„Wel, wel, wel, — ik moet zeggen....."

„Ja, vlot hè? Maar ik ben een vlotte jongen. Moet

je maar eens aan die vriendinnetjes van me vragen!"

„Vriendinnetjes — be damned — breng een net man met vijftien jaar trouwen dienst in het huwelijk toch niet altijd op verkeerde gedachten."

„Ik weet het niet — ik weet het niet —" schertste de Waal, „maar het lijkt soms net, als ik over mijn vriendinnetjes spreek, alsof een zeker iemand, wiens naam ik liever niet wil noemen, enigszins jaloers..."

„Ja, ja — OK — dat heb je me al zo vaak onder de neus gewreven! Maar niks hoor. Ook jij komt nog wel eens tot de conclusie, dat Oost West is....."

„Hé daar," bulderde de Waal, „Oost is West en Zuid is Noord, nietwaar?"

„Nee, nee, serieus," ging Klein door, „ik meen het eerlijk. Jij komt ook nog wel eens tot de overtuiging, dat het klokje nergens zoo tikt....."

„Als in het Westen, hè!"

„Ja, lach jij maar vader. Eens komt de dag, waarop je mij met een bedrukt gezicht komt vertellen, dat je verloofd bent en zol"

„Vooral dat „en zo" is goed," antwoordde de Waal. „Maar mij niet gezien, man. Vrijheid — blijheid..... Edoch, laten we eens terug komen op ons onderwerp. Ik wou je vragen of je morgenochtend mee wilt gaan. Ik heb met de Javero-menschen afgesproken, dat we om acht uur een machine krijgen. De kist wordt gevlogen door mijn beide technische adviseurs, Hazenberg en Goossens....."

„Ik heb niet veel lol, zeg. Als die kist nu ook weer uit mekaar spat?"

„Klein, Klein, heb je dan helemaal geen vrouwen meer in je dear, old ondergeteekende? Ik weet nu al zoveel van de toedracht der aanslagen af, dat één blik in de cockpit heusch voldoende voor mij is om te zien of er gevaar dreigt."

„Het is maar een weet, zou Buziau zeggen. Je maakt me werkelijk nieuwsgierig."

„Nou, ga dan mee. De Javero-Directeur de Monchy is ook van de partij, en hij heeft ons bereids een borrel en een lunch bij Homann toegezegd."

„Ja, in that case — well, all right old boy."

„Je spreekt weer vloeiend Nederlands vandaag!"

Om kwart voor acht de volgende morgen kwam het kleine gezelschap op Kemajoran bijeen. De PK-AFQ stond reeds buiten op het beton in de zon te schitteren.

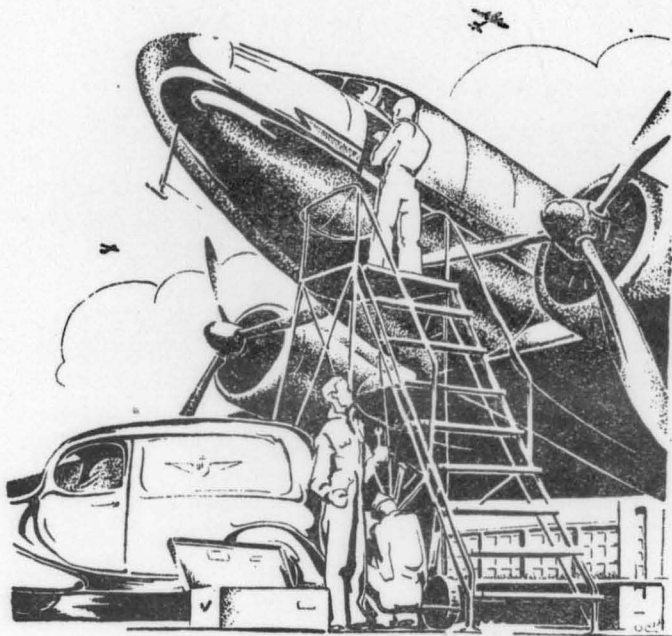
„Prettig, dat we eens een dagje uit de gewone sleur komen," zei Klein tot de heer de Monchy.

„Ja, mijnheer Klein. En laten we hopen, dat er vandaag een eind gemaakt wordt aan die vakantie bij onze maatschappij. Volgens mijnheer de Waal gaan wij morgen weer normaal vliegen. Maar dat lijkt me wel wat al te optimistisch, vindt u niet?"

„Als de Waal u dat verzekerd heeft, dan is het volkomen in orde."

„Werkelijk?" vroeg de heer de Monchy.

„Nou, rekent u er maar op. U hebt zeker al wel gemerkt, wat voor soort mannetjesputter die de Waal is. Als die wat belooft, dan is het definitief... Prachtvent!"

„Ja, ik geloof ook wel, dat hij een jongmens is, die weet wat hij wil. Ik moet u eerlijk zeggen, ik lees af en toe wel eens zo'n detective-verhaaltje...”

„O ja, u ook? Nou, ik ben er dol op,” interrumpeerde Klein met enthousiasme. „Kent u de laatste Queen — eh — the Irish Stew Mystery?”

„Nee, dat boek ken ik niet. Bovendien, zó dol ben ik nu ook niet op dat soort lectuur, maar op lange reizen, zo voor tijdspassering, nietwaar? En dan ontmoet je in die stories altijd zo'n flinke jonge kerel, die alles weet en alles ziet en alles kan en zo. Nou, ik moet u zeggen, dat ik dat dikwijls als een heleboel humbug beschouwd heb. Maar verdraaid, die de Waal lijkt me nu werkelijk eens zo'n type, zoals je ze in die romannetjes tegenkomt. Er schijnen dus toch van dat soort mensen te bestaan.”

Op dat ogenblik kwam de radio-telegrafist melden, dat alles voor het vertrek gereed was.

„Nou, vooruit dan maar,” zei Klein met een zucht alsof hij een leeuwenkooi moest binnen stappen. „En, heb je je arends-blik al over de cockpit laten gaan,” Sherlock?”

„Ja, het zaakje is voor elkaar hoor. De heren willen mij gedurende de reis wel verontschuldigen, maar ik ga naar voren, want ik wilde tijdens de vlucht een paar observaties doen bij de piloot.”

Enige ogenblikken later werden de motoren gestart en begon het vliegtuig zijn ren over het veld. Zo, daar waren ze al los en daar was Goossens bezig het landingsgestel in te trekken. Heerlijk lag die machine in de lucht. Dat was toch wat anders als

een sportkistje. Je voelde, dat de vier-en-twintig-honderd paardjes behoorlijk in galop waren.

Toen ze na een paar minuten op hoogte gekomen waren, wees Hazenberg naar beneden. Ja, daar had je Tjibaroesa en even vooruit was de plek, waar de restanten van de tweede verongelukte machine lagen. Wat deed de bestuurder daar? Natuurlijk, nu werd de automatische piloot ingeschakeld. Nu kon Hazenberg verder rustig zitten toekijken en vloog de machine helemaal op eigen houtje naar Bandoeng.

Na de vlote landing op Andir verlieten Klein en de Waal de rest van het gezelschap voor een paar uren. Er was hun een prachtige auto ter beschikking gesteld, en ze spraken met de Javero-menschen af, elkaar om twaalf uur in Homann weer te ontmoeten.

Het eerste bezoek gold de Pyrotechnische Werkplaats. De dienstchef, een overste, stond de detectives te woord. Of de overste dit stukje band ook herkende? Natuurlijk. Dat was afkomstig van een offensieve handgranaat van het model, dat vóór en tijdens de oorlog gebruikt werd. Geen vergissing mogelijk? Uitgesloten. Het band werd speciaal in Nederland besteld door bemiddeling van de vertegenwoordigers van de fabriek. Waren de heren op zoek naar een misdadiger? En had dat bandje daar iets mee uitstaande? Nu, dan wenste hij hun veel succes.

Het volgende bezoek was aan het Bureau Luchtvaart. Of mijnheer Binck op het kantoor was?

„Ja,” zei de juffrouw aan het schakelbord — met een smachtenden blik naar de Waal — „ja, mijnheer Binck is binnen.” Of ze even zou vragen of hij de heren kon ontvangen?

„Heb je ooit van je leven zoo’n peach gezien?” fluisterde Klein.

„Nog nooit,” antwoordde de Waal. „En weet je wat het mooiste is? Ze heeft me onlangs door de telefoon gezegd, dat ik zo’n aardige stem heb. Ik wou, dat je maar niet mee gegaan was naar Bandoeng...”

„Gelukkige,” mompelde Klein hoofdschuddend, „gelukkige.....”

De heer Binck was in een niet erg optimistische stemming, doch hij vond het zeer prettig, dat hij de heren van de Recherche nu eens persoonlijk over de vlieg-rampen kon spreken. Zijn commissie had hard gewerkt, maar nog steeds geen oplossing voor het raadsel gevonden. Natuurlijk was het uitermate vervelend voor de Javero, dat het zo lang duurde, maar wat kon je er ten slotte aan doen? Er moest een oorzaak voor de rampen zijn en zolang die oorzaak niet gevonden was, nietwaar, je kon het publiek toch ook maar niet met onbetrouwbare kisten de lucht in sturen.

Toen echter de Waal zijn bevindingen uiteen gezet had en nog enkele delen van de AFX waren bekeken, was de heer Binck heel wat optimistischer gestemd. Hij was sportief genoeg, om te erkennen, dat een snelle oplossing vóór zijn persoonlijk succes ging. Tezamen met de twee detectives reed hij naar het bureau van de Directeur van Verkeer en Water-

staat, en 'n half uurtje later kwamen de, drie mannen weer met opgewekte gezichten naar buiten. In de beste stemming keerde de heer Binck naar zijn kantoor terug.

In de auto, op weg naar Homann zei Klein: „Zie zo, old man, ik geloof, dat wij die beloofde borrel en die lunch inderdaad verdiend hebben. Dat was weer eens ouderwets werk van ie. En het liep allemaal op rolletjes. Mijn complimenten, hoor.”

„Dank je wel, Klein. Maar denk er om, dit is pas de eerste phase. We weten nu hoe het gebeurd, maar we weten nog lang niet waarom het gedaan werd en door wie de ongelukken veroorzaakt zijn. En als ik mij niet vergis, is het tweede gedeelte van ons onderzoek heel wat moeilijker dan het eerste. Enfin, voorlopig kan de Javero weer vliegen.”

Onder een borrel met een hartig hapje deed de Waal het volgende verhaal aan de enthousiaste luchtvaart-mensen.

„In de eerste plaats dit, mijnheer de Monchy. Om tijdverlies te voorkomen vertel ik u maar dadelijk het resultaat van ons onderzoek en straks dan wel de methode, waardoor wij tot dit resultaat gekomen zijn. U kunt morgen uw diensten weer openen. Wij hebben zo juist met de directeur van Verkeer en Waterstaat geconfereerd, die na onze uiteenzetting niet het minste bezwaar meer had, dat u weer gaat vliegen, mits de maatregelen, die wij u moeten voorschrijven, stipt nageleefd worden. Zoals u weet, zijn wij tot de conclusie gekomen, dat de ongelukken

bij uw maatschappij de gevolgen waren van aanslagen. Welnu, wij weten thans precies, hoe de misdadiger te werk gegaan is. Wij hebben ons ook een theorie gevormd over de reden voor de aanslagen, doch dit is dan ook niet meer dan een theorie. Dat komt echter later wel aan de orde. Voor het ogenblik is de hoofdzaak, dat uw maatschappij weer aan het werk kan gaan. U kunt, indien u dit wenst, nu een bekendmaking opstellen voor de radio en de pers. In verband met ons verdere onderzoek en om er zeker van te zijn, dat wij de moordenaar geen inlichtingen in handen spelen, wil ik graag de tekst met u samen in elkaar zetten. Als u daarmee accoord gaat, laten we dan nu dadelijk daarmee beginnen, want dan kunt u telefonisch nog de Nirom bereiken vóór het middag nieuws en Aneta vóór de avondbladen hun copy afsluiten.”

Toen de berichten opgesteld waren en de nodige telefoongesprekken gevoerd, toen de djongos nieuwe glazen voor het gezelschap neergezet had en verse sigaretten waren opgestoken, vervolgde de Waal zijn interessante uiteenzetting.

En om drie uur, na een geanimeerde lunch, vertrokken men weer naar Andir. Om vier uur was de PK-AFQ terug op Kemajoren.

Nirom-omroep op 26 Juni 1947 te 1.10 namiddag, Hier de Nirom te Batavia over alle Westerse zenders. Luisteraars, hier volgt een speciale mededeling van de Java Aero Maatschappij.

Nadat zij op 20 Juni besloten had de dienst op

het gehele net stop te zetten, kan de Javero Directie thans met genoegen mededelen, dat op morgen, 27 Juni, het verkeer op het gehele net met de normale dienstregeling zal worden hervat.

Het onderzoek der Centrale Recherche heeft uitgewezen, dat de beide rampen, die de PK-AFX en de PK-AFZ getroffen hebben, geen gewone vliegongevallen waren, doch beide veroorzaakt werden door aanslagen van misdadige elementen. Onomstootelijk is komen vast te staan, dat in beide machines bommen verborgen waren, die op een bepaalde hoogte tot ontploffing kwamen.

De gehele vloot der Javero blijft voortaan, zowel overdag als des nachts, onder voortdurende bewaking, terwijl bovendien elke machine vóór het vertrek door de Recherche op mogelijke — bij de te nemen maatregelen echter vrijwel onmogelijke — aanwezigheid van springstoffen zal worden onderzocht. Met deze voorzorgsmaatregelen kan herhaling der rampen uitgesloten worden geacht.

De Javero Directie vertrouwt, dat het publiek zal inzien, dat de ongelukken der afgelopen weken buiten haar schuld en controle lagen en dat de heropening van de dienst slechts geschiedt na ruggespraak met en na verkregen toestemming van de Directeur van Verkeer en Waterstaat en op verzekering van de Recherche, dat hervatting volkomen veilig en verantwoord is.

Uit een entrefilet in het „Batavia's Nieuwsblad“ van 27 Juni 1947:

In ons avondblad van gisteren konden onze lezers een mededeling van de Javero aantreffen, waarin werd uiteen gezet, dat de dienst op het net van die maatschappij met ingang van heden zou worden hervat en welke de redenen waren, welke tot die hervatting hebben geleid. Daaruit bleek, dat het politie-onderzoek had aangetoond, dat de beide recente vlieg-rampen door aanslagen van misdadige elementen werden veroorzaakt. Hoewel deze mogelijkheid door ons voorzien was — men zie ons entrefilet in het avondblad van 24 Juni 1947 onder de titel „Rampen of Misdaden?“ — gold het hier toch slechts een gissing. De mededeling van de Javero heeft echter bewezen, dat onze veronderstelling lang geen onmogelijkheid was, en dat wij op klaarlichte dag géén spoken zagen, zoals een der andere plaatselijke bladen, dat steeds over de meest „perfecte“ inlichtingen beschikt, meende te moeten opmerken.

Wij hebben over deze aangelegenheid eens nader ons licht opgestoken bij de Centrale Recherche. Het diensthoofd, de heer Klein, stond ons zeer vriendelijk te woord, doch verwees ons voor verdere inlichtingen naar de met het onderzoek belaste Inspecteur. Daar het vervolg van het onderzoek het niet wenselijk maakt de naam van die inspecetur te noemen, moeten wij er ons voorlopig van onthouden over hem de loftrumpet te steken, waartoe de voortvarendheid, waarmee het onderzoek in de onderhavige aangelegenheid wordt geleid, alle reden zou geven. Want voorwaar, de meesterlijke wijze, waarop de oorzaken der rampen tot klaarheid gebracht

is, en de snelheid, waarmee dit resultaat werd bereikt, is boven alle lof verheven.

Dat er sprake moest zijn van aanslagen, stond voor de Recherche onmiddellijk na het tweede ongeval vast, uitgaande van de redenering, dat meer dan twee coincidenties in de praktijk niet voorkomen. Men denke hierbij slechts aan dezelfde plaats en hoogte, waarbij de beide toestelen ontploften.

Het onderzoek toonde aan, dat juist op die plek en die hoogte, de bestuurder de z.g. „automatische piloot“ inschakelt, zodat werd aangenomen, dat er iets met dit apparaat niet in de haak was. De overblijfselen van het wrak der PK-AFX, die thans bij het Bureau Luchtvaart te Bandoeng onderzocht worden, toonden aan, dat inderdaad aan de schakelaar van de automatische piloot een zeer dun ijzerdraadje bevestigd was. Voorts leidde de vondst van een klein stukje grijs band in de cockpit der eerste verongelukte machine tot de conclusie, dat voor de ontploffing een handgranaat van het type van vóór de oorlog gebruikt was. Het bandje is zonder aarzelen door de importeurs en door de chef van de Pyrotechnische werkplaats als zoodanig herkend.

Proeven hebben uitgewezen, dat de granaat achter het dashboard bevestigd was. Deze zogenaamde offensieve handgranaten werken, zoals velen onzer lezers zich uit hun militairen tijd zullen herinneren, zó, dat het projectiel werkzaam wordt, wanneer de veer gespannen is en daarna het wikkelbandje zich ontrolt. De minste schok of stoot veroorzaakt dan de explosie.

De handgranaat in het vliegtuig werd achter het dashboard opgehangen aan het ten dele afgewikkelde bandje, doch vastgehouden door een gespannen ijzerdraadje, dat aan de automatische piloot werd verbonden. Bij inschakeling van dit toestel — en dit geschiedt op de Bandoenglijn onder normale omstandigheden precies boven Tjibaroesa — brak het zeer dunne draadje, het bandje werd door het eigen gewicht van de handgranaat ontrolt en de schok was voldoende om de explosie te veroorzaken. Voorwaar een der vernuftigste en koelbloedigste misdaden in de annalen der Indische criminele historie.

Over de reden voor de aanslagen heeft de Recherche zich een vage theorie gevormd. Men wilde zich hierover in dit stadium van het onderzoek echter niet verder uitlaten.

Wij mogen ons gelukkig prijzen, dat de Indische politie een detective van het kaliber van de speurder, die het onderzoek leidt, in haar gelederen heeft. Wij zijn er van overtuigd, dat ook de rest van het „Java Aero Mysterie“ tot klaarheid zal komen en dat de misdadige elementen, die deze gruwelijke rampen op hun geweten hebben, hun gerechte straf niet zullen ontlopen.

TWEEDE DEEL.

— 1 —

De nachttrein naar Soerabaja davert door de duistere vlakten van Java. Er is geen maan. Geen sterren. Af en toe klettert een zware regenbui tegen de ruiten.

Het machine-personeel op de locomotief, die in Proepoek voor de trein gekomen is, is druk in de weer. Af en toe licht de rookwolk boven de stookplaats in rossige schijn op, als de vuurhaard open gaat om een nieuwe lading voedsel te ontvangen. Hard werk op de machine. De nachttrein is een snelle verbinding en de stoomdruk moet hoog gehouden worden. Daar is de Serajoe-brug pas en het is nog ver tot Solo, waar een nieuwe locomotief hen komt aflossen.

Maar aan dat werk zijn de machinist en de stokers gewend. Zij neuriën Javaanse melodiën en nemen af en toe een slok uit de koffiekkan, die tegen de ketel warm gehouden wordt. Nog vier uren dienst en dan is het weer zoet rusten tot morgenavond tien uren, als zij de nachttrein naar het Westen zullen rijden.

Voorbij Proepoek hebben de meeste passagiers zich ter ruste begeven.

In een der eerste klas compartimenten zit nog een vrolijk gezelschap bijeen. Vier heren. Naar hun gesprekken te oordelen zijn het bestuursambtenaren, die van een conferentie te Batavia naar Oost-Java terug keren. Zij hebben een genoegelijke avond gehad. Het diner in de restauratiewagen was uitstekend en het biertje was ijskoud. Zij hebben een prettig partijtje bridge gespeeld en nog lang nagepraat over dat ene groot slam, dat „ge-called” werd, gedubbeld, geredubbeld en gemaakt ook. Dat heeft voor de winnaars zoveel punten opgeleverd, dat de Controleurs van Besoeki en Loe-madjang het kind van de rekening werden. Die hebben toen een hele fles whisky bij de djongos moeten bestellen, en die fles is zojuist helemaal leeg gemaakt. Het was een zeer afdoend slaapmutsje. Deze vier heren, die nu ter ruste gaan in hun geriefelijke cabines, zullen vannacht goed slapen en morgen fris en vrolijk ontwaken.

In de tweede klas zitten in het gangrijtuig nog slechts weinig passagiers. De meesten zijn al naar hun slaapcabines gegaan, doch hier en daar zit nog iemand te lezen of ligt een der reizigers, die geen bed meer heeft kunnen krijgen, lang uit op de met rottan overtrokken banken. Slechts in één coupé zit nog een gezelschap bijeen. Het zijn onderofficieren van de Marine, die van Batavia naar Soerabaja reizen. Overplaatsing naar een andere oorlogsbodem wellicht. Of misschien hebben zij een

schip of een vliegtuig naar Tandjong Priok gebracht.

De jongelui hebben hun laatste biertje op en maken ook aanstalten voor den nacht. Het zal ook hun niet aan rust mankeren. Al daveren de wielen nog zo zwaar over de stalen staven — zij zijn jong en vermoeid en hebben geen zorgen.....

In het derde klas rijtuig zonder slaapgelegenheid trachten de reizigers het zich op hun banken zo gemakkelijk mogelijk te maken. Maar dat is niet zo eenvoudig, want de trein is als steeds vol bezet en de plaatsen zijn erg nauw. Een Chinese familie met drie kleine kinderen occupeert een hokje voor vier personen. De kinderen hebben hun luidruchtig spel reeds lang gestaakt en slapen nu in alle houdingen rondom de moeder.

Een paar compartimenten verder zit een jonge Javaanse vrouw met een baby op haar schoot als een mediterend beeld strak voor zich uit te kijken. Zij verroert zich slechts nu en dan om het kopje van haar kind, als het door het schudden van de trein van haar borst glijdt, weer recht te leggen. Tegenover haar zit haar man. De typische verschijning van de lagere Indonesische ambtenaar. Kleurige sarong, witte toetoeop-jas en de bij de sarong passende hoofddoek. Zijn rechterbeen met blote voet heeft hij opgetrokken en gevouwen onder zijn linkerdijs — de kenmerkende houding van de rustende Javaan. Rondom hen is veel bagage. Kleine stalen koffertjes, bundeltjes rijst in pisangbladen, trossen vruchten, een etensdrager en een vogeltje in een kooi. Ook de man slaapt niet, doch rookt aandachtig een

strootje en kijkt met welgevallige blik naar zijn vrouw en zijn stamhouder. Uren lang kan hij zo zitten, schijnbaar aan niets denkend. Zo nu en dan, als de baby beweegt, slaat de moeder even haar mooie, donkere oogen op en kijkt haar man aan. Dan glijdt er over zijn gezicht een vleugje van een glimlach en met een zwijgend hoofdknikje bevestigt hij zijn vrouw, dat hij het gezien heeft. Hèt — dat is, hoe hun zoontje bewoog. Deze Indonesische familie is gelukkig. Dat ziet ieder, die de Javaanse gezichtsuitdrukkingen heeft leren bestuderen.

Gelukkige mensen.....

En de man, die naast de Javaan in het hoekje tegen het raam zit? Ook hij slaapt niet — kan niet slapen, want daarvoor is hij veel te onrustig. Hij zit daar met gesloten oogen, het hoofd achterover tegen het harde hout van de hoek geleund. Hoe zou hij kunnen slapen? Zoveel gedachten zijn er, die door zijn hoofd woelen en spoken. Hoe zou hij ook maar een ogenblik rust kunnen genieten, na alles wat er gebeurd is? Zo nu en dan opent hij zijn oogen en kijkt met afgunstige blik naar de bij hem zittende Javaanse familie. Hoe benijdt hij deze mensen en hun rust.

En hij voelt de schrille tegenstelling met zichzelf.....

Een man, die voor de Justitie op de vlucht is.....

— 2 —

De Waal had het plan opgevat om ook Taylor, de jonge Engelsman van de thee-afdeling der

firma Halewijn & Co een verhoor af te nemen. Hij vond het echter niet wenselijk om hem op het kantoor te bezoeken. Niettemin wilde hij van Taylor's eerste reactie een indruk hebben, wanneer hij zou vernemen, dat de politie hem wenste te spreken. Het meest geëigende middel leek hem daartoe het toepassen van een kleine truc. Hij verzocht een zijner vrienden, Hoying, die werkzaam was bij een theemakelaar en in drukke relatie stond met de firma Halewijn, de jonge Taylor op te bellen, een gewoon zakengesprek met hem te beginnen en midden in het gesprek te willen zeggen, dat hij een boodschap voor hem had van de Waal. Hoying, die geen reden vond om deze bemiddeling te weigeren, belde prompt Taylor op en deelde enige minuten later de Waal mede, dat de Engelsman om twaalf uur op het bureau der Recherche zou verschijnen. De Waal was hiervan echter reeds op de hoogte, want hij had zich door de telefoondienst op de lijn der firma Halewijn laten inschakelen, zodat hij het gesprek tusschen Hoying en Taylor geheel had kunnen medeluisteren.

Klokslag twaalf verscheen de jonge man. Een typische Brit, met alle pro's en contra's van dit volk in zijn karaktereigenschappen.

„Ik geloof, you hebt mai gevraagd te spreken?” wendde hij zich met een onvriendelijk gebaar tot de detective, toen hij na een korte wijl antichambren tot diens kantoor werd toegelaten. „Main naam is Taylor — John William Taylor van de firma Haalwain en Cou.”

„Aangenaam mijnheer Taylor — ik ben de Waal — gaat u zitten. Ik wilde u graag een paar kleinigheden vragen.....”

„Ik weejt — ik weejt. Over het onkeluk met main boss natuurlaik. Well daar weejt ik heilemaal niets van. Wat is aigenlaik de idee, dat you mai koumen laat. Is dit hier een.....”

„Langzaam, langzaam, mijnheer Taylor. U begrijpt — routinekwestie, niet waar. Overigens kwam u hier om mijn vragen te beantwoorden, niet om mij een verhoor af te nemen.”

„Zek eens, mister de Waal, you meent niet te kunnen aanslaan een toon als dit teken mai. Ik ben een British subject en ik zal maizelf beklagen bai den Consul Keneraal. So.....”

„Mijnheer Taylor,” viel de Waal hem in de rede, „wilt u zo goed zijn een andere houding aan te nemen? Ik zit hier niet om uw boze woorden aan te horen, die bovendien volstrekt geen indruk op mij maken. Als ik inlichtingen van u nodig heb, dan vraag ik u die — en u hebt ze te verstrekken ook, tenzij u zich in moeilijkheden wenst te brengen. Daar kan zelfs de Britse Consul-Generaal niets aan veranderen. Is dit duidelijk?”

En toen Taylor met een norske hoofdknik te kennen gaf, dat het tot hem was doorgedrongen, vervolgde de Waal:

„Waarom schrok u zoo, toen de heer Hoying u mededeelde, dat de politie u wilde spreken?”

Taylor werd bleek.

„Hoe weejt you.....”

„Antwoordt u,” flitste de Waal hem toe met een lichten vuistslag op de tafel. Deze toon scheen wel indruk te maken, want op heel wat onderdaniger wijze antwoordde de Brit:

„Ik skrok, Inspector, omdat ik niet houd van te worden gevraagd bij de politie. Natuurlijk — een ieder zal er van skrikken als de politie hem vraagt te koumen als daar is een keval van moord, niet — zoals de kranten zekken.”

„Goed..... hm..... zegt u mij eens precies waar u op de avond van de elfde en in de nacht van de elfde op de twaalfde Juni was.”

„I say — Inspector, is dit Scotland Yard? En verdenkt u mai van moord?”

„Beantwoordt u mijn vragen, mijnheer Taylor.”

„Well then — op elf Juni — let me see, dat was..... vandaak is zeiven en twintik..... Is Vraaidak..... is twee weiken keleden..... was Woensdak..... Tennisgame in de Box.....”

Pauze — Taylor kleurt heftig.

„Nu, mijnheer Taylor?” spoorde de Waal de Engelsman aan, terwijl zijn potlood ongeduldige tikken op de tafelrand gaf.

„Ik kan you niet vertellen, sir. Op main woord, ik kan you niet vertellen. You hebt mai te kelooven..... daar is een lady in de spel. You see — you bekraipt mai wel als man tkenover man..... Please, Inspector, laten wai daarop niet doorkaan. Ik sweer you — ik weejt van die hele historie niets af. En jou bekraipt — is volkomen impossible dat ik de naam.....”

„Goed. Laten we die dag dan even vergeten. Maar waar was u op de avond vóór het ongeluk van den heer Bogaerdt?”

Er kwam iets triomphantelijks in het gezicht van Taylor, alsof hij de vraag, die natuurlijk komen moest, voorzien en het antwoord gereed had. Vlot kwam dan ook dit antwoord — véél te vlot, vond de Waal.

„Nou — see hier, Inspector. You zal denken, Taylor is een rare young man. Maar you bekraipt — niet? Vraie young man — heel alleen in vreemde land..... veel tennis spelen en veel sport — veel lieve young ladies in Batavia — well, you see..... nou dan..... you bent ouk young keweist is niet, Inspector?”

„Dat ben ik nog!” antwoordde de Waal lichtelijk verontwaardigd.

„Yes, yes — of course..... but..... ik ben werkelijk baitje beskaamd..... well, op die avond was ik ouk tezamen met young lady.....”

„Dezelfde?”

„Nei, Inspector — een andere..... u bekraipt.....”

„Ja, ik begrijp, dat u niets te kort komt,” antwoordde de Waal, moeite doende een glimlach te onderdrukken. „Maar nu de volgende vraag. Wist u dat de heer Bogaerdt op twintig Juni naar Bandoeng moest?”

„Yes.”

„En wist u ook, dat hij per Javero zou reizen?”

„Yes — ja, ouk.”

„Mooi. Kunt u een vliegtuig besturen?”

„By Jove, Mister de Waal, you laikt wel..... well, O.K..... of ik een vliegtuig kan besturen? Seiker wel. Ik was piloot-officier in de oorlog. Lybia — Malaya — home — overal heb ik kevloden en.....”

„Dank u. Nu dit nog. Speelt u veel?”

„Speilen — you mean tennis, rugby of zo?”

„Nee, ik bedoel kaartspelen, pokeren, roulette of iets dergelijks.”

„Yes..... so nu en dan. Klain beetje spelen doet iedereen, niet, Inspector? Maar niet veil — enkele keer.”

„Schulden?”

„Als you mai vraakt, sir dan keloof ik dat you denkt, dat ik de moordenaar ben. Maar nothing doing, Inspecteur — gein kans bai mai..... Wat was het dat you vroeg..... schulden — no sir — kein schulden voor Johnnie.....”

„Dan geloof ik wel, dat ik alles weet..... eh, tussen twee haakjes — kent u Duinstee van uw kantoor?”

„Doinstee van de expeditie? Die klaine Indischman — seiker ken ik hem.”

„Wilt u hem vragen vanavond om vijf uur na kantoor bij mij te komen?”

„Sure, wil ik vraken — maar you see, Doinstee is al drie dagen niet in de office.....”

„Hoe zo, ziek?”

„May be, ziek. Ik weeft niet. Maar ik keloof het niet. Mr. de Waal..... You had beter eens nakaiken over hem..... Is dit alles, sir?”

„Ja, dank u, u kunt gaan. Mocht ik u verder nog

nodig hebben, dan bel ik u wel op. Is dat in orde?

„You're welcomel”

„Hallo — met de City-club?..... Hier de Recherche. Is dat de secretaris?..... Ja, ik wilde graag een inlichting van u hebben..... denkt u er om, het is strikt confidentieel. Hebt u 'n lid dat Taylor heet?..... Ja, precies, Johnnie Taylor..... Juist, dat dacht ik al. U houdt immers aantekening van uw leden als zij komen spelen, nietwaar?..... Precies..... Zoudt u kunnen nazien of Taylor op de avond van de negentiende Juni bij u geweest is?..... Graag. Ja, ik wacht wel.....”

De Waal tikte nadenkend tegen zijn tanden. Taylor was naar zijn smaak veel te vlug geweest met zijn alibi voor de negentiende. En hij had het bij voorbaat zóó geconstrueerd, dat verder onderzoek pijnlijk moest worden. Als nu zou blijken, dat zijn alibi vals was, betekende dit ongetwijfeld, dat hij zijn werkelijke gangen had willen verbergen. Iemand, die probeert zich een alibi aan te meten in de wetenschap, dat hij verhoord wordt in een moordzaak, heeft iets op zijn kerfstok. Dus.....

„Ja mijnheer van Doornik..... zo, zo. Juist. Mag ik het even noteren? Dus van negen-veertig tot sluitingstijd..... Hoe laat was dat?..... Twee uur twintig Ja, dat is heel belangrijk. Tusschen twee haakjes, eh, hebt u het jongemens en zijn meisje..... ja, wat zegt u?..... o, géén meisje — alleen dus..... Prachtig. Hebt u hem misschien ook zien spelen?..... Nogal gewonnen denkt u..... Dat is dan

mooi voor hem, hè? Bij den bankhouder twee mille ..... Alle mensen! Enfin, mijnheer van Doornik, dit is strikt onder ons, nietwaar?..... Allicht!..... Nee, dat kan ik u helaas niet zeggen..... Och, zal zo'n vaart niet lopen..... nee..... Bedankt inmiddels. Mijnheer van Doornik."

Met een glimlachje staarde de Waal voor zich uit. Zijn potlood maakte allerlei dwaze figuurtjes op het vloeiblad. De rook van de sigaret in het asbakje steeg in blauwe kringels recht omhoog.....

Zo'n Johnnie, hè..... Spait mai, Inspector, u bekraipt wel — een young lady..... Zo, zo..... en schulden maken was ook niets voor Johnnie! Tot over zijn oren zat die knaap er in. Maar een moord ..... een moord! Was dat van hem te verwachten? Ja, mijn hemel, van wie verwacht je eigenlijk wel een moord. Wie had er van Landru wel een moord verwacht? Nee, daar mocht je niet op afgaan. Zou Taylor een reden gehad hebben om Bogaerdts te vermoorden? Zou het mogelijk zijn, dat de schulden van Taylor in verband stonden met de dood van Bogaerdts? Zou Johnnie iets van Bogaerdts erven of zou hij enig ander financieel voordeel uit de dood van zijn chef kunnen trekken? De gedachte was het overwegen waard, doch op dit moment had de detective in elk geval nog geen redelijk motief voorhanden. Het beste leek het, maar eerst weer even de verkregen gegevens te laten bezinken en ze dan te leggen naast het nu bekende over Kerkhoven en Duinstee.....

Ja, dat was waar ook. Wat zei die Engelsman ook weer over Duinstee?

Moest hij daar maar eens speciaal op letten of iets dergelijks? En drie dagen was hij al niet op het kantoor geweest. Merkwaardig. Wat doen al die kerels rondom Bogaerdts allemachtig vreemd. Weten ze er stuk voor stuk meer van..... is het een complot ..... of ben ik helemaal op een dwaalspoor? Enfin, we zullen zien.

— 3 —

In een bescheiden huisje aan de Embong Kemiri in Soerabaia woonde Noes van Heel met haar twee kinderen. Het huisje was klein, maar het tuintje en het voorgalerijtje zagen er netjes onderhouden uit. Wim van Heel, haar man, was al een paar weken op reis. Die werkte op een der schepen van de K.P.M. en was nu op zo'n eindeloze Moluk kentocht.

Stil was het in het straatje — alleen het bellen van de tram door de Palmenlaan was af en toe hoorbaar. Noes zat in haar kimono een kop koffie te drinken. Het was nog vroeg — kwart over acht pas — en de baboe had de kinderen al onder handen genomen.

Een koopman kwam voorbij met een grote vracht bezems, matten en boenders aan zijn pikolan. Hij wilde het hekje open maken, maar Teun, de terrier, vloog hem met een woedend geblaf bijna aan en met een verlegen grijns trok de koopman zich weer snel terug. Van bijtende honden moest hij niets hebben. Hij snapte maar niet, wat de Blanda's toch voor aardigheid aan die dieren hadden. Hij zag boven-

dien, dat de Njonja hem wegwuifde. Hij deed dan ook maar verder geen moeite meer, doch ging zijn geluk wat verder op beproeven. De pikolan werd over de andere eeltige schouder geslagen en weg sjokte hij, de bezems en boenders meeknikkend in het rythme.

Noes las nonchalant in het ochtendblad. Veel belangstelling had ze er niet voor, maar ze was nu eenmaal op zo'n krant geabonneerd, omdat Wim er zo op gesteld was. Wat interesseerde het haar nu, of Lord Zus-en-zoo een rede hield in het Lagerhuis, of dat een paar ministers uit Holland op bezoek waren in België. Het belangrijkste vond zij nog de advertentiepagina — allemaal „Te koop gevraagd“ tegenwoordig. Nog steeds waren de door de oorlog veroorzaakte tekorten aan huishoudelijke goederen voelbaar. Soms was dat wel gemakkelijk, want als je eens erg krap in je geld zat kon je vlug het een en ander verkopen. En ze zat nogal eens krap tegenwoordig. Vooral sinds Otto Bogaerd de verdere betaling voor de opvoeding van Kareltje gestaakt had ..... Die schoft!

Een vinnige gloed gloeide uit haar oogen, toen ze weer aan Otto dacht. Hoe schurkachtig had die man haar behandeld..... Zou zijn plotselinge dood een straf van boven betekenen? Ze had hem op die dag, een paar weken geleden, als laatste toegevoegd, dat ze hoopte dat God hem zou straffen. En een week later was hij door God gestraft..... Dood!

De kranten hielden zich nogal met het geval bezig. Gisteren had ze nog gelezen, dat het wel vast stond,

dat er iets aan dat vliegtuig waar hij in zat, gepeuterd was.

„Nou ja, of dat voor Otto bedoeld was? Er waren veel meer passagiers in die vliegmachine,“ overdacht zij de aanslag.

Ineens zat ze stijf rechtop en werd bleek. God — Jan! Ze had hem uitvoerig over het gebeurde met Otto geschreven. En de manier waarop Jan geantwoord had..... Hij zou zich toch in zijn drift niet hebben laten verleiden tot onbesuisde dingen? Want Jan was zo'n hevige driftkop. Hij zou het Bogaerd nooit hebben vergeven, dat zij, Jan's lievelingszuster, zó door hem behandeld werd. Mijn God — als daar maar niets achter stak.

Ze werd in haar gedachtengang gestoord door de terrier, die weer met een woedend geblaf naar het hek vloog. Ze opende haar mond om Teun tot stilte aan te manen, toen ze ineens zag..... Daar voor het hek stond Jan, haar broer, met wien ze zich juist in gedachten had bezig gehouden. Wat moest Jan hier, midden in de week en zonder een berichtje vooraf? Er zou toch niets.....

Met een kreet stond ze op, joeg den terrier naar achteren en snelde naar het hek toe.

„Jan — jij hier..... en wat zie je er uit. Jan, wat is er — is er iets gebeurd — iets ergs?“

„Straks maar, Noesje — en binnen, niet hier. Geef me een kop koffie als je wilt. Is Wim thuis?“

„Nee, Wim is op reis en hij blijft nog wel een paar

weken weg..... Jan, is er heus niets ernstigs aan de hand?"

Traag knikte Duinstee een ontkenning. Hij zette zijn reiskoffertje neer en liet zich vermoeid in een der rieten stoelen neervallen.

„Nee, er is niets ernstigs gebeurd Noes,” zei hij weer. Hij bleef zwijgend zitten staren en stak een sigaret op.

„Maar hoe kom je dan ineens hier?” vroeg Noes angstig. „Zo onverwacht.....”

„Straks zal ik je alles vertellen, Noes. Laat me even rustig zitten”. Er viel tussen zuster en broer een langdurige stilte.

„Wil je wat eten, Jan?” vroeg Noes eindelijk. „Je ziet er zo moe uit. Een boterham en 'n paar eieren?”

„Nee, Noesje, alleen maar een kop koffie — sterk graag.”

„Nou, zoals je wilt dan.” En het knappe Indise vrouwtje verdween in de binnengalerij.

Nadat Kareltje en kleine Troel door de baboe naar voren waren gebracht om Ome Jan een handje te brengen en na veel luidruchtige aanmoedigingen om „Dàaaa” te zeggen weer waren meegenomen, bracht Noes de koffie.

„Ben je erg moe, Jan — wil je liever eerst baden en een uurtje liggen?”

„Ja, dat zou misschien niet gek zijn. Ik heb vannacht in de trein geen oog dicht gedaan, Noes. En wie weet, wanneer ik weer gelegenheid krijg om rustig te slapen?”

„Maar Jan — wat is er dan toch?” vroeg Noes met een steeds ernstiger wordende stem.

Jan aarzelde. Maar eindelijk zei hij zacht en met neergeslagen ogen: „Ik word er van verdacht dat ik Otto Bogaerdt vermoord heb, Noes”

„Jan — mijn God.....”

„Stil nou Noes — niet zoo hard. Laat niemand iets merken. Laat niemand ook weten dat ik hier in huis ben. Niemand, hoor je..... Ik moet me verborgen houden.”

„Maar Jan, dat is vreselijk..... Je hebt toch niet in je drift iets gedaan.....?”

Maar haar broer antwoordde niet. Hij leunde met zijn hoofd op zijn op tafel steunende armen en staarde strak voor zich uit. Het enige waar hij nog aan dacht was aan zijn gezin, dat in Batavia was achter gebleven. Aan zijn vrouwtje en aan de kleine Ida en aan kleine Jantje, die nog pas drie maanden oud was.

De vrouw streek haar broer over het haar. Het had haar weer moed gegeven, dat Jan gezegd had dat hij verdacht werd — dat hij niet gezegd had, dat hij Otto werkelijk had vermoord. Misschien liep alles dan nog wel goed af. Misschien liep het dan nog zo'n vaart niet. Jan was zo verschrikkelijk impulsief — maakte zich misschien wel te bang — misschien wel bang voor niets.....

Zo klemmen drenkelingen zich aan een strohalm vast.

Zacht pakte Noes haar broer bij zijn arm en bracht hem naar een slaapkamertje in de bijgebouwen.

Het uit zijn asch herrezen vliegveld Kemajoran was een lust voor de ogen. Het zeer moderne stationsgebouw stond te blakeren in de reeds warme ochtendzon van Batavia. De vlaggen op het gebouw en de gepavoiseerde starttoren maakten een feestelijke indruk. Het drukke geloop en het vrolijke gepraat en gelach op het grote terras vóór het restaurant, de fleurige ochtendkleeding der dames en de vlotte shirts-en-shorts der heren gaven al duidelijk het gevoel van een sportieve omgeving. Het was Zondag 29 Juni 1947, de verjaardag van Prins Bernhard en tevens het groote feest van de heroprichting van de Bataviasche Vliegclub.

Op het terrein langs de startbaan stonden keurig in lijn opgesteld een vier-en-twintigtal kleine, vlotte sportmachines. De mecano's van de Club liepen nog tussen de toestellen rond om hier en daar nog iets op te knappen, met een lap een vette plek op fusilage of propellers wat op te doffen. De jonge vliegers en hun instructeurs bewogen zich tussen het publiek op het terras. Vooral de beginners vonden zichzelf hele Pieten en verbazend interessant met hun nonchalant om de hals bengelende vliegbrillen en hun witte kappen. De gesprekken liepen voornamelijk over de „kistjes“, fijne vlotte machientjes — jô. Hoe stabiel zo'n Piper Club eigenlijk wel was — ongelofelijk man. Lezen en schrijven konden die kistjes. Enfin, je zou dat straks wel zien. En dan, als de instructeurs en de geoefende leden een paar nummer-

tjes stunts zouden weggeven op de Ryans..... ha, ha, daar zouden de meisjes eventjes van opkijken. Had je moeten zien hoe ze gisteren bij het invliegen daarmee Immelmans en slow-rolls gedraaid hadden — sensationeel eenvoudig. Maar ze moesten nog een ogenblikje geduld hebben, want de heer Lokkers, de voorzitter van de Club, moest eerst zijn feestrede uitspreken. De luidsprekers op het terras gaven vrolijke ochtendmuziek, de djongossen liepen met bladen vol koude Coca-Cola's rond, het weer was mooi, de meisjes lachten vrolijk — wat een leven — wat een leven!

De slanke voorzitter beklom het podium, rijk met vlaggen en groen versierd. De monteur van de Nirom, die de radio-uitzending zou verzorgen, tikte nog even tegen de microfoon om te controleren of alles in orde was. En toen kuchte de heer Lokkers zijn eerste kuch. „Dames en Heren.“

In vlotte bewoordingen zette de voorzitter uiteen, wat het doel van de club was en hoe men reeds zo spoedig na de oorlog weer de beschikking had over vier-en-twintig sporttoestellen. Hij sprak talloze wensen uit voor de groei van de club, voor de snelle vorderingen van de leerlingen en voor het vele sportieve genoeg, dat de leden van de Club mochten verwachten.

„U zult vanmorgen nog veel te zien krijgen op het gebied van luchtacrobatiek, dat door onze instructeurs zal worden uitgevoerd. Er zal voorts veel gelegenheid worden gegeven voor passagiers-vluchten. Maar alvorens daartoe over te gaan, zullen wij eerst

de officieele openingsvlucht houden. Alle vier-en-twintig machines zullen in formatie twee maal boven Batavia cirkelen om daarmee aan te geven, dat de hoofdstad van Nederlands-Indië weer in het bezit is van een vliegclub, die er zijn mag. Dames en Heren — Ik verklaar hiermee het tweede bestaan van de Vliegclub Batavia ingeluid."

Op dit moment brak er van het terrein een gebrul los, dat horen en zien deed vergaan. De motoren van alle toestellen werden gelijktijdig gestart. Het publiek, dat juist wilde gaan applaudiseeren bij het beëindigen van de rede van den voorzitter, vergat dit en verhief zich van de stoelen om beter te kunnen zien. Het eerste toestelletje begaf zich naar de startbaan, nam zijn aanloop en was na enige ogenblikken los. Direct daarop startte nummer twee en na een paar minuten was de gehele zwerm opgevlogen. De leider der formatie kruiste ergens boven Priok rond en stuk voor stuk begaven de aankomende toestellen zich naar de hun toegewezen plaatsen. Tien minuten later kwam de groep, nu in strakke formatie van drie groote V's met elk één achtervlieger over het terrein daveren. Een enthousiast gejuich ging op. Zakdoeken, shawls en vliegkappen werden naar de toestellen gezwaaid.

De vliegclub was geopend.

Lokkers, de populaire voorzitter van de Club, zette zich weer aan zijn tafeltje, bij vrouw, vrienden en kennissen.

"Nou, jô, dat heb je er goed afgebracht, hoor," zei lachend een der vrienden.

"Ja, Herman spreekt vlot in het openbaar," schertste nummer twee.

"Nou moet je ons toch eigenlijk ook nog op champie tracteren, Herman," zei een blonde jongedame met een knipoogje.

"Die krijg je straks nog wel — officieel," pareerde Lokkers.

De luidsprekers hervatten hun muziek. De Nirom liet de toepasselijke Pelikaan-mars spelen. Indië leefde mee met het nieuw opgelaaide enthousiasme voor de vliegerij.

"Ja, kerel, die Pipers zijn verdraaid fijne leskistjes. En wat je met die Ryans kunt doen is eenvoudig niet te geloven....."

"Nou man, en toen zette ik die kist op zijn neus, hè, en toen....."

"Ja, die Bückers van vroeger waren ook niet gek. Weet je nog indertijd op Tjililitan, toen Franken....."

"Nou, en toen gaf ik twee vuurstoten af — en laat me nou die akelige mitrailleurs weer gaan vastzitten....."

"Ja, als we Stekelenburg nog hadden. Wat kon die knaap stunten, hè. Als een mes! Jammer dat die gesneuveld is....."

"Kijk mensen, daar komt de formatie terug. Moet je eens opletten, hoe die kistjes landen..... Fijn, jô."

Aan een tafeltje naast het zijne ontdekte Lokkers

een paar van zijn vrienden uit de benedenstad. Hij stond op om even een praatje te gaan maken.

„Morgen — morgen — heren. Ook eens kijken hoe er met jullie steuncentjes wordt omgesprongen? Ja, ziet er best uit, hè..... Geen spijt van die twee mille, Gerbrands? Het goede doel, hè — en jij Kerkhoven? Ja, je moet wat over hebben voor de opleiding van sportvliegers..... Tuurlijk..... Ja, ha-ha-ha. Nee, ik zal me revancheren hoor. Ik kom jullie straks stuk voor stuk afhalen voor een rondvluchtje. Goed?..... Saluut dan, tot straks.”

Na de stuntvliegerij, die door zeer geoefende militaire instructeurs met de Ryans werd uitgevoerd en een uitbundig succes had, stegen de Piper Cubs weer op, bestuurd door de gebreveteerde sportvliegers. En van de plaats van de passagier keken in de meeste gevallen vrolijke meisjesogen naar buiten. Het was een komen en gaan op de startbaan. De ene machine steeg op, de andere landde en de man op de starttoren kwam ogen en vlaggen te kort.

„Moet je zien hoe van Geln daar komt binnen-slippen..... Ja, keurig vliegertje, hè.....”

„Verdorie zeg — wie zit er in die kist?..... Amons — nou zeg, die kwam ook behoorlijk laag binnen... Ik dacht waarachtig dat-ie brokken wou maken.....”

Lokkers kwam het terras op, met naast zich de oude heer Arendsen van Van Goor's Verffabrieken. Wild van enthousiasme was het kleine, grijze mannetje.

„Nou heb ik vandaag op mijn negen-en-vijftigste jaar mijn eerste vliegtocht gemaakt. Man — o, man

— wat is dat mooi zeg! Mijn eigen huis heb ik waarachtig ook gezien..... En ik durfde het nooit, hè!”

„En durfde je nu wel, na al die vliegongelukken van de Javero?” vroeg Zondervan van de Factorij.

„Sst,” protesteerde de agent der Gasmaatschappij, Eykendaal, „laten we het daarover vandaag niet hebben. Bovendien, dat heeft niets met de veiligheid van de vliegerij in het algemeen te maken.”

„Heren,” mengde Lokkers zich in het gesprek, „het beste bewijs, dat zelfs mensen, die direct bij de Javero-rampen betrokken waren het gebeurde niet op de vliegerij in het algemeen verhalen, is Kerkhoven. Hij zou dan toch wel reden gehad hebben om nooit meer in een kist te stappen, na het gebeurde met zijn agent. En hij heeft zojuist mijn uitnodiging voor een vliegtochtje aangenomen. Dat is de spirit-come on, Kerkhoven.”

Kerkhoven stond op. Hij was wit om de neus.

„Toch niet bang — kerel?” vroeg Lokkers onderweg naar het toestel.

„Bang — ik — nee, hoor. Het zijn veilige toestellen, nietwaar? En er zal wel geen bom in zitten.....”

„Bom..... ha-ha die is goed zeg. Nee man, pracht-machines. Stabiël als een Fokker. En ik zal je de goede stad eens van een flinke hoogte laten zien. Priok, Meester, oud Batavia — stap in man.”

Op het terras gingen de vrolijke gesprekken voort. Steeds meer dames kwamen met van opwindende gloeiende ogen van het terrein terug.

„.....En toen is Henk gaan strietsen..... Hè, weet

jij niet wat strietsen is? Zeg, lui, Frieda weet niet eens wat strietsen is..... Ha, ha, ha..... Nou, strietsen is héél laag vliegen, hè. Zo vlak over de boomtoppen. Moest je zien hoe die karbouwen, waar we vlak over heen vlogen, er van door gingen. En een koelie op een sawah ging plat op z'n buik liggen van schrik..."

„Nou, maar wij zijn erg hoog geweest, hè Pim. Twaalf-honderd meter wel. Het Koningsplein was nog net zo'n mooi, klein groen tafelkleedje en de Kathedraal op het Waterlooplein zo'n doosje met een paar naaldjes er op..... Hoe hoog is dat zowat, twaalf-honderd meter, Pim?"

„Nou, ik denk dat kistje daar tussen die twee wolken in, dat is zowat een dikke duizend meter..., menschen — wat gebeurt daar — verdomme lui — die kist zit in een vrilte.....!"

Zenuwachtig sprongen de jonge mensen aan de tafel op en wezen elkaar met bleke, angstige gezichten naar het kleine machientje, dat van grote hoogte snel, met de vleugels in vertikalen stand naar beneden kwam.

„Hemel, dat wordt een crash — allemachtig, wie zit er in die kist?"

„Lokkers en een passagier."

Enkele dames begonnen te gillen. Ieder sprong op. Het werd doodstil op het terras. Alleen de radio speelde — luguber — vrolijke melodietjes. Ieder volgde als met stomheid geslagen het drama, dat zich daar in de lucht afspeelde.

„Dat is toch geen stunt?" vroeg iemand.

„Stunt — dat!" antwoordde een vliegofficier.

„Knappe vent, die die kist weer uit die vrilte haalt — wat — kijk eens — ja, waarachtig, hij heeft hem. Ja, allemachtig nog toe, dat was op het kantje af..."

Er ging een zucht van verlichting over het terras. Mevrouw Lokers lachte ineens luid op, in gebroken zenuwspanning.

„Nou maar, als dat een stunt was laat ik mij villen," riep een der vliegers uit.

„Daar moeten we meer van weten als hij landt..."

„Gelukkig, dat het zo goed afloopt. Stel je voor, een crash op dit feest....."

De machine van Lokkers kwam met een keurige driepunts-landing binnen. Tientallen vliegers stormden op het toestel af, om te vernemen, wat er aan de hand geweest was.

Lokkers schudde met een verlegen gezicht zijn passagier de hand.

„Kerel, kerel," zei hij, „dat is me nog nooit overkomen. Daar kreeg ik me toch opeens een duizeling van wonder en geweld — en of je het geloven wilt of niet, ik was een ogenblik van m'n stokje af. Maar gelukkig was ik op tijd weer bij m'n positieven om een ongeluk te voorkomen. Stel je voor, dat ik die kist niet tijdig had kunnen opvangen — dan waren we allebei op dit ogenblik in de poeier geweest. Tja — morgen maar eens naar den pil gaan..... Te hoge bloeddruk misschien..... Enfin, laten we een glas champie gaan drinken op de goede afloop."

Kerkhoven antwoordde niet. Hij was nog bleek als een doek en zijn handen trilden toen hij een sigaret opstak.

Omstuwdd door een troep opgewonden vriendjes kwamen zij op het terras aan.....

Om vijf uur, dien middag, zat de Waal bij Lokkers aan de thee. „Wel,” zei hij, „steek van wal.”

„Nou,” antwoordde Lokkers, „het is, dat jij er in het belang van de Justitie op stond, maar anders houd ik niet van die grapjes, hoor. Het ging overigens allemaal eenvoudig genoeg. Je kent die kistjes, nietwaar? Dubbele besturing, die niet uitschakelbaar is. Nou, toen we op een vijftien-honderd meter zaten zei ik ineens, dat het zwart voor m'n ogen werd, liet me achterover vallen, en trok de knuppel mee. Nou, en daar ging de kist in de vrille hè. Eerlijk gezegd vond ik het niks lollig en ondanks m'n appelflauwte hield ik het geval zo tussen m'n oogharen door behoorlijk in de gaten. Maar ik hoefde er niets aan te doen, hoor. Want nauwelijks lag ik achterover en begon de kist af te glijden of daar had Kerkhoven de knuppel al te pakken, voeten op het voetenstuur, hand aan het gas. Nou, ik hoef je niks meer te zeggen, hè? Een halve minuut later vlogen we weer zo vlak als een vogeltje. En toen kon ik natuurlijk weer bijkomen, niet? Volgens de regelen van de regie. Handen over de ogen strijken, met het hoofd schudden, wilde blik — en plotseling met schrik de knuppel weer pakken. Net doen, of ik niets gemerkt had van die vrille.”

„Dus hij kan vliegen! Geen toeval of iets dergelijks?”

„Och, man — schei uit. Als een scheermes, zeg ik

je. Ik had hem zelf nooit zo netjes en gauw er uit gehaald.”

„Tja — als dat zo is — dan hebben we weer een stap voorwaarts gedaan. En mijn dank voor de hulp, Lokkers.”

„Geen dank, de Waal. Maar ik voel me toch wel erg schuldig tegenover Kerkhoven. En ik heb ook nooit geweten, dat ik zo'n komediant was.....”

„Ik well!” zei Mevrouw Lokkers met een knipoog.

Telegram dd. 30 Juni 1947 8.00 vm.

—d— commandant vlieggkamp soesterberg —

verzoeken alle bekende gegevens jacob evert kerkhoven opleiding soesterber omstreeks 1933 1934 stop wij opbellen ongeveer 1300. Recherche.

„Is mijnheer de Waal in de buurt?” vroeg de telefoniste.

„Die ben ik zelf, juffrouw,” antwoordde de Waal omstreeks acht uur dien avond.

„Blijft u dan even wachten - Holland komt voor u.”

Zoemen, knakken en flauwe Morse-teekens in de telefoon. Dan ineens duidelijk:

„Ja, hier commandant Soesterberg, overste Kolkman.”

„Overste, hier de Centrale Recherche in Batavia — Inspecteur de Waal aan de telefoon. U hebt mijn telegram van vanmorgen zeker wel ontvangen?”

„Jawel — ik heb alle gegevens hier vóór me.”

„Ah, dat is mooi, overste.”

„Gevraagde is reserve-luitenant bij het achtste

regiment in Arnhem. Heeft in 1933 en 1934 hier vliegopleiding gehad en behaalde groot brevet op 18 Augustus 1934. Niemand kent hem hier meer, maar ik heb zijn vroegere commandant, de gepensioneerde kolonel van der Broek opgebeld, en die vertelde me, dat hij een goed vlieger was, maar dat hij tweemaal brokken gemaakt had en sindsdien verschrikkelijk bang was geworden. Veel te bang eigenlijk voor de vliegerij. In 1937 is hij naar Indië vertrokken. Meer weten we niet van hem. Maar vraagt u eens op Andir na. Misschien heeft hij in Indië nog gevlogen. Iets loos met die man?"

„Mogelijk verdacht van een misdrijf, maar zeer vaag. Mijn hartelijke dank voor de inlichtingen, Wilt u zo goed zijn dit gesprek geheel vertrouwelijk te beschouwen?"

„Tuurlijk — geen dank — altijd tot uw dienst."

Knar, zei de telefoon.

„Drie minuten," kondigde de telefoniste aan.

— 5 —

„Ja," zei Klein tijdens een van de talrijke besprekingen, die hij met de Waal voerde, „dat is allemaal goed en wel — maar je zult me moeten toegeven, dat je toch wel een beetje — just a little bit — op je borst geramd hebt....."

„Waarde Klein, je Engels is prima in orde, kerel, maar je Nederlands! Wat een taal!" interrompeerde de de Waal.

„Hoezo?" vroeg Klein.

„Nou, borstrammen.....! Dat deden we in Tjilatjap en Tjimahi, toen we nog met kale koppen rondliepen. Nu „overdrijven" we slechts."

„I see - eh, natuurlijk - bedankt voor de les. Maar om terug te komen op de Javero-affaire, je zult moeten toegeven, dat je toch wel een beetje overdreven hebt, niet? Je wilde het sloebertje immers binnen een paar weken te grazen — eh — te pakken hebben. Die twee weken zijn practisch voorbij. En wat heb je? Niks — helemaal niks."

„Inderdaad valt mij het resultaat ook niet mee, geachte boss. Ik meende aanvankelijk, dat het onderzoek wat sneller zou verlopen, daar ik aannam, dat ik mij kon bepalen tot het zoeken naar iemand, die voldoende technische kennis bezat om de vliegongelukken te veroorzaken. Maar nu blijken er ineens een drietal kerels op te duiken, die stuk voor stuk raar doen. Nu zou ik natuurlijk wel kunnen beginnen met er op los te arresteren....."

„Natuurlijk — maar je weet bij voorbeeld niet eens waar die Duinstee uithangt."

„Embong Kemiri 137 Soerabaia," antwoordde de Waal droog.

„Hoe weet je dat?"

„Mijn hemel, Klein, denk je nu heus, dat ik een mogelijke verdachte maar laat oprassen en het dan verder blauw-blauw laat? Kom nou. Op de dag na het verhaal van Taylor wist ik waar Duinstee was. Dat was nou toch wel een heel koud kunstje. Z'n vrouw gaf drie of vier mogelijke adressen op. Die

heb ik laten nagaan. In Soerabaia hebben ze toen ook iemand uitgehoord, de kebon of de baboe of weet ik het, wie — en een uur daarna wist ik het. Ze houden bovendien het huis waar die vrijer zit voortdurend in de gaten. Als we dien man dus nodig hebben — één telefoontje, en daar is-ie al. Maar zoals ik zei, er maar op los arresteren is geen kunst, maar het goeie ventje pikken, dat is wat anders."

"En hoe denk je, dat de zaak er nu voor staat?" vroeg de Hoofd-Inspecteur.

"Verdraaid onduidelijk, Klein. Kijk, volgens mij zit het zó: wij hebben drie duidelijke verdachten, Kerkhoven, Taylor en Duinstee. Zooals onze theorie nu staat zoeken we naar iemand, die vliegtechnisch zéér onderlegd is....."

"Waarom de nadruk op zéér?"

"Daarvoor heb ik een goede grond. De zaak is, dat lang niet een ieder de aanslagen in deze vorm had kunnen plegen. Toen eenmaal vast stond, dat de ontploffingen door toedoen van de automatische piloot veroorzaakt werden, ben ik deze kwestie nog eens wat verder gaan uitpluizen, tezamen met de Javero-experts. En toen zijn mij verschillende dingen gebleken. In eerste instantie dacht ik, dat de automatische piloot ook getest wordt tijdens de morgeninspectie, en dat het dus onmogelijk zou zijn, dat dit apparaat op de een of andere manier voor de aanslagen gebruikt was. Toen we het nog wat nader bekeken, bleek, dat de mecano alleen de servocylinders ontlucht, maar aan de „piloot" zelf niet komt. Het resultaat is, dat de handle, waarmede de

automatische piloot zèlf ingeschakeld wordt, de enige knop of handle in de cockpit is, waaraan men 's morgens vóór het vertrek niet draait of pulkt."

"Waarom slaan ze dat ene ding dan over?" vroeg Klein vol belangstelling.

"Eenvoudig, omdat er op de grond aan de automatische piloot niets te onderzoeken valt. Het apparaat neemt in de lucht geheel de werking van de bestuurder over. De piloot zou, om zo te zeggen, uit wandelen kunnen gaan, en de passagiers zouden daar niets van merken, want de machine blijft precies rechtuit in haar koers vliegen."

"Het is ongelofelijk, zo'n apparaat. Maar ik snap nog steeds niet, waarom ze 's morgens dat toestel ook niet onderzoeken. Per slot van rekening, een apparaat is een apparaat — dat kan kapot gaan."

"Allicht. Maar het hele ding is zó fijn en ingewikkeld, dat de gewone monteurs er moeten afblijven. Als er een storing gemeld wordt, wordt de automatische piloot door de speciale instrumentenafdeling in Bandoeng nagezien."

"Hm — dat is duidelijk," bromde Klein, nadenkend over zijn kin strijkend. „Het baantje van piloot lijkt mij dan toch maar een suf gedoe. Geen laars uit te voeren op de grond, en als ze eenmaal onderweg zijn doen ze weer niks....."

"Inderdaad," beaamde de Waal, „de vliegers hebben het tegenwoordig heel wat makkelijker gekregen door de automatische piloot."

"Dat is zeker," bevestigde Klein, „vooral als ze zelfs al op zo'n lijntje naar Bandoeng er nog hun

gemak van nemen — hoe lang vliegen ze er over? Zoiets van een half uur, niet?"

„Ja — precies een half uur. Maar dat is juist de mop. Iedereen zou denken, dat ze op zo'n kort trajectje wel zelf zouden vliegen. Maar het gebruik van de automatische piloot is een dienstorder van de Javero. Iedere vlucht moet er op gevlogen worden."

„Hm — I see. En de dader wist dat natuurlijk."

„Ja. Hij moet het geweten hebben. Dat staat vast, anders had hij nooit het apparaat voor zijn doeleinden gebruikt."

„Duidelijk," knikte Klein.

„Welnu," ging de Waal verder, „ik trek daaruit een conclusie. Iemand, die zó precies weet wat hij doen moet en die zó ingenieus zijn bom weet te plaatsen en de tijd te bepalen voor de ontploffing, moet iemand zijn, die met de gehele vliegerij behoorlijk op de hoogte is. Klopt dat of klopt dat niet?"

„Dat klopt," zei Kleir.

„Derhalve moet onze dader iemand van de volgende categorieën personen zijn: een piloot, of een mecano, of iemand, die in zeer nauwe relatie tot de vliegerij staat of gestaan heeft; bij voorbeeld een reserve-militaire vlieger. Van de door ons verdachte personen komen nu in aanmerking: ten eerste Taylor, als ex-oorlogsvlieger, en Kerkhoven als ex-militair-vlieger. Volgens deze theorie kunnen we Duinstee geheel uitschakelen. Daarom heb ik hem dan ook rustig in Soerabaia laten zitten."

„Goed," interrumpeerde Klein, „maar waarom gaat die snijboon dan aan de haal?"

„Daarop kan ik je nog geen antwoord geven. Natuurlijk voelt hij zich aan het een of ander schuldig — misschien heeft-ie zich wel eens tegenover iemand uitgelaten, dat hij Bogaardt wel zou willen vermoorden, Joost mag weten om welke reden. Misschien is het ook wel wat anders, maar dat zullen we later wel uitvissen. De moord heeft hij evenwel niet gepleegd naar mijn idee."

„Hm, ja, dat kan natuurlijk mogelijk zijn," antwoordde Klein. „Ga maar eens door."

„Kerkhoven heeft aangetoond, dat hij vliegen kan en daardoor bewezen, dat hij loog. Logischerwijs mogen we dus aannemen, dat hij iets bepaald ernstigs wil verborgen houden, want anders lieg je niet opzettelijk als je verhoord en mogelijk zelfs verdacht wordt in een moordzaak. Er tegenover staat, dat hij na 1934 waarschijnlijk niet meer gevlogen heeft en dus de moderne apparatuur niet kent, althans niet uit de practijk. Er blijft nu Taylor over. Die jongeman vliegt en kent moderne toestellen. Dus alle voorwaarden voor de technische uitvoering zijn bij hem voorhanden. Bovendien liegt hij ook. Jammer is het evenwel, dat ik voor hem geen motief zou weten op te noemen..... voor Kerkhoven echter wel twee!"

„En heb je al eens over een mogelijk complot nagedacht? De combinatie Kerkhoven-Taylor, of Taylor-Duinstee, of alle drie met elkaar?" vroeg Klein.

„Ja," antwoordde de Waal, „nagedacht daarover

heb ik wel, maar tot een resultaat ben ik niet gekomen. Ik houd dit namelijk voor hoogst onwaarschijnlijk. In de eerste plaats heeft Kerkhoven onze aandacht gevestigd op Taylor en Duinstee, toen ik hem vroeg naar de personen, die op de hoogte waren van de reisplannen van Bogaerd. Dat zou hij in geval van een gezamenlijk complot zoveel mogelijk vermeden hebben. Later heeft Taylor mij de pap in de mond gegeven om eens na te gaan wat er met Duinstee aan het handje was. Daarmee is mijns inziens ook de combinatie Taylor-Duinstee van de baan. Blijven dus de drie personen afzonderlijk over. In mijn waardering zijn de kansen Kerkhoven-Taylor-Duinstee ongeveer als 5 : 4 : 1. We zullen nader moeten onderzoeken of deze taxatie houdbaar is."

"Nu, hopelijk komt er dan weldra wat schot in deze affaire. Je kent me veel te goed om te weten, dat ik je geen verwijt maak, maar — zie je, enkele van die vervelende kranten hebben al gevraagd waar de arrestaties blijven — het gewone liedje weer. Dus, doe je best man."

"Natuurlijk — natuurlijk. We komen er wel....."

"Manjefiek — hm — o, ja, ik had je dit nog willen vragen. Lijkt het jou niet wenselijk om mevrouw Bogaerd eens aan een verhoor te onderwerpen? Mij dunkt..... wie weet wat je door haar aan clues te pakken kunt krijgen?"

"Wel," antwoordde de Waal, peinzend met duim en wijsvinger zijn kin omvattend, „ook dit punt heb ik overwogen. Maar ik geloof, dat we haar beter met

rust kunnen laten, tot het moment, waarop we beslist geen andere uitweg meer zouden zien. Het moet een ellendige ervaring zijn, voor een vrouw, die pas haar man verloren heeft, nietwaar? Dat vermijd ik dan ook liefst zo lang mogelijk. Aan inlichtingen en clues van haar kant geloof ik niet erg. En wat kun je er verder mee bereiken? Hoogstens, dat Kerkhoven in het harnas komt en de zaak gaat tegenwerken. We moeten immers altijd de mogelijkheid voor ogen houden, dat hij aan de hele affaire onschuldig is — en in dat geval moeten we hem niet als vijand tegenover ons hebben staan."

"Goed. Dit laten we dus voorlopig na. Tussen twee haakjes, ik kan je nog een aardige tip geven," zei Klein, terwijl hij de Waal strak aankeek. „Je moet eens gaan praten met een zekeren Grauw. Die woont bij Duinstee en pension..... Ik ben daar toevallig achter gekomen door een van onze klerken. Hij had de naam Duinstee in de stukken gezien, en hing me een heel verhaal op over die familie, die hij goed kende, en over dien huisgenoot."

"Wel?" vroeg de Waal geïnteresseerd, toen Klein even ophield om een slokje van zijn kop koffie te drinken, „en waarom heeft die huisgenoot enige betekenis in deze zaak?"

"Omdat die Grauw — mecano bij de Javero is." Klein sprak elk woord met nadruk uit.

De Waal sprong op, met een kleur op zijn wangen.

"Wat?" riep hij uit, „mecano bij de Javero! En dat vertel je me nu pas? Je bent er natuurlijk geheel zeker van?" en hij vervolgde, toen Klein met een knik

en een nonchalant gebaar aangaf, dat zijn mededeling geen twijfel toeliet: „Maar dat kan ongelofelijk belangrijk worden, Klein. Dat kan zó allemachtig belangrijk worden, dat ik nu nog absoluut niet kan overzien, wat de gevolgen zullen zijn. Duinstee — en zijn vriend en huisgenoot Grauw..... de man van het kantoor van Bogaerdt, de man die wegloopt, de man die dus wel een kwaad geweten zal hebben, en de man met de toegang tot de vliegtuigen en met de technische kennis... Dit bericht verandert geheel mijn taxatie der kansen. Zonder deze hulp was de mogelijkheid, dat Duinstee iets met de zaak te maken kon hebben praktisch nihil..... Maar nu komt hij plotseling op de eerste plaats.”

Er volgde een stilte waarin beide mannen hard dachten en grote rookwolken uitbliezen.

„Klein, ik moet dit weer rustig uitpiekeren. Mijn gevoel zegt me, dat we die twee knapen moeten te pakken nemen — maar toch — je weet, dat ik steeds voorzichtigheid bij arrestaties voorsta. Laten we nog even wachten. We zullen Grauw gaan observeren en ik bel dadelijk Soerabaia op om de gangen van Duinstee streng te laten nagaan. Morgen zal ik je vertellen wat mijn opinie is. Accoord?”

„OK, old man. Je weet wat jouw oordeel me waard is. Doe zoals je wilt.”

— 6 —

„Tabé toean,” grijnsde Amat zijn baas tegemoet, toen de kleine Delage het hek binnen reed.

„Apa kabar, Mat?”

„Er is zoeven een telefoon voor mijnheer geweest. Mijnheer wordt verzocht toean Kerkhoven op te bellen. Nummer 8410 Batavia.”

„Goed, Mat — en zet dan intussen de whisky klaar met erg koude aer-blanda. Ik moet nog werken.”

Bij de deur keerde de Waal zich om.

„En — eh, Amat..... heb je die mooie flim al gezien, die in het Rex-theater loopt?..... Over Charly Chang — bagoes betoel.”

„Nee, mijnheer, die heb ik nog niet gezien. Het is beter dat ik wacht tot het eind van de maand..... Maar misschien heeft mijnheer kassian met mij.....?”

„Ja, goed hoor. Hier is een gulden. Neem je bini ook maar mee.”

Amat grijnsde van oor tot oor.

„Ik heb geen bini, mijnheer,” antwoordde hij. En op zachten, geheimzinnigen toon voegde hij er aan toe: „Zal ik de tafel vanavond maar voor twee personen dekken, toean?”

„Donder op, brutale kerel,” riep de Waal, maar gaf zijn djongos intussen een gemoedelijke knipoog.

Enige ogenblikken later was de detective in gesprek met Kerkhoven.

„Ik denk, dat ik iets interessants voor u gevonden heb, mijnheer de Waal. Toen ik vanmorgen diverse privé-papieren van mijn overleden chef bundelde, alvorens ze aan mevrouw Bogaerdt te overhandigen, ben ik twee zeer interessante stukken tegen ge-

komen. Ik wilde u die graag eens ter inzage geven. Schikt het u, als ik straks even langs rijd?"

„Bijzonder graag, mijnheer Kerkhoven," antwoordde de detective. „Ik blijf thuis en ik zie uw komst met belangstelling tegemoet."

Met de handen op zijn rug liep de Waal zijn werk-kamer op en neer. Gingen de zaken nu eindelijk lopen? Kwam er nu eindelijk een duidelijke lijn in de ontwikkeling? Wat hij gehoord had over Duinstee was hoogst interessant. Met een beetje geluk kon dit 'n stap in de richting van de ontknoping worden. Jawel, met een beetje geluk! Daarvan had hij tot nu toe in de Javero-zaak nog niet te veel bemerkt. En wat kwam Kerkhoven nu doen met die papieren? Zichzelf van verdenking zuiveren door de aandacht op anderen te vestigen? Hij voelde natuurlijk heel goed, dat hij een der verdachten was en hij zou dus waarschijnlijk elk middel te baat nemen om de aandacht van zichzelf af te leiden.

In zijn overpeinzingen werd hij gestoord door de bediende, die hem het bezoek van de heer Kerkhoven aankondigde.

Kerkhoven kwam binnen — koel, gereserveerd, correct gekleed — helemaal niet het type van een misdadiger, flitste het door de Waal's brein. Het was merkwaardig, hoe hij zich steeds door het uiterlijk van die man liet imponeren. Dat was bij de begrafenis van Bogaerdts zo geweest, dat was tijdens het verhoor op zijn kantoor gebeurd, en dat was nu weer het geval.

„Kijkt u deze twee papieren eens door, mijnheer

de Waal. Misschien werpt het enig licht op de motieven van..... wel, natuurlijk beschuldig ik niemand, maar ik veronderstel, dat de Recherche in alles belang stelt....."

„Zonder twijfel, mijnheer Kerkhoven. Het is zeer attent van u." De beide mannen keken elkander recht in de oogen — alsof twee schermers de degens kruisten!

De twee stukken, die de detective te lezen kreeg interesseerden hem inderdaad in hoge mate. Hij vond het echter raadzaam, hiervan door gebaar noch gezichtsuitdrukking blijk te geven. Je moest je tenslotte ook niet te veel laten inpakken door een vent met een rechte scheiding en een net palm-beach pak. Verdachte bleef verdachte — met of zonder net pak en met of zonder correcte manieren.

Nadat hij de stukken doorgenomen had, vroeg hij verlof ze te mogen laten fotograferen. Dat vermeed veel moeite, daar anders het Parket in zo'n kleine kwestie gemengd moest worden voor inbeslagname. Kerkhoven stond het de detective geredelijk toe en met de belofte de beide originali de volgende dag terug te ontvangen, vertrok hij.

De PK-AGE, de nieuwste twee-motorige Baltimore „Albatross" stond voor de grote hangar van Kemajoran. Zij was aan de beurt voor een vijftig-uurs revisie. Op het platform van de montagetrap vóór de

rechter motor stond Everts, op het platform voor de linker motor Grauw en tussen hen in op de betonvloer, temidden van honderden sleutels, schroevendraaiers, bougies, veren, bouten en oliekannen, zat Sipin, de handlanger.

De twee monteurs floten onder hun werk een lustige mop.

„Geis — je fluit d'r noast,” zei Hein Everts. „Ik mag sebiel stikke, as ik jou al es een waasie heb houre tiereliere, sonder dat je d'r noast komt te stoan.”

„Joā, jō — we sein niet allemoal so musekoal as jai — Sipin, kassi is effe de kopsleutel tiga-anemblas.” Meteen vervielen de twee monteurs weer in het door Everts onderbroken deuntje.

„Dat kleppie van die frekte oliepompe van dese kar het weer dieselfde kure gehad as vorige week. Kom is effe hier bove, Hèn en seg jai d'r is wat jai d'r fen denkt.”

Hein Everts beklom met een ernstig gezicht het platform waarop zijn oudere collega stond. Hij vond het gewichtig, dat zijn mening gevraagd werd door de oudste monteur van de gronddienst.

„Joā — as je het maan vraagt, dan is het een kwestie fen het materiaal,” luidde de diagnose van Everts. „We hebbe froeger bai de K.L.M. ouk wel es gedonderjoag gehad met de pompe van deze motoren. Et laakt main het beste, dat je d'r een nieuw kleppie in gooit, al dat geskuur an die dinge..... Kaak doar es — doar heb je die smeiris ook weer.”

„Smeiris?” vroeg Grauw.

„Joā, die gooser, die hier als moar hep loupe rond

te darre, toen die twee kiste omloag gekomme woare.”

„O, die. Wat mot-ie dan nou weer hier? Is d'r soms weer een akkefietje an de hand?”

„Ik sou et niet weite — moar vroage stoat vrai... Morrege, meneer de Woal — komp u weir es kaake?”

„Ah, die heren,” groette de Waal joviaal terug en beklom meteen de trap van het montage-platform. „Mag ik even boven komen?” voegde hij er vrij overbodig aan toe. „Zo — zo — de motoren van deze kist eens een grote beurt aan het geven?”

„Joā, dit is een vaftig-uren revisie, meneer,” antwoordde Grauw. „Dan goan we de zoake een beetje nauwkeuriger noa as 's morreges, as de mesjienes weg goan. Dat binne moar de gewone doagelijkse revisies en dat stelt niet soo veel voor, siet u?”

„Is t'r weer wat an het handje, meneer de Woal?” vroeg Everts, „dat u weer es komt kaaken.”

„Nee,” antwoordde de detective, „er is niets nieuws aan de hand, maar we zijn natuurlijk nog steeds bezig met het onderzoek. We weten bijvoorbeeld nog steeds niet precies, wie het gedaan heeft — hoewel we natuurlijk wel aan bepaalde personen denken.....”

„An wie dan wel bevoorbeeld — of is dat misschien te veel gevraagd?” interrompeerde Grauw.

„Of het te veel gevraagd is, weet ik niet,” was het lachende antwoord van de Waal. „Maar ik kan u daarover tot mijn spijt niet inlichten. Dat zijn zo van die fabrieksgeheimen, niet!”

„Je mot een boer de kunst nooit afvraage, Geis,”

was de minder geslaagde opmerking die Everts plaatste.

„O, dat is niet erg. Wij politiemensen krijgen wel eens meer vragen gesteld, die wij niet mogen beantwoorden. Is immers logisch. Stel je bij voorbeeld eens voor, dat een van jullie beiden iets met dat geval uitstaande gehad zou hebben en ik zou jullie dan gaan vertellen wat we wisten..... Dan zou de schuldige precies zó gaan handelen als we het niet moesten hebben. Waar of niet, meneer, eh..... hoe is uw naam ook — wij hebben nog geen kennis gemaakt, wel?”

„Grauw — angenoam.”

„De Waal — ook aangenaam.”

„Nou ken je nooit meer sonder liege vertelle, dat je nog nooit met de poliessie hebt kennis gemaakt, Geis,” schertste Everts.

„Jij bint toch een meroakelsche grappenmaker, Hèn,” zei Grauw.

Alle drie moesten ze lachen om het mopje.

„Nee, ik kwam zo maar eens rondkijken,” vervolgde de Waal het gesprek. „Je weet nooit, waar je de gegevens vandaan haalt. Ik heb me ook nog steeds niet precies overtuigd van de manier waarop de dader van de aanslagen op de vliegtuigen hier binnen gekomen is..... Hoe komt het toch, meneer Grauw, dat ik u niet gezien heb, toen ik hier met het eerste onderzoek bezig was?”

„Dat was, toen die tweede kist omloag gekome was, is het niet, meneer? Nee — toen kon u me niet gesien hebbe. Want toen was ik al een dag of tien

in Medan. Ik heb doar een poar weke doorgebracht om een fen onze kiste wat op te knappe en om een poar motore fen de fliegclub te reviseere. Ik mot u segge — ik schrok m'n een oap, toen ik fen de ongelukke hoorde.”

„Zoo — dáárom heb ik u niet gezien.”

„Joa — doarom. Want ik ben sogesegd soveul as de oudste grondmecano hier, en as ik d'r geweist sou saan, dan hadde se me fen het ketoor uit wel een sèntje gegeve. Moar so as de soake stonde heb u me niet gesien.”

„Ja, dat klopt. Enfin, laat ik de heren niet langer van hun werk houden. Mooie motoren, dit, hè? Prachtwerk leveren die Amerikanen..... Morgen heren!”

„Morrege, meneer de Woal.”

De monteurs hervatten hun taak en Hein begon weer aan het bekende wijsje. Maar Gijs deed niet mee. Hij scheen met zijn gedachten nog bij het bezoek van de detective te zijn. Eindelijk zei hij tegen zijn maat:

„Seg, Hèn, weit jai wat die gooser aigenlijk wilde? Eerst wilde-nie noagoan, hoe iemand in de hangoar binne had kunnen komme. En toen froeg-ie so tussen neus en lippe deur, woar ik geweist was, toen de ongelukke gebeurden. En toen-ie in de goate kreeg, asdat ik sogesegd een oalibi had, toen trok-ie ineens an se kuite..... As je me nou beloasert..... Die vrijer stond mai doar effe uit te hore..... Sipin kassi koentje lima-delapan..... loat 'em om maan part het heen en weer kraage..... Die gooser mot

met mèn niet meer anpappe, seg. Wat denk jai d'r fen, Hèn?"

„Je Hep gelaok, Gès."

De Waal voelde zich niet helemaal gelukkig. Hoewel hij soms beweerde, dat er maar één beroep voor intelligente menschen bestond, namelijk dat van detective, was hij vandaag niet bereid, deze stelling warm te verdedigen. In tegendeel. Hij had zichzelf die dag reeds herhaaldelijk duidelijk gemaakt, dat boekhouder of trambestuurder passender beroepen voor hem zouden zijn dan dat van detective. Immers als boekhouder had je alleen maar te zorgen, dat bepaalde boeken en de kas aan het eind van de maand klopten. En als je dan bovendien nog een nette hand schreef en geen pogingen in het werk stelde om met de zojuist genoemde kas uit wandelen te gaan, dan had je zelfs nog kans, dat je baas je vertelde, dat hij tevreden over je was ook. Of trambestuurder! Slechts zoveel maal per dag een bepaalde route heen en weer rijden, niet al te veel voetgangers vermorzelen of wagens in elkaar doen schuiven, en je was een goede trambestuurder. Met z'n hersenwerk had zo'n man geen moeilijkheden — initiatief werd er van hem niet verwacht. Het kwam nooit voor, dat een wagenbestuurder uitgewerkte voorstellen aan z'n baas moest indienen..... hè, verdorie, die Klein kon soms zo sarcastisch glimlachen, net of-ie zeggen wou..... Nee, dat was niet waar, die Klein was een beste kerel, die kende de moeilijkheden van het vak. Die had zelf genoeg te-

leurstellingen gehad..... En wat — vroeg de Waal zichzelf af — had hij per slot van rekening meer gedaan dan het opvolgen van een spoor, dat door een suggestie van Klein zelf zichtbaar geworden was? Dat het op niets uitgelopen was, daar kon hij zich zelf geen verwijt van maken. „Soedah," zei men hier. De monteur Grauw had niets met de Javero-affaire te maken. En als zijn gevoel hem niet bedroog, kwam door die wetenschap Duinstee ook buiten verdinking te staan. In elk geval stond die man nu weer op de laatste plaats der mogelijkheden. Het was nu zelfs nog waarschijnlijker geworden, dat hij in het geheel niets met de aanslagen te maken had. Immers, als hij iets tegen de vliegtuigen had willen uitvoeren, zou hij zeker getracht hebben zich van de hulp van Grauw te verzekeren. Deze hulp nu, kon:

in geval **a** door een gewetenloze Grauw verleend zijn — hetgeen door diens afwezigheid echter als onmogelijk moest worden beschouwd;

in geval **b** door een plichtgetrouwe Grauw zijn geweigerd — waarop de daderschap van Duinstee onmogelijk gemaakt was, daar Grauw hem in dit geval bij de politie zou hebben aangebracht.

Nee, nee, het leek nu wel negen-en-negentig procent zeker, dat Duinstee als verdachte kon worden uitgeschakeld. Het zou dan nu ook wel aanbeveling verdienen hem eens naar het motief voor zijn vlucht te vragen. Als dat motief inderdaad een angstcomplex, veroorzaakt door het schrijven van die bewuste brief zou blijken te zijn — nou, dan kon je Duinstee definitief van het lijstje schrappen. Elimineren

van verdachten was op zichzelf een voordeel: het kwam het overzicht ten goede.

Toen dit besluit genomen was, was de grootste diepte der depressie bij de Waal al weer overwonnen. Een flinke split deed de rest.

— 8 —

Nasir bin Amhari bezat een kleine sawah en een vruchtentuintje even buiten Tjisalak, aan de grote weg van Batavia naar Buitenzorg. Hij woonde er erg rustig met zijn vrouw en zijn twee kleine jongens. Het huisje stond aan een zijweggetje, ongeveer een honderd meter van de hoofdweg af.

Als het werk 's avonds klaar was en Nasir gegeten had en hij naar de pantjoran op de sawah geweest was om te baden, vond hij het een genoegen om bij de ingang van het weggetje op de steen onder het bamboebosje te gaan zitten om daar rustig zijn sigaretje te rooken. Hij keek dan naar de mooie, glimmende auto's, die voorbij schoten, sommige met een geweldige snelheid, sommige wat langzamer, zodat hij de dames en de heren, die erin zaten, precies kon onderscheiden. Hij zat daar rustig en tevreden en neuriede soms zacht voor zich heen.

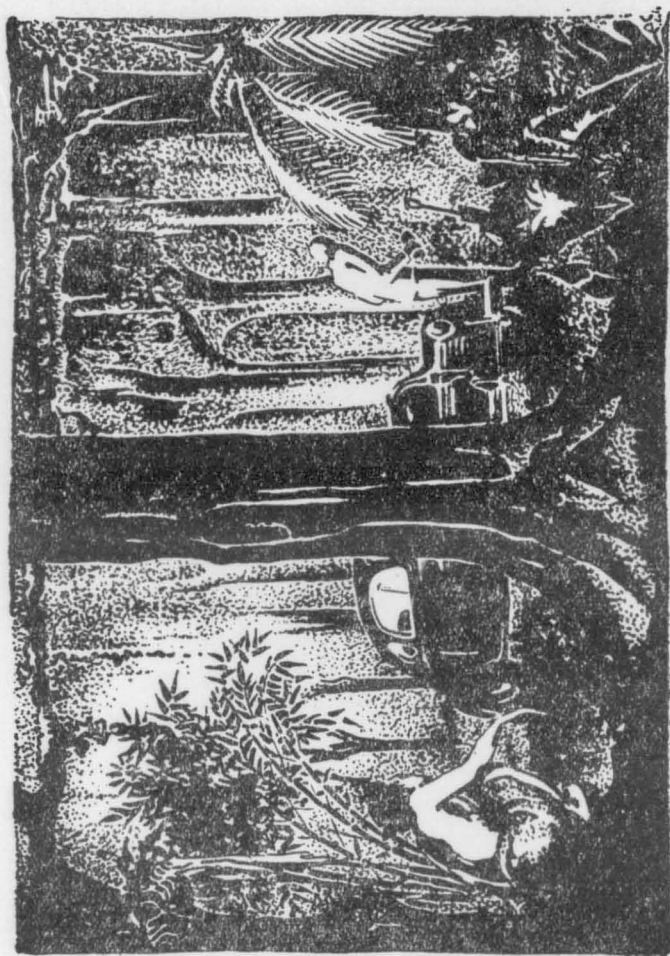
Ook op deze avond zat Nasir op zijn gewone plaats, hoewel het weer niet zo erg mooi was. Er stond een tamelijk harde wind en het was donker, want de maan was nog niet opgekomen. Nasir trok zijn sarong om zijn schouders. Hij zou nog één strootje roken en dan naar binnen gaan. Kijk, daar

kwam weer een auto om de bocht. Grote lampen op. Wat reed die wagen langzaam, hè. Die zou hij mooi kunnen bekijken. Zie, de wagen ging van de weg af en reed over de berm. Gek was dat, dacht Nasir. Maar misschien was er wel een band stuk. Dat gebeurde soms. Dat zou wel aardig zijn, want dan kon hij toekijken hoe mas soepir dat weer in orde bracht.

De auto reed heel langzaam het weggetje voorbij en stopte toen. „B” las Nasir op het verlichte nummerbord. „Betawi”, dacht hij bij zichzelf. Die letter droegen de meeste auto's hier. In de auto zat een mijnheer, een Blanda. Hij kon dat precies zien, want binnen in de wagen brandde een lichtje. Wat vreemde gele haren hebben die Blanda's toch, dacht Nasir. Kijk, nu werden de lampen gedoofd en de mijnheer stapte uit. Een heel lange mijnheer was het. De toean wandelde een beetje op en neer en kwam toen naar het weggetje toe. Hij kon Nasir niet zien, zo donker was het onder het bamboebosje. Het leek wel of die mijnheer wat zocht. Zou Nasir hem vragen of hij iets moest hebben? Nee, dat kon hij altijd nog doen — eerst maar eens kijken wat die mijnheer wilde.

De toean liep een klein eindje het weggetje in en bleef toen weer staan. Hij keek naar een struik en naar het gras en liep toen plotseling naar de auto terug. Hij nam er een pakje uit — en wat was dat andere ding? Een schop! Dat was toch wel raar, vond Nasir. De Blanda keek links en rechts de weg af, of er niets aan kwam en liep toen weer haastig

het paadje in. Hij groef onder een struik met zijn schop een gat in de grond en toen dat gat diep genoeg was, legde hij het pakje er in. Vlug werd het gat weer dicht gegooid en het zand met de voeten aangestampt. De Blanda keek nog eens om zich heen en liep toen weer snel naar de auto. De schop nam hij mee. Nasir hoorde, hoe de motor weer begon te lopen en de auto reed langzaam, zonder lichten weg. Eerst een heel eind verder ging 't rode lampje achterop branden.

Nasir was niet bijzonder nieuwsgierig, maar wat hij nu gezien had vond hij toch wel erg vreemd. Stel je voor, een toean, die in het donker met zijn auto komt en op Nasir's eigen paadje iets gaat begraven! Het leek wel goena-goena. Maar daaraan geloofden de Blanda's toch niet, dus het moest wel iets anders zijn. Zou hij eens gaan onderzoeken, wat daar in den grond gestopt was? Nee, beter nog even te wachten, want je kon nooit weten of de Blanda nog terug zou komen.

Dus stak Nasir rustig een vers strootje op, en wachtte. Maar toen er een uur verstreek en de toean nog steeds niet terug gekomen was, won zijn nieuwsgierigheid het toch van zijn geduld. Hij stond op, haalde fluks een patjol uit zijn goedang achter het huisje en begon het gat, dat de Blanda gemaakt had, weer te openen. Het was niet erg diep en na enige ogenblikken stuitte Nasir al op het pakje. Het was tamelijk zwaar en er zat een dik papier om. Nasir maakte het met bevende vingers open. Wat zou hij vinden? Geld misschien. wel! Misschien werd hij nu

ineens geweldig rijk! Maar daaraan twijfelde hij toch zelf wel een beetje — stel je voor, geld!

Het bleek ook inderdaad, dat er géén geld in het pakje zat, maar drie cilindervormige rollen. Om elk van die rollen zat een bandje. Wat konden dat wel voor dingen zijn, dacht Nasir? Hij zou ze maar eens meenemen naar binnen, waar hij ze op zijn gemak bij het licht kon bekijken.

Maar binnen gekomen werd hij nog niet veel wijzer. Het waren drie doodgewone rollen van karton. Onderin zat een gat en aan de zijanten liep een ijzerdraadje. Wat waren dat voor dingen? Maar hij meende zich vaag te herinneren, dat hij ze wel eens meer gezien had. Wanneer was dat ook weer geweest? O ja, nu herinnerde hij het zich. Maroelo, zijn neef, die bij de Kompenie diende, had hem eens van die dingen laten zien. Het was in de dagen van de oorlog. Maroelo was toen met een hele troep serdadoe's een tijdlang in Tjisalak geweest en des avonds kwam hij dan dikwijls eten en praten. En toen had hij Nasir van alles van de Kompenie laten zien. Zijn snaphaan en zijn klewang en ook die rollen met die bandjes. Waar dienden die ook voor? Ja, nu herinnerde hij het zich weer goed — daar moesten de serdadoe's de moesoe mee gooien. En als zo'n rolletje dan een moesoe raakte, vloog het ding uit elkaar, en dan was de moesoe dood. Adoe — en zulke gevaarlijke dingen had hij daar zó maar op zijn eigen erf opgegraven. Nasir beefde er van. Stel je voor, dat ze eens van zelf in zijn eigen huisje uit elkaar vlogen. Nee, hij zou ze maar weer gauw weg

doen. Misschien was het ook wel beter, als hij de tjamat van zijn vondst op de hoogte stelde. Dat denkbeeld leek hem wel het allerbeste. Misschien zat er nog wel een presentje aan vast ook. Hij nam de drie rollen weer voorzichtig op, pakte ze netjes in en bracht ze terug naar de kuil, waaruit hij ze opgediept had. Morgen zou hij dadelijk naar de tjamat gaan.

De volgende dag was Nasir al vroeg op weg met zijn pakje. Hij deed bij de politie een omstandig verhaal van zijn avontuur. De tjamat schreef dat allemaal op, want hij dacht wel, dat het van diefstal afkomstige goederen betrof. En toen kon Nasir weer gaan. Hij werd bedankt..... maar hij kreeg niet eens een presentje voor zijn moeite!

Er stapte een heer het hekje binnen van het huisje aan Embong Kemiri. Noes, die in de voorgalerij bezig was aan het verstellen van eenige broekjes van kleine Kareltje, vroeg zich verwonderd af, wat die mijnheer wel van haar zou moeten. Een rekening misschien? Nou, dat zou dan al heel slecht treffen, want ze was erg slecht bij kas.

De heer kwam op haar toe, nam beleefd zijn hoed af en groette haar. „Goeden morgen, mevrouw. Ik ben hier terecht bij mevrouw van Heel, is het niet?”

„Jawel — eh, wat is er van uw dienst?”

„Ik zou graag een paar woorden willen spreken met de heer Duinstee uit Batavia.”

Noes van Heel voelde een verlamme schrik door haar lichaam slaan. Haar handen begonnen te

trillen en de kleur trok uit haar wangen weg.

„Mijnheer Duinstee uit Batavia?..... Eh — nee, die is hier niet..... nee, die zal wel in Batavia zijn,” stotterde zij verward.

„Kom, mevrouwtje,” antwoordde de heer, die beleefd op de treden van de voorgalerij was blijven staan met een lachend gezicht, „kom mevrouwtje, dat weet ik heus wel beter. Ik ben van de politie, hier is mijn kaart. Ziet u? — dank u wel. Mag ik even een beetje dichterbij komen? Zo — mooi. Ziet u eens: we weten natuurlijk al lang, dat de heer Duinstee enige tijd geleden uit Batavia weggegaan is en zich nu hier bevindt. Maar iedere vrije burger van Nederlands-Indië mag gaan en wonen waar hij wil, nietwaar, en behoeft de politie daarvoor geen toestemming te vragen. Het is ons ook wel bekend, dat de heer Duinstee — uw broer, nietwaar? erg onder de indruk van die vliegongevallen was en om de een of andere reden, die daarmee verband moet houden, uit Batavia weggegaan is..... Nee, mevrouw, laat u mij even uitspreken, alstublieft. Nu heeft gisteren de Recherche uit Batavia opgebeld met een goed bericht voor..... o, pardon.”

Uit de deur van de binnengalerij was Duinstee te voorschijn gekomen. Hij zag er vermoeid uit en er waren kringen onder zijn ogen. Als een man, die met zichzelf een strijd uitgevochten heeft — en verloren.

„Ik heb zoiets gehoord,” waren zijn eerste woorden. „Het is dus zover, nietwaar? Wat gaat er nu met mij gebeuren?”

„Ik heb zeker het genoeg met de heer Duinstee te spreken, is het niet?” vroeg de rechercheur beleefd.

„Jawel.”

„Mooi. Ik was juist bezig aan mevrouw van Heel te vertellen, dat de Centrale Recherche van Batavia gisteren heeft opgebeld om mij op te dragen.....”

„Mij te arresteren,” onderbrak Duinstee de rechercheur met zachte stem.

„U te arresteren? Welnee, mijnheer... Men droeg mij op u te verzoeken nog hedenavond per nacht-express naar Batavia terug te reizen. Men drukte mij er speciaal bij op het hart u mede te delen, dat er geen enkele verdenking tegen u in de Javero-affaire bestaat..... als u dat tenminste verondersteld hebt. Men wenst van u slechts opheldering over enige duistere punten in deze aangelegenheid.”

Het was merkwaardig te observeren, welk een verandering deze medeling in Duinstee's gezicht teweeg bracht.

„Dus men weet, dat ik niets met die vervloekte Javero-geschiedenis te maken gehad heb?” vroeg hij.

„Klaarblijkelijk, mijnheer. Ik weet verder van de hele Javero-zaak niets af, dan wat er over in de kranten gestaan heeft, en ik weet helemaal niet, hoe of waarom u erbij betrokken was. Ik kreeg evenwel sterk de indruk, uit dat telefoongesprek, dat de Centrale Recherche u volledig als verdachte uitschakelt.....”

„Noes,” zei Duinstee, „Noes, hoor je dat? De politie heeft uit zichzelf ontdekt, dat ik onschuldig

ben. Ik ben weer een vrij man — ik kan naar huis gaan..... Mijn God!"

En na een diepe zucht te hebben geslaakt voegde hij er aan toe: „Noesje, kom hier." En Duinstee nam in zijn blijdschap zijn zuster in zijn armen en zoende haar op beide wangen.

„Hm, hm — eh, mijnheer Duinstee," zei de rechercheur met een bescheiden kuchje, „ik heb hier een besproken plaatsbewijs voor u voor de nachttrein. Het Gouvernement is zo vriendelijk uw terugreis te betalen! Het enige verzoek, dat ik heb over te brengen is, dat u niet van plan verandert, geen andere trein neemt bij voorbeeld — anders zou de recherche gaan denken, dat er toch iets niet in de haak was..... ha, hal..... En dan, of u zich morgenochtend om elf uur wilt melden bij de Inspecteur de Waal op het bureau der Centrale Recherche. Is het u allemaal duidelijk?"

„Volkomen. U kunt er zeker van zijn, dat ik uw instructies precies zal opvolgen."

„Wel, dan is dat alles. Goeden morgen, mevrouw van Heel. Goede reis, mijnheer Duinstee."

— 9 —

Nasir bin Amhari is weer uit ons verhaal verdwenen. Maar hij heeft goede diensten bewezen, want door zijn bemiddeling zijn — na enige omzwervingen langs verschillende politie-instanties — drie handgranaten van het model van vóór de oor-

log terecht gekomen op de tafel van de detective de Waal, in diens kantoor te Batavia.

De Waal loopt met breed opgetrokken schouders zijn werkkamer op en neer. De handen in de zakken, een sigaret onder een hoek van vijf-en-veertig graden in zijn mond en diepe rimpels in zijn voorhoofd. Af en toe blijft hij even bij de handgranaten staan en staart er naar; alsof hij, door er alleen maar strak naar te kijken, aan de drie rolletjes een geheim zou kunnen ontfutselen. Maar als dat ontfutselen niet blijkt te lukken, steekt hij zijn handen nog dieper in de zakken, de hoek van de sigaret wordt zestig graden en de wandeling wordt hervat. Dit gaat zo een lange tijd door. Het enige woord, dat af en toe valt, is kernachtig, doch niet in een woordenboek te vinden — en zo'n korte alleenspraak wordt dan begeleid door het driftig uitstampen van een sigaretteneindje in de asbak.

De zaken waren niet erg opgeschoten in de laatste weken. Het enige positieve, dat bereikt werd, was de vondst der drie rolletjes trotyl — waarvan men uiteraard slechts kon aannemen, dat ze in verband stonden met de Javero-affaire. Zekerheid ervoor bestond in het geheel niet. Maar de aanname, dat het hier overmatig materiaal van de aanslagen betrof en dat de man, die de handgranaten begraven had de misdadiger moest zijn, leek de detective alleszins gewettigd. Klein, het Hoofd van de dienst, was zojuist van een inspectie-reis over Java te Batavia teruggekeerd. De Waal had hem al ontmoet, doch hij had nog geen gelegenheid gevonden om zijn chef

op de hoogte te stellen van de details der onderzoeken. Klein had hem echter gezegd, dat hij tegen tien bij hem zou komen, om een uitvoerig verslag over de stand van zaken aan te horen.

Er werd geklopt.

„Ja!”

„De toean besar laat vragen of de toean klaar is, want dan wilde de toean besar bij de toean komen, maar als de toean nog niet klaar is.....”

„Man, houd op met je getoean. Zeg maar aan de toean besar, dat ik klaar ben.”

De oppasser, die wel voelde, dat het met „toean Inspektor” de Waal vanmorgen niets gedaan was, verdween geluidloos. Een ogenblik later kwam Klein het bureau binnen.

„Wel — uitgepiekerd, old man?” vroeg hij op opgewekte toon — waarschijnlijk niet, omdat hij zo’n pret had, maar kennelijk om de Waal niet te laten blijken, dat ook hij de reputatie van hun afdeling door te langzame ontwikkeling der onderzoeken in het Javero mysterie wel wat wankel aanvoelde.

„Volkomen uitgepiekerd,” was het antwoord. „En het lijkt me maar het beste, dat ik helemaal met piekeren ophoud, want dat heeft klaarblijkelijk niet veel nut meer. Ik geloof, dat zich onder die oude krulbol van mij een belangrijke concentratie klappermelk begint.....”

„Take it easy — old man — take it easy,” onderbrak Klein de sombere uitbarsting van zijn vriend. „We weten nu toch als geroutineerde politielui zoo langzamerhand wel, dat er geen enkel vak bestaat,

dat zoveel teleurstellingen biedt als dat van detective. Aan de andere kant geloof ik ook niet, dat er één beroep is, waarin je af en toe zo kunt genieten van resultaten als in ‘t onze. Maar door tegenslagen of moeilijkheden heb ik me tot nu toe nog nooit op mijn kop laten zitten. Nou..... en dat doe jij nu ook maar niet, dan komt alles uitstekend voor elkaar.”

„Dank je Klein. Het is hoofdzakelijk het langzame tempo van de gang van zaken in deze affaire, dat me wat ontmoedigt. Ik neem inderdaad aan, dat ik binnen afzienbare tijd in staat zal zijn deze zaak tot klaarheid te brengen — met het nodige geluk, wel te verstaan. Maar inmiddels sta ik voorlopig met een mond vol valse gebitten, als de pers weer begint te zanikken over resultaten.....”

„Dan laat je ze zanikken, man. Straks, als je met de oplossing voor den dag komt — natuurlijk vind je die, no fear about that, daar ben ik volkomen van overtuigd — dan ben je weer de fijnste vent, die in Indië rondloopt. Soedah. Vertel me nu maar liever eens uitvoerig, hoe de zaken er voor staan.”

„In orde. ‘t Is overigens gauw verteld, want de zaken staan helemaal niet. Om precies te zijn..... ze liggen. Plat op hun achterste.....! Maar je had me om een gedetailleerd verslag gevraagd over de ontwikkelingen der laatste weken — vooruit dan maar met de geit.

Zoals je je herinnert gaf je me op de dag vóór je vertrek een hint over die mecano Grauw, die bij Duinstee thuis woonde. Nou, de volgende dag ben ik meteen weer naar Kemajoran gereden. Na tien

minuten was ik al terug! Met een geweldige kous op mijn kop en met dat bekende opgewekte gezicht van die bekende boer, die zijn verstandskies moet laten plomberen..... Je weet well!"

"Ja, daar weet ik alles van," gaf Klein lachend toe. „Zelf dikwijls genoeg met zo'n snuit rondgelopen."

"Welnu dan, die monteur had een alibi van gewapend beton. De man had gedurende al die tijd van de ongelukken in Medan gezeten. Ik heb dat natuurlijk geverifieerd en het klopte allemaal als een bus. Daarmee was één van de vier verdachten van het leetje af. Verder was het toen net zoo'n spelletje als in dat versje van die kleine negertjes, weet je wel? Eerst waren d'r tien, en toen nog maar negen en zo. Nou, zo ging het mij ook. Eerst hadden we d'r vier — en toen nog maar drie en zo voort. En nu hebben we er geen een meer."

"Ja, dat vertelde je me vanmorgen. Hoe kwam je er eigenlijk toe om ook Kerkhoven en Taylor uit te schakelen? Je hebt me daar nog niets van verteld."

"Ik kom daar dadelijk vanzelf op. Laat mij liever mijn overzicht chronologisch houden," antwoordde de Waal.

"Accoord. Ga dan maar door."

"Enfin, toen Grauw weg viel had ik het gevoel, dat nu Duinstee ook wel uitgeschakeld kon worden. Ik was door redenering tot dat inzicht gekomen en ik besloot, de spijkers nu maar eens op hun kop te gaan slaan. Ik liet Duinstee uit Soerabaia komen en vroeg hem naar een verklaring voor zijn gedrag. Het verhaal, dat hij deed, was interessant en boven-

dien aannemelijk. Ik wist er al fragmenten van. Het kwam ongeveer hier op neer:

Die Bogaerd — die tussen twee haakjes naar mijn smaak helemaal geen prachtfiguur geweest is — eh, die Bogaerd had indertijd, vóór zijn huwelijk, een affaire gehad met de zus van Duinstee. Dat is dan die zus, waar hij zich zo lang opgeborgen had. Ze is tegenwoordig getrouwd met een jongeman, die als radio-telegrafist bij de K.P.M. vaart. Dat moet een heel nette kerel zijn en die zus schijnt zich ook zeer fatsoenlijk te gedragen. Ze moet niets meer van andere mannen hebben. Dat valt nogal te begrijpen, want die affaire met Bogaerd, die enige jaren geduurd had, was — eh, zoals ze dat soms in boeken zo netjes kunnen zeggen — niet zonder gevolgen gebleven. Bogaerd ging met Europees verlof, kwam getrouwd terug en betaalde keurig op tijd zijn alimenten. Noesje — zo heet ze — tikte toen dat KPM-ertje op zijn kop, bracht dat eerste zoontje van haar als bate in de boedel — en zoo kwam ten slotte alles op z'n pootjes terecht. En dat geval is jarenlang goed gegaan. Maar wat gebeurt er? Niet lang geleden is Bogaerd voor zaken in Soerabaia, en daar komt hij op een avond ergens in de een of andere tent toevallig mevrouwte weer tegen. Eerst hebben ze toen heel vriendschappelijk een uurtje zitten babbelen, tot op een gegeven ogenblik het vrouwtje vertelde, dat haar man voor een hele tijd op reis was — naar China, of naar Menado — weet ik het? Nou, dat vond onze ouwe glimpieper een gunstige gelegenheid om te proberen weer eens met haar

Batavia 3 Juni 1947

Van den Heer O. Bogaerd
40 Firma Halemijn & Co
Kali Besar II.
Batavia.

Prins
4-6-47

Mijnheer.

Van mijn zuster hoef ik u te berichten, dat u de
eerdere behoeven van bijdragen voor de opvoeding
van haar - ons nu - zoon Karel geïnteresseerd hebt.
Op het gewone of, dat u mij ontlast - hadgen ik
u eerder met het oog op uw huishoudelijke vrees met
sammaad - met ik u hieronder vertellen, hoe ik
over deze handhavingen denk.

Mijnheer Bogaerd, u hebt zich als de meest vol-
maakte kloof gedragen. Niet alleen hebt u inder-
tijd het leven van ons volkomen besnoemen, doch u
hebt er blijkaar niet tegen op, om haar ook nu
nog met uw aandacht te vervolgen. En als
straf voor haar weigering om zich weer met u
in te laten, worden dan maar kalme weg uw
bijdragen ingetrokken.

Ik heb u nu dit te zeggen: Probeer u nooit meer
contact te zoeken met mijn zuster, of het haar ook
maar op eenige wijze te maken.

Ik kan dan voor de gevolgen niet aansprakelijk.
En dit is het laatste mijn laatste waarschuwing.

H. D. D. D.

aan te pappen. Maar daar had de jongedame hele-
maal niet van terug. Was zeker bang, dat de ouwe
Otto haar weer met zoo'n presentkaasje zou opknap-
pen, net als vroeger. Kort en goed — ze krijgen op
een reuze manier mot en het geval eindigde er
mee, dat Bogaerd het mevrouwtje vertelde, dat ze
voortaan geen cent meer van hem zou zien — en
toen liep-ie boos weg. Je hebt van die kerels, hè, als
ze hun zin niet krijgen worden ze nijdig en halen
dan uit dépit de meest kleinzielige streken uit."

"Hm — misselijke streek van Bogaerd," gaf Klein
als zijn opinie te kennen, toen de Waal even stopte.
„Maar vertel eens, hoe komt onze vriend Duinstee
nu eigenlijk op dat kantoor van Bogaerd terecht?"

„O ja," ging de Waal door, „die knaap schijnt het
indertijd nogal voor zijn zus te hebben opgenomen.
Bogaerd heeft hem, toen die kwestie met die juf-
vrouw geregeld werd, klaarblijkelijk zoet gehouden
door hem een baantje op zijn kantoor aan te bieden.
Een snertjob — chef van de postzegel-plakkerij of
expeditie, of zoo iets. Enfin, zoals ik zei, dat is alle-
maal jarenlang goed gegaan. Maar na die laatste
kwestie waarvan ik je zoeven verteld heb, heeft het
mevrouwtje een opgewonden brief aan haar broer
geschreven over dat geval. Duinstee, die Bogaerd
toch al niet zien kon, ontplofte toen zo'n beetje van
woede en krom in zijn penhouder. Dat briefje kennen
we. Het is dat ene document, waar Kerkhoven ons
aan geholpen heeft. Nou, en bons boven op dien
brief krijg je dan dat gedoe met die vliegtuigen. In
het begin is Duinstee er helemaal niet erg door van

streek. Hij vindt het eigenlijk wel een prachtoplossing met mijnheer Otto, onder het motto: opgeruimd staat netjes.

Maar dan gaan de kranten ineens vertellen, dat er achter die rampen wat anders zat dan alleen maar ongelukken.

Aanslagen! En dan herinnert Duinstee zich zijn brief en krijgt hij het op zijn zenuwen. Hij meent, dat men hem als dader zal aanwijzen, als het bewuste epistel gevonden wordt. Een tamelijk normale zenuwreactie van een eerlijke vent, die zich liet verleiden buiten zijn boekje te gaan en zichzelf dan als een soort misdadiger — althans would-be misdadiger — gaat beschouwen. En dan gaat-ie aan de haal. Stom natuurlijk, maar er lopen stommelingen genoeg rond in Batavia, zoals ik bijvoorbeeld, die er verdorie nog in trapte ook en meende, dat zo'n klein postzegelkikkertje in staat zou zijn zo groot opgezette misdaden uit te voeren....."

„D'r zijn er meer ingelopen dan jij,” interrumpeerde Klein.

„Dat zijn dan ook van die stommelingen,” deed de Waal die interruptie met een handgebaar af. En toen hij het gezicht van Klein lang zag worden door dit antwoord, hield hij hem tot troost een blikje Camel voor en vroeg of hij een ijskoude Coca Cola wilde.

„Nou — toen was negertje nummer twee van de lei af en toen bleven er nog slechts Kerkhoven en Johnny over. Wie van de heren, dacht ik bij mezelf? Ik behoefde niet lang te wachten. Nog diezelfde dag kwam mijnheer Kerkhoven bij me praten.

Hij had er rijpelijk over nagedacht zei-die, — maar het zat hem zó hoog, dat-ie nu eindelijk toch wel eens hom of kuit wou hebben. Mijn gezicht een en al vraagteken, hè — en wat meneer bedoelde? Ja — zei-die, hij voelde uitstekend aan; nee, nee, daar behoefde ik niet omheen te praten, hij had het al lang door, dat men hem van het een of ander verdacht. En dat vond-ie uiterst onaangenaam. Allicht! 't Was toch te gek, — een man in zijn positie, nietwaar — nou ja, hij voelde wel, dat de politie niemand mocht uitsluiten uit de mogelijkheden, maar men moest toch per slot van rekening ook de personen in aanmerking nemen — enfin, hij wou dan toch wel heel graag weten, waarom hij eigenlijk verdacht werd, en hij wou dan alles doen om de Recherche van dit dwaal-idee af te helpen.

Ik dacht bij mezelf: de Waal, zeg die knaap rond-uit wat je tegen hem hebt. Bewijst-ie, dat we hem onnodig op de korrel hebben, des te beter. En te verliezen heb je er niets mee.

Nou, toen heb ik hem dan maar verteld, dat de hele verdenking tegen hem zijn eigen schuld was. Je had dat gezicht moeten zien, Klein! Zo, had hij daar aanleiding toe gegeven? Nou, het was hem volkomen onduidelijk. Ik vertelde hem toen, dat hij me een paar malen beduveld had. Hm, antwoordde hij — en verder zei-die niets. Het woord beduvelen schijnt onder die grote jongens van de Kali Besar niet zoo heel veel indruk te maken. Waarschijnlijk gesleten door het veelvuldig gebruik!

Ten slotte heb ik hem dan maar verteld, dat

iemand, die vliegen kan en dat probeert geheim te houden als men z'n getuigenis nodig heeft in een zeer ernstige kwestie, die rondom vliegtuigen hangt, zich op zijn allerm minst genomen in een heel vreemd daglicht plaatst. Ik gooide hem toen een stelletje gegevens over zijn militaire loopbaan in Nederland voor de neus en ik vertelde hem maar meteen er bij, dat die vrilte op het vliegfeest een kunstgreepje geweest was. Nou, toen zat-ie meteen boven op de kast, hè. Niet over mij, omdat ik hem deur gehad had — nee, op mijnheer Lokkers. Woedend was-ie. Ik maak me sterk, dat die twee voortaan niet meer met elkaar bridgen."

"Nee, dat denk ik ook niet," zei Klein. „En de vliegschool zal ook wel geen cheques meer van Halewijn & Co te incasseren krijgen."

"Dat zal wel niet. Enfin, toen hij uitgekankerd was op mijnheer Lokkers, kwam zijn verklaring heel schuchter naar voren. Hij had inderdaad gelogen, en dat speet hem nu verschrikkelijk. Maar ik had hem met mijn vraag of hij vliegen kon heel erg overrompeld. Het zat zó — hij had, na een paar ongelukken, een redeloze angst voor het besturen van vlieg-machines gekregen. Niet zozeer aan het meevliegen als passagier, maar speciaal voor het werken als piloot. Hij had dan ook bij zijn aankomst in Indië verborgen weten te houden, dat hij een gebrevet-teerd vlieger was, en daardoor kans gezien om bij de Infanterie te worden ingedeeld, inplaats van bij de Luchtvaart. Hij had nu tegen mij gelogen, omdat hij bang was, dat men er door de publiciteit van deze

affaire in het leger mogelijk achter zou komen, dat hij vlieger was, en dat hij uit een angst-complex dit feit verborgen gehouden had. Hij zou daardoor als reserve-officier natuurlijk zwaar geblameerd zijn. Dat was dus de reden voor leugen nummer één.

Daarna vroeg ik hem, waarom hij ook op mijn vragen verzwegen had, dat hij op zeer vriendschappelijke voet stond met Mevrouw Bogaerd, en haar zelfs bij haar voornaam noemde. Zoals je je zult herinneren had hij haar tijdens het eerste verhoor eenmaal Ellen genoemd, inplaats van mevrouw Bogaerd, welke vergissing hij toen onmiddellijk trachtte te corrigeren.

Nu, daarop had hij zo'n antwoord met ridderlijkheid en van alles en nog wat er in. Het kwam er uiteindelijk op neer, dat hij bang was, haar in een verkeerd daglicht te stellen. Waarom hij daarvoor bang was is me nu nog niet duidelijk. Je gaat er toch waarachtig niet dadelijk wat achter zoeken als een meneer vriendschappelijk over de vrouw van zijn baas spreekt. Maar enfin, het verhaal was, dat Kerkhoven en mevrouw Bogaerd jeugdvrienden waren. Ze woonden van hun geboorte af naast elkaar, ergens in Arnhem. Van verliefdheid of iets anders dan vriendschap was nooit sprake geweest. Mevrouw Bogaerd — toen nog Ellen Carp — raakte verloofd met een Arnhemse jongen, die voor de een of andere grote firma het buitenland bereisde.

Toen Kerkhoven in Rotterdam aan de Handels Hogeschool was afgestudeerd, kwam hij weer naar Arnhem terug. Zijn ouders waren kort voor dien ge-

storven en hadden hem een flink vermogen nage-
laten. Hij maakte zich voorlopig niet erg druk om
aan het werk te gaan, maar voerde een soort leven
van „gentleman of leisure” — eh, je verstaat toch
Engelsch.....?”

Klein haalde meewarig zijn schouders op, daar-
mee te kennen gevend, dat de Engelse taal geen
moeilijkheden voor hem inhield. Hierdoor gerust ge-
steld ging de Waal door:

„Kerkhoven keek op zijn gemak uit naar een baam
in Indië en kwam op zekere dag in contact met
Bogaerdt, een oud vriend van zijn vader, die hem
wilde meenemen naar de Oost als p.p. in zijn zaak.

Daar, bij Kerkhoven thuis, is Bogaerdt in kennis
gekomen met de mooie Ellen. Hij nam haar mee uit
in zijn chique Mercedes, kocht dure cadeautjes,
smeet met geld om haar heen..... welke vrouw kan
zó'n aanval afslaan? In het kort — de verloving met
de jonge reiziger werd verbroken en Ellen ging
mee naar Indië als mevrouw Bogaerdt.

Hier in Batavia kreeg Kerkhoven langzamerhand
in de gaten, wat voor soort potentaat Bogaerdt
eigenlijk was en hij voelde zich daarom geroepen
om een beschermersrol over Ellen te gaan spelen.
Toen nu Bogaerdt verongelukte, was Kerkhoven ech-
ter oprecht beroerd door het gebeurde. Ik kreeg
evenwel de indruk, dat het jonge vrouwtje het nu
niet bepaald de ergste ramp vond, die haar zou kun-
nen treffen.

Nou, en dat is het hele verhaal. Ik heb na deze
uitlegging wel het gevoel gekregen, dat Kerkhoven

inderdaad niets met de aanslagen heeft uit te staan.
Ik heb hem dat ook verteld; en hij was er natuurlijk
erg mee in zijn schik.”

„Hm — ja..... ik geloof ook niet, dat daar nog veel
twijfel over blijft.”

„Nee — dat is een doodlopend spoor gebleken...
Enfin!..... En zo is er alleen Johnny nog.....”

„Johnny? Ik dacht dat je mij verteld had, dat die
ook wel kon worden afgevoerd van het lijstje.”

„Ja, inderdaad. Helaas, of gelukkig — van welke
kant je het bekijken wilt. Ik heb me er van overtuigd,
dat ook hij wel zo goed als zeker vrij uit gaat.”

„Hoe heb je hem dat geleverd? Daar weet ik nog
niets van,” informeerde Klein.

„Nee, ik heb je dat nog niet verteld. Maar het is
interessant..... Van de lieve meisjes gehoord!”

„O, heb je weer inlichtingen van je vriendinnetjes
te pakken gekregen?”

„Nee, ik vertel je nu niets meer,” antwoordde de
Waal lachend. „Ik heb Taylor om twaalf uur hier
besteld. Ik wil hem dan nog een paar dingen vragen
en ook een paar dingen over hem zelf vertellen. Doe
me een genoegen en kom er bij zitten als ik hem
onder handen neem. Dan weet je meteen hoe de
vork in de steel zit.”

„OK — old man — ik ga nu even naar mijn kamer
terug, maar je wilt me wel laten waarschuwen, niet?”

„Good morning, Inspector.”

„Goeden morgen, Mr. Taylor. Het spijt me erg, dat
ik u nog eens moet lastig vallen. Het zal naar ik

hoop voor de laatste maal zijn..... O, daar is de chef van de Recherche. Mag ik u even voorstellen aan de Hoofdinspecteur... Mr. Taylor — Mr. Klein."

"How do you do?"

"How do you do?"

"Nu dan, mijnheer Taylor," nam de Waal de draad van het gesprek op, toen alle drie mannen gezeten waren, „wij hebben u onlangs het een en ander gevraagd in verband met die vliegongelukken, waarbij de heer Bogaerd omgekomen is. De inlichtingen, die wij toen van u nodig hadden waren van zuiver informatieve aard....."

"Ik kelouf, dat heb ik wel bekrepen, Inspector."

"Mooi zo. En wij zijn u natuurlijk zeer dankbaar voor de hulp, die u ons daarbij verleend hebt....."

"Oh — not at all — not at all!"

"Juist. Maar één ding heeft mij al die tijd toch wel erg bezig gehouden."

De Waal pauzeerde en keek Taylor strak aan.

"En wat mag dat dan wel keweist sijn, Inspector?"

"De reden, waarom u zo welbewust en doelbewust tegen ons gelogen hebt."

"My word — Inspector!"

"Ja, ja — welbewust en doelbewust. U weet zeker wel waarop ik zinspeel?"

"Meist sekerlaik niet."

"Hm — dus niet..... Jammer."

De Waal pauzeerde even en vroeg toen met klem:

"Mag ik u dan in dit verband vragen, wat dit stuk te betekenen heeft?"

Taylor keek als versteend naar het door de detec-

Prive!

Schuldbekentenis

De ondergeteekende, John William Taylor, wonende te Batavia, verklaart te hebben ontvangen van den heer Otto Bogaerd, wonende te Batavia, de somma van
=====TWEË DUIZEND GULDEN N.I.Crt=====
Hij verklaart voorts bovengenoemd bedrag ter leen te hebben ontvangen en neemt aan het geheele bedrag binnen den tijd van twee jaren na dagteekening dezes, te zullen terug betalen.

Hij verklaart verder, genoemd bedrag te hebben ontvangen teneinde eenige door hem gemaakte speelschulden af te doen. Hij geeft den heer Otto Bogaerd het recht ondergeteekende uit zijn met de Firma Halewijn & Co bestaand dienstverband te ontslaan, zonder in acht neming van eenigen opzeggingstermijn, indien ondergeteekende wederom speelschulden zou aangaan, welke den heer Otto Bogaerd ter kennis zouden komen.

Batavia, 20 April 1947

Goed voor f 2000.=

J.W. Taylor

*Cheque
C.B. 351 342.
N.I.H.M.
20-4-47
073*

tive te voorschijn gebrachte document — de fotografie van de schuldbekentenis aan Bogaerdt.

Het bleef enige ogenblikken stil. Toen keek Taylor op — bleek en trillend.

„Well — dat is dat. Die I.O.U. hebt u natuurlaik van mister Kerkhoven gekreigen en die weejt dus ook van alles af... kaat u nu doen? Mai arresteiren? Maar dit sek ik you — honest to God — ik heb niets, niets whatsoever te doen met de aanslaken op de Javero planes.”

„All right — dat wisten wij al. Ten minste, dat nemen wij voor tamelijk zeker aan. Echter onder een conditie, namelijk, dat u ons plausibel maakt, waarom u ons op een dwaalspoor probeerde te leiden.”

„Well then, het is dit. So als you hebt kesien uit die I.O.U. was mai door mister Bogaerdt verboden meer te spelen. Ik denk, Inspector, you weejt hoe het kaat, als you sit einmaal in the clutches — eh, hoe doe you seggen in Hollands.....?”

„In de klauwen,” vertaalde Klein, met een triomphantelijk knikje naar de Waal.

„Quite so — als you sit einmaal in de klauwen van de speildoivel. Het is een moeilaike werk daar weer oit te koumen. So is kegaan met mai, gentlemen. Skulden kemaakt — kein kans zien er oit te koumen — en dan weer probeiren te spelen om te winnen. Natuurlaik you altaid verliest in de lange end. Nou, you see — als ik sek tegen you, ik heb keen skulden, ik loup een fair chance you wil niet vinden die I.O.U. en de saak is voor mai afkedaan.

Als ik sek: seiker — ik heb wel skulden, mister Kerkhoven komt ervan te weiten en ik word gefired — eh, ontslaken. So ik kies tusschen twee kansen, maar ik bedenk niet, ik kom te staan in verkeerde positie as soon as you komt te vinden de I.O.U..... Miskien you kelouft mai nou ouk niet, dat ik was tesamen met younge lady.....”

„O, jawel,” antwoordde de Waal lachend. „Dat is juist de reden, dat ik u niet verder verdenk. Uw alibi klopte. U was die avond bij een zekere juffrouw P., is het niet?”

„Inspector, please, daarover mag you niet spreken..... En hoe heb you oitgevonden.....?”

„Weest u gerust, niemand hoort daarvan..... Eh, wat ik zeggen wou, in die tweede nacht had u in de City-club nogal wat gewonnen, nietwaar?..... Ik zou die Chinese bankhouder maar eens wat van zijn lening betalen.....”

„I did — vaif honderd bob.....”

„Keurig. In die bewuste nacht kwam u om een uur of vier met een flink aantal whisky's op een serenade brengen bij mevrouw S. in de Djamboelaan.....”

„Inspector — ik sta surprised.”

„Hm..... goed. Tusschen twee haakjes: laat die mevrouw S. voortaan met rust. U zoudt grote moeilijkheden kunnen krijgen.....”

„Sure, sure.”

„En dan verder: stopt u met het spelen. Ik zal trachten de zaken voor u in orde te brengen bij de heer Kerkhoven. Maar u belooft me, niet meer in

speelclubs te komen, geen verdere schulden te maken, en mevrouwtje S. met rust te laten."

"Inspector, you bent een goede sport. Hier is main hand. I promise."

"In orde, in orde — gaat u nu maar en groet mijnheer Kerkhoven van mij."

"Mai word — I will."

Klein bleef stil aan de lessenaar zitten. Hij wilde niet het eerst het woord opnemen. De Waal liep met zijn handen in de zakken het bureau op en neer en siste een melodietje door zijn tanden. Eindelijk bleef hij voor Klein staan met zijn beide handen op het tafelblad steunend.

"Flinke jongen ben ik, hè?" zei hij.

"Wel, jongmens — ik geef toe, ik heb je wel eens in een briljanter rol gezien. Maar we zullen de koppen niet laten hangen. Uiteindelijk win jij het spelletje toch!"

"Hm," was de korte repliek.

"En nu —" vroeg Klein, "wat is er toch met die mevrouw S. aan het handje?"

"O, met die? — Niks."

"Maar waarom waarschuwde je Taylor dan zo?"

"O, dat..... zelfverdediging. Heb per slot van rekening toch geen slechts van haar gezegd, wel? Eh — is een gescheiden vrouwtje, verduveld aardig wijfje..... hm — is een vriendinnetje van mij, zie je. Ze vertelde me, dat ze Johnny eens ontmoet had in de een of andere club of in de broodjestent van Ome Daan — weet ik het? Ze had toen een beetje

geflirt met die knaap en dat schijnt reden genoeg voor hem geweest te zijn om haar in die nacht, waarin hij een flink sommetje gewonnen had, een serenade te gaan brengen. Hij heeft die nacht eerst in een dansgelegenheid een man of dertig getracteerd, en toen is hij op haar stoepie zijn liedjes komen galmen. Van die dame hoorde ik ook, dat Johnny altijd met dat kind van P. omgaat. Zo zie je maar, wat je allemaal van vriendinnen kunt te weten komen. Overigens..... zie je, ik mag dat soort kerels als die Taylor wel — maar, ze moeten een klein beetje uit de buurt van mijn vriendinnen blijven. Kan geen concurrentie gebruiken."

Klein barstte in lachen uit.

"Ja, Klein, laten we maar lachen. Ha-ha-ha! Maar je moet toch niet denken, dat ik erg veel lol heb. Helemaal niet. Want het is nu een dikke maand na de aanslagen bij de Javero. Eerst had ik vier verdachten en ik nam aan, dat ik die vier kerels maar eens flink onder de loupe te nemen had, om de schuldige er uit te pulken. En waar zijn mijn verdachten nu? Weg — gone with the wind! En inplaats daarvan beschikt de Waal, de grrrroote detective over de volgende schat van gegevens:

Eén blonde Blanda, met een auto, gemerkt „B" en Drie rolletjes trotyl.....

En verder — niets, helemaal niets."

DERDE DEEL.

— 1 —

Het regende geweldig in Batavia. Er viel een van die enorme stortbuien, die af en toe midden in de droge tijd komen opzetten, zich in een paar uren tijd leeggieten en na afloop een heerlijk verfriste stad achterlaten.

In zijn kantoor op het bureau der Centrale Recherche stond de detective de Waal tegen de ruiten te trommelen. Die zaak tegen Han Liong Sioe was in kannen en kruiken. Daar kon hij tevreden mee zijn. Een paar dagen, nadat de eerste berichten over valse bankbiljetten van tien gulden waren binnengekomen, had hij de importeur aan zijn jasje gehad. Ja, dergelijke succesjes deden je weer eens goed, gaven je weer het gevoel, dat je je vak toch nog wel verstond. Want dat moest hij zichzelf toegeven — hij voldeed soms toch wel in zijn werk. De meeste gevallen, die hij onder handen kreeg, liepen van een leien dakje. Alleen in de Javero-zaak was het net, of de duivel zijn hand in het geval had. Daar wilde maar niets in gelukken. En het beroerde was, dat dat juist zo'n belangrijke kwestie was.

Ongelukken en misdaden, waar vliegtuigen bij betrokken zijn, werken nu eenmaal sterk op de verbeelding van het publiek. Als de oplossing in dergelijke gevallen lang op zich laat wachten, krijg je al gauw allerlei kerels, die „Ingezonden stukken” plegen, waarin ze zich beklagen dat ze niet voldoende service voor hun dure belastingcenten krijgen. Gisteren stond er weer zoo'n onaangenaam ding in de Javabode. Ja, ja, je kon daarover nu wel je schouders ophalen en net doen of je er lak aan had — maar ondertussen vond je het toch helemaal niet prettig, als ze zo in het openbaar vertelden, dat het met die Centrale Recherche toch ook al niet je dāt was. Later, als je de oplossing te pakken had en de kranten je weer allerlei pluimen op je hoed staken, had je natuurlijk wel weer pret. Maar zo'n meneer „X” of „Abonné” of hoe zo'n vrijer zich ook mocht noemen zag je dan nooit met een tweede „Ingezonden” aankomen om amende honorable te maken. Waar was die krant van gisteren ook? O, ja, hier op de lessenaar. Nog eens lezen wat die vent schreef:

Geachte Redactie,

Hoewel ik in het algemeen respect heb voor het vele en goede werk, dat door de politie gepresteerd wordt in deze voor die dienst zo moeilijke na-oorlogse tijd, moet mij toch van het hart, dat het voor het publiek wel teleurstellend is, dat in de bekende Java Aero

zaak klaarblijkelijk zeer weinig schot zit. Toen enige dagen na de tweede ramp de Recherche wist vast te stellen, op welke wijze de aanslagen tegen de vliegtuigen hadden plaats gehad — en ik heb alle respect voor deze snelle en vernuftige manier van werken — koppelde uw blad hieraan de mededeling vast, dat er goede hoop bestond, dat de schuldigen in deze affaire weldra zouden worden gevonden. Althans, meende uw krant, beschikte de Recherche over zodanige aanwijzingen, dat de arrestatie der misdadigers spoedig zou mogen worden verwacht.

Ik wil niet aannemen, geachte Redactie, dat hier door u cliché-uitdrukkingen werden gebezigd, met andere woorden, ik neem aan, dat de Recherche op dat ogenblik inderdaad meende, de schuldigen spoedig te kunnen inrekenen.

Echter moet ik dan vaststellen, dat sedert deze hoopvolle suggestie door u werd afgedrukt, noch door de politie noch door u, ook maar enige nadere positieve mededelingen over de aangelegenheid in kwestie werden verstrekt. Ik veronderstel, dat een maand voldoende moet zijn, om een arrestatie te bewerkstelligen, wanneer men inderdaad over gegevens beschikt. Waar deze arrestatie tot nu toe is uitgebleven, moet ik wel aannemen, dat men in het duister getast heeft en dat er op dit ogenblik dus niet evel hoop bestaat, dat de

misdadigers spoedig ter verantwoording zullen worden geroepen.

In het algemeen belang vraag ik derhalve van de vervolgingsautoriteiten meer dilligentie te dezer zake.

U, geachte Redactie, dankend voor de plaats-
ruimte, OUTSIDER.

Met een zwaai gooide de Waal het opgevouwen blad op de lessenaar terug. Tja, en wat doe je aan zulk geschrijf? Niets! En het beroerdste was, dat de vent nog gelijk had ook. De Recherche wist inderdaad niets, tenminste maar zeer weinig. Gelukkig behoefde je als politiemann niet steeds op dit soort schrijverij in te gaan. Als het er nu maar bij één bleef, dan was het allemaal niet zoo erg. Maar als die „Outsider“ meeliggers kreeg, die allemaal in hun pen klommen, en allemaal gingen schrijven, dat zij het ook zo inzagen, dan had je kans, dat je „van boven af“ een telefoontje kreeg, of je niet iets aan de pers kon mededelen. Nou, in zo'n geval zat hij er lekker in. Mijne heren, we waren volkomen op de verkeerde weg. We dachten inderdaad, dat we wat wisten — maar we weten helemaal niets. Wij hebben drie handgranaten, waarvan we alleen maar kunnen vermoeden, dat ze met de Javero-zaak in verband staan. We weten verder, dat die granaten ergens werden begraven door een lange Europeaan met een te Batavia geregistreeerde auto. En voor de rest wensen wij u een goede nacht en wel te rusten!

Nee, nee, dat ging niet op. De vent had gelijk met zijn geschrijf. Het publiek had recht op een snelle afdoening van misdaden. En als dat niet behoorlijk gebeurde, dan was de politie fout..... of niet competent.

Natuurlijk konden er gevallen bestaan, waar je helemaal nooit achter kwam — waarin je zelfs geen spoor of een aanduidinkje vond. Uitteraard. Dat gebeurde bij de beste en grootste politie-organisaties ter wereld. Maar als je in zo'n geval toegaf verslagen te zijn, moest je de volle honderd procent overtuiging hebben, dat al het mogelijke en al het denkbare in het werk gesteld was om tot een oplossing te komen. Was hij al zo ver? O, neen, bij lange na niet. Hij moest nog veel meer denkkracht aan de zaak wijden. Hij moest desnoods alle autobezitters in Batavia stuk voor stuk op de korrel nemen en bovendien..... de beroemde „brainwave“, de plotselinge inval, die hem al zo dikwijls geholpen had en waarop hij ook nu nog hoopte, was er nog niet geweest. Dat plotselinge gevoel: sla die weg in — dáár ligt de oplossing! Zo'n spontane ingeving, zoals vanmorgen, toen hij ontwaakte midden in de redenering, dat hij moest zoeken naar nog iemand anders, die op de hoogte geweest was van de reizen van Bogaerd. Dat haalt je de keekoek. Natuurlijk moest het iemand geweest zijn, die op de hoogte was — en wel beide malen. Het was allemaal zo kinderlijk logisch. Maar zoek het maar eens uit!

En toch: **er moest iemand te vinden zijn.**

Soosvriendjes zouden het kunnen zijn, of anders

relaties. Maar Kerkhoven beweerde, dat Bogaerd buiten zijn kantoor nooit met derden over zijn zaken sprak. Dat moest je als zakenman ook niet doen. Maar wie konden er dan nog verder in aanmerking komen? De relaties, die hij zou gaan bezoeken? Dat klopte niet, want de eerste aanslag was gericht op een toestel voor Soerabaia — hoewel het uiteindelijk naar Bandoeng ging — en de tweede op een kist met bestemming Bandoeng. Kon dus niet, want dan zou de relatie in Soerabaia en Bandoeng tegelijk wonen. Natuurlijk wisten ze op het passage-bureau van de Javero er van af. Daar had-ie al dikwijls over gedacht en daar had-ie de juffrouw, die daar de scepter zwaaide ook al eens het een en ander gevraagd. Maar je kon toch moeilijk aannemen, dat het aardige kind de kisten van de maatschappij uit elkaar liet spatten. En dan was daar nog zo'n jonge man van een jaar of negentien, die de tickets uitschreef. Wat moest zo'n melkmuiltje nu tegen iemand als Bogaerd hebben? Of die oude krani, met zijn keurige hoofddoek, die daar zoo rustig in zijn hoekje had zitten schrijven? Uitgesloten.

En toch — potverdikkie — hij voelde het alsof hij weer met een magneet naar dat Javero-kantoor werd togetrokken. Zou hij nog eens gaan? Je kon niet weten. Kwaad kon het in geen geval. Bovendien, een hunch is een hunch, zou Klein zeggen. 's Kijken of de regen opgehouden heeft. Mooi — vooruit dan maar weer.

Een paar minuten later stond de Delage voor het kantoor der luchtvaart-maatschappij.

„Kijkt u eens, juffrouw Gerards, ik heb u onlangs al zoo het een en ander gevraagd, maar het gaat mij er nu speciaal om, dat u mij precies vertelt, hoe het hier in zijn werk gaat als er aanvragen om passage binnen komen.”

„Nou, dat gaat gewoonlijk zo. De reiziger belt op of er plaats voor hem is in een bepaalde machine voor een bepaalde dag. Ik kan dat in een oogopslag nazien, want elke besproken plaats wordt op een plattegrond van die bepaalde machine met rood potlood doorgekruist. Kijkt u maar eens hier. Hier heb ik de machines voor alle routes voor morgen — en deze twee zijn al boekingen voor overmorgen. Ziet u wel?”

„Juist,” knikte de Waal.

„Dikwijls wordt er dan nog een beetje heen en weer gepraat over plaatsen voorin of achterin of aan bakboord of stuurboord en zo. Als de reiziger dan beslist, neem ik de gegevens van hem op en wordt het plaatsbewijs door mijnheer van Dorpel daar, uitgeschreven. Vervolgens boekt de schrijver het nodige in, zoals gegevens voor de statistiek, provisie voor reisbureaux en.....”

„Provisie voor reisbureaux, zegt u?”

„Ja — dat is een normale werkwijze. Reisbureaux bestaan geheel van provisie.....”

„Mooi. Gaat u alstublieft maar weer door,” antwoordde de Waal met een glimlach tegen de efficiënte en bovendien blonde juffrouw Gerards.

„Ik geloof wel, dat ik u nu alles verteld heb. De

biljetten worden natuurlijk rondgebracht door de looper.....”

„In gesloten enveloppe?”

„Jawel..... Merkwaardig wat detectives zo allemaal moeten weten!” zei juffrouw Gerards met een lachje. „Ik heb net zo’n gevoel of ik Perry Mason op bezoek heb.”

„Is dat uw lievelings detective?”

„Ja — ik stel me hem meestal net zo voor als u er uit ziet.”

„Hm — dat is vleierend voor me,” antwoordde de Waal met een veroveraarsblik..... „Maar mag ik nog even een paar dingen vragen?”

„Natuurlijk.”

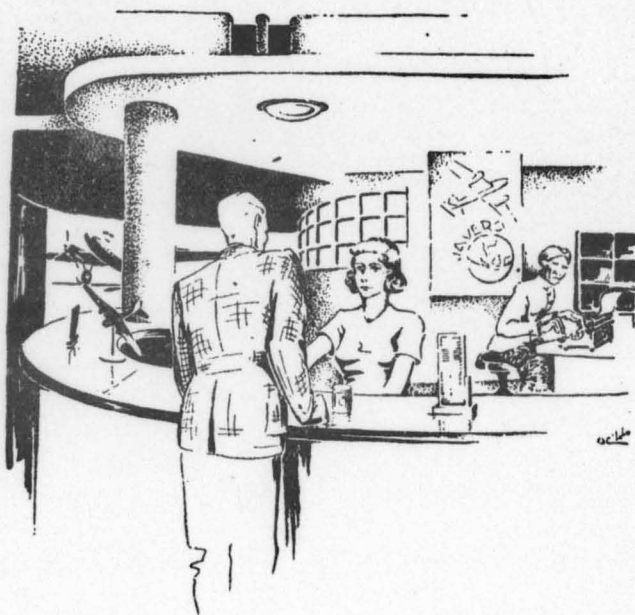
„Dit. Blijven de uitgeschreven passagebiljetten hier lang liggen en zijn zij voor iedereen ter inzage?”

„Nee, meneer de Waal. Een luchtvaartmaatschappij moet vlug werken — dat eist onze reputatie. De uitgeschreven biljetten gaan onmiddellijk door.”

„Prachtig. Nu dit. Wanneer gaan uw statistiekgegevens naar de betreffende afdeling — eh, en de kasstaten?”

„De statistiek en de kasstaten gaan elke Zaterdagmiddag naar boven.”

„Hm — mooi zo.....” De Waal maakte enige notities en zat even peinzend na te denken. „En mag ik nu nog even op die reisbureaux terug komen? Dan zal ik u daarna niet verder ophouden. Kunt u mij zeggen, of de firma Halewijn & Co van de Kali Besar

de tickets rechtstreeks van u of via een reisbureau krijgt?"

„Zeker — een ogenblikje, wilt u?"

Na een kort onderhoud met van Dorpel en het na-slaan van een paar boeken, bleek het, dat de biljetten voor Bogaardt afgegeven waren via 't Travelbureau „European Express" op de Citadelweg.

De Waal vond, dat hij hiermede voldoende inlichtingen had gekregen, bedankte juffrouw Gerards hartelijk en verdween na een joviale groet voor het vlotte meisje.

Hij was de deur van het Javero-gebouw nog niet uit, toen het al door zijn hoofd speelde: Jij bent ook een detective, Hendrik! Of er wat inzit of niet, doet niets ter zake — maar je begrijpt zeker wel, dat je een volle maand lang een duidelijke schakel in de gang van zaken over het hoofd gezien hebt!..... Een reisbureau — en daar wist mijnheer de detective niets van, ha-ha-ha.....! Henkie, je bent een ezel! En grinnikend stopte de Waal de bewaker van zijn auto een kwartje in de hand. Die grinnikte toen ook!

Om te kunnen nadenken is het een probaat middel om achter het stuur van een vertrouwde wagen te gaan zitten en langzaam willekeurige straten en wijken door te rijden. Als het onderbewustzijn maar gericht blijft op de bekende Bataviasche taxi-chauffeurs, die er een sport van maken plotseling en zonder signaal links of rechts af te slaan, of de niet minder bekende sado-koetsiers, die een nog aantrekkelijker spel spelen, namelijk door midden op den weg om te keren — als het onderbewustzijn op deze ob-

stakels blijft ingesteld, gebeurt er niets bijzonders en werkt de voet op de rem wel automatisch mee. De Waal paste dit probate middel dikwijls toe, wanneer de sfeer op zijn kantoor hem niet voldoende inspiratie bood voor nieuwe gedachtengangen. Detectives zijn wat dat betreft precies als dichters of schrijvers; zonder inspiratie komt niets tot stand.

Vandaag ging het echter niet zozeer om inspiratie, doch meer om vast te stellen op welke wijze hij het best en het onopvallendst het reisbureau „European Express” zou kunnen observeren. Langzaam en diepe teugen rook inademend, reed de Waal Menteng rond. De oplossing scheen niet lang op zich te laten wachten, want midden op de Oranje-boulevard werd het sigaretteneindje plotseling weggeworpen, de gaspedaal werd energiek neergedrukt — en de Delage zette koers naar de Citadelweg.

Bij zijn sigarenhandelaar in Laan Holle stopte de detective om een blikje Luckies te kopen. Hij maakte van de gelegenheid gebruik om het telefoonboek even in te zien. Reisbureau..... European Express..... Daar had je het. Weltevreden 9712..... Agent W. Harding — verder niets.

Enige minuten later reed de Waal in een taxi bij het Reisbureau voor. Hij had de voorzorgsmaatregel getroffen zijn eigen wagen bij de sigarenhandelaar te laten staan. Dat was een maatregel, die de practijk geleerd had, want het was vroeger wel eens voorgekomen, dat de detective door zijn opvallende Delage herkend werd — en een dergelijk risico kon hij nu natuurlijk niet lopen, waar hij rustig en onop-

vallend het kantoor en het personeel wilde bekijken.

Het reisbureau zag er precies zo uit als alle andere soortgelijke instellingen in Indië, met de welbekende posters van de K.L.M. en de K.P.M., de mooie platen van de „Visit Bali — the magic Island”-campagne en al het verdere lokaas voor toekomstige wereldtoeristen aan de wanden.

Een keurige jongeman met zéér geplakte haren en een zeer duidelijk Haegs accent kwam onmiddellijk op de Waal af toen de detective aan de balie stond.

„Eh — goeden mürgen, mijnheer. Kan ik u ergens mee van dienst zijn?”

„Ja, ik wilde graag voor morgenavond een boeking eerste klas met slaapcabine naar Soerabaia van u hebben.”

„Uitstekend, mijnheer, één eugenblikje graeg — eh, ziet u eens — wanst u deze cabine?” En de geplakte Hagenaar toonde de Waal een plattegrond van een spoorwagen.

„Ja, dat is wel in orde. Boekt u dit maar.”

„Graeg, mijnheer — wat is de naem, alstublieft?”

„O, de naam — eh, Klein, C.” antwoordde de detective, wien zo snel geen andere naam wilde invallen.

„Dank u zeer — eh, betaelt u cash?”

„Ja — all right.”

De jongeman ging even naar de grote, in het midden staande lessenaar, om de inheemse klerk, die daar te werken zat, instructies te geven en kwam vervolgens weer bij de Waal terug.

„Dit reisbureau is nog tamelijk nieuw in Batavia, is het niet?“ vroeg deze laatste.

„Inderdaad, mijnheer. Wij hadden veur den eurlog een kanteur in Soerabaeiae, maar sedert December van het veurig jaer zijn wij ook hier gevestigd.“

„Ja — ja. Ik hoorde over uw bureau van een relatie van mij — eh, van de firma Halewijn & Co.“

„O, juist, de firma Haelewijn & Co — buitengewoon aerdig om ons te recommanderen — uitstekende relaetie van ons.“

„Ja, de heer Kerkhoven vertelde mij, dat de heer Harding altijd zo accuraat en prettig hielp.“

„Aeh juist — de heer Harding. Maer die is niet meer in Bataeviae, ziet u. Hij heeft in Mei het kanteur te Soerabaeiae overgenomen. Ik hoop echter, dat onze service u ook zonder de heer Harding goed zal bevallen.“

„Ongetwijfeld — ongetwijfeld. Bent u nu agent hier?“ vroeg de Waal.

„Neen, mijnheer — zoo var heb ik het in onze organisaetie nog niet gebracht — ha, ha, ha. Ik ben de tweede man hier. De agent voor Bataeviae is nu de heer Courbois. Hij was p.p. van ons kanteur in Soerabaeiae. Maer toen onze heufdagent in Soerabaeiae stierf en werd opgevolgd deur de heer Harding, werd de heer Courbois naer hier overgeplaatst als agent, ziet u..... Ach — daer komt de heer Courbois juist aen. Wilt u soms kennis met hem maeken, mijnheer Klein?“

„Nee, dank u, graag een andere keer,“ antwoordde de Waal. „Ik ben nu een beetje gepresseerd.....

Eh, ik zie dat mijn plaatsbewijs klaar is. Mag ik u even voldoen?“

„Graeg — dat maekt acht-en-veertig gulden en vijftig cent.“

De Waal bracht zijn portefeuille te voorschijn en overhandigde een biljet van vijftig gulden. Wach-tend op het wisselgeld had hij gelegenheid de bin-nenkomende heer Courbois te bekijken. Hij was lang en zag er uitstekend verzorgd uit. Toen de agent zijn hoed af nam om de cliënt aan de balie te groeten, zag de detective, dat hij zeer lichtblonde haren had.

In de taxi op de terugweg naar de sigarenwinkel, begon de Waal het geobserveerde te overwegen — maar hij schudde alle opkomende gedachten meteen weer van zich af. De logica lag te zeer op een pre-senteerblaadje! Hij had gehoopt een spoor of een aanduiding te vinden voor een mogelijkheid in de een of andere onbekende richting. Een richting even-wel, die zou moeten uitlopen op een lange blonde mijnheer. En wie anders zou er die toko binnenstap-pen als een héél lange, erg blonde mijnheer?

Nee — besloot de Waal — te mooi om waar te zijn. Voorlopig geen conclusies, maar een hele stapel routinewerk.

Nummer één van dat routinewerk zou moeten zijn: een looper naar het „European Express“-bureau te zenden met een beleefd briefje van de heer C. Klein, waarin werd medegedeeld, dat door onvoor-ziene omstandigheden het vertrek naar Soerabaia moest worden uitgesteld, zoodat hij het plaatsbewijs

retourneerde en verzocht de looper het betaalde bedrag, zo nodig verminderd met de gewoonlijk hiervoor door u berekende aftrek", te willen mede-geven.

En dan moest hij Klein vertellen, dat hij zelf óók wel eens Klein heette!

De rest van het werk zou zichzelf wel wijzen.

— 2 —

„Tabé abang."

„Tabé abang."

Twee handen raakten elkaar en daarna de harten van hun respectieve bezitters aan.

„Jij eet hier ook dikwijls aan deze warong, bang."

„Ja, bijna iedere dag. Mijn toean gaat pas laat naar huis en ik eet dan altijd maar van tevoren..... Jij eet hier nog niet zoo lang, hè bang? Ik heb je tenminste pas een week hier gezien."

„Uh — uh."

„Ben je hier in de buurt komen werken?"

„Nee, bang."

„Waarom kom je dan nu hier eten, bang? Beviel je vroegere warong je niet meer?"

„Adoe — ik ben eigenlijk verlegen om het te vertellen, bang..... Maar, zie je — ik heb vorige maand mijn schuld niet helemaal kunnen betalen....."

„Ha — en dan kom je er liever niet terug voor het eind van de maand."

„Zoo is het, bang."

„Soesah....." Meewarig hoofdschudden. Stilte.

„Ben jij chauffeur, bang?" onderbrak de schuchtere debiteur het zwijgen. „Je loopt tenminste altijd in zo'n mooi uniform."

„Saja — ik ben chauffeur bij toean Koebah — soesah die naam — die toean besar is van dat kantoor op de Citadelweg, waar ze sporkaartjes verkopen."

„Tj — tj — tj."

„En wat doe jij, bang?"

„Ik werk op het kantoor van een toean, die goud en briljanten verkoopt. Het is een kleine zaak. Niet veel te doen, maar ook niet veel salaris. Soedah — ik ken die toean al zo lang — ik wil niet graag bij hem weg gaan."

„Tj — tj — tj."

Stilte.

„Hoeveel is jouw gadji, abang?"

„Ah — soesah — ik ben verlegen om het te zeggen. Slechts vijftien gulden in de maand. Maar zie je, — ik werkte vroeger ook voor die toean. Hij heeft toen in de oorlog alles verloren — kassian. Vroeger betaalde hij mij goed, en nu wil ik hem niet om opslag vragen....."

„Tj — tj — tj," was het commentaar van de chauffeur.

„Een sigaret, bang?"

„Terima kassi banjak."

„Terima kassi kombali."

Stilte.

„Heb jij goede papieren, bang?" vroeg de chauffeur.

„Uh — uh — erg goede.“

„Je moet niet boos op mij worden, bang, maar wil je mij zeggen of je Hollands kent?“

„Ik kan het verstaan — ik kan het lezen en schrijven ook.“

„Tj — tj — tj..... Vijftien gulden..... Tj — tj — tj“

„Waarom vraag je mij dat allemaal, bang?“

„Ja, zie je — het is jammer, dat je bij je tegenwoordige toean wilt blijven. Mijn toean-nummerdoea heeft mij juist gisteren gevraagd of ik geen goede schrijver wist. De krani, die nu bij ons op het kantoor werkt wil naar de oedik en gaat over enige dagen weg.“

„Banjak terima kassi, bang.“

Stilte.

„Zou je mij willen zeggen, wat voor saiaris ik bij jullie zou kunnen krijgen?“

„Ik denk wel vijf-en-twintig gulden, bang.“

„Adeo — dat is mooi. Hoeveel zou ik jou moeten afstaan voor de bemiddeling, abang?“

De chauffeur zette een hoge borst op.

„Je zou mij niets behoeven te betalen, sobat. Ik heb zelf een gadji van veertig gulden — ik heb verder niets nodig.“

„Tj — tj — tj..... Veertig gulden.....!“

Stilte.

„Nog een sigaret, bang?“

„Terima kassi banjak.“

„Terima kassi kombali.“

„Wat is jouw naam, bang?“

„Mohari — en hoe heet jij, Mas soepir?“

„Amat, bang.“

„Salaam.“

„Salaam.“

„In welke kampong woon jij, Amat?“

„In kampong Kebon Sirih. Gang Djaksa. Ik kom van Tjitjoeroeg. En waar woon jij bang?“

„In Kebon Djeroek op Sawah Besar. Mijn ouders wonen in Tjiandjoer.“

„Veel kinderen, bang?“ vroeg de chauffeur.

„Nee, alleen maar twee; een jongen en een meisje. Maar er zijn al drie kinderen dood.“

„Tj — tj — tj — Alla illa Allah.“

„En hoeveel kinderen heb jij, bang?“

„Ik heb vier kinderen. Drie jongens en een meisje. Ze gaan allemaal op school.“

Stilte. Mohari knikte slechts en schudde bewonderend zijn hoofd. De chauffeur keek vergenoegd naar Mohari. Je had toch wel wat bereikt in je leven als je kon zeggen, dat je drie zoons bezat, die allemaal op school gingen. Hij kreeg er een royale bui van.

„Een kopje koffie met melk, bang?“

„Als je niet boos wordt als ik het aanneem — banjak terima kassi.“

„Terima kassi kombali.“

Stilte. De twee Javanen slurpten met welgevallen de zoete „koppie soesoe“, het kenmerk der wegesteldheid.

Na enige ogenblikken begon Mohari weer:

„Hoe is je toean, bang?“

„O, die is erg goed. Hij is niet erg lastig en je kunt

heel wat van hem gedaan krijgen. Hij is bovendien niet getrouwd — en dat scheelt een heel stuk. Je weet zeker ook wel, bang Mohari, dat de njonja's veel lastiger zijn dan de toean. En als de toean trouwen worden ze daardoor ook veel lastiger."

Mohari grijnsde.

"Ja, dat weet ik wel," antwoordde hij.

"En erg druk heb ik het ook niet," ging de chauffeur door. "Het is meestal van huis naar kantoor en terug. En des avonds vrij. Vroeger bij de vorige toean, had ik het veel drukker. Toen moest ik altijd met de njonja boodschappen rijden en de kinderen van school halen en dikwijls 's avonds nog naar een bioscoop. Maar toean Harding is naar Soerabaia overgeplaatst en toen is toean Koebah hier gekomen. Nee, ik heb het heel goed bij deze toean."

"Tj — tj — tj."

"Hij is nu al drie maanden hier," ging Amat door, "maar hij heeft me nog maar éénmaal op Zondag laten werken. Dat was een week of zes geleden. Toen ben ik met hem meegeweest naar de goenoeng. Naar Lembang was dat... Lembang bij Bandoeng."

"Tj — tj — tj. Wat een beste baan."

"Ja, ik mag niet klagen. Want al ben ik liever thuis, zo'n dag naar Lembang is ook niet slecht. De toean logeerde in dat grote hotel. Daar zijn altijd veel auto's en veel kawans om mee te praten. En een gulden eetgeld per dag."

"Een gulden eetgeld — tj — tj — tj."

"Ja, dat is goed betaald. En ik behoef eigenlijk

alleen maar de auto schoon te houden, want sturen doet mijnheer altijd zelf."

"Wat zijn Blanda's toch rare mensen, bang. Zo'n toean heeft een chauffeur, en toch stuurt hij zelf."

"Ja, Mohari, maar dat begrijp jij misschien niet. Dat doet hij voor de sport. Hij kan geweldig goed sturen. Hij kan zelfs wel vliegmachines besturen. Dat heeft hij in de oorlog ook gedaan. Hij heeft het mij zelf verteld."

"Tj — tj — tj."

Stilte. Na enige ogenblikken begon Mohari weer:

"Ja, als ik er zo eens over nadenk, zou ik toch eigenlijk wel bij jouw kantoor willen werken. Het zou soesah zijn voor mijn baas, maar ik heb al zoveel in het pandhuis staan, dat ik toch wel graag wat meer zou willen verdienen."

"Mooi dan — kun je straks niet even met mij mee gaan? Het is hier vlak bij."

"Terima kassi banjak, bang. Dat zal ik doen."

"Je zult zien, dat het je best zal bevallen, als je bij ons op het kantoor komt, bang."

De twee Javanen bleven nog even in stilte zitten roken. Amat haalde een zwaar nikkelen horloge te voorschijn, dat bevestigd was aan een zware vergulde ketting, versierd met een tiggernagel.

"Het is bijna half twee, bang; zullen wij dan maar gaan? En eh — denk er om, als de toean-nummer-twee soms vraagt hoeveel gadji je in je tegenwoordige baan hebt, dan zeg je maar dat dat dertig gulden is. En als hij dat wil betalen, dan geef je mij

maar een ringgit per maand mee voor de moeite."

„Dat is best, Amat, dat zal ik doen."

Het onderhoud met de jonge en geplakte chef-de-bureau duurde niet lang. De Haegse jongeman was veel te blij, dat hij van de last van het zoeken naar een nieuwe schrijver verlost was. De nieuwe krani werd vlot aangenomen en zijn salaris op dertig gulden in de maand gesteld. Maandag zou hij zijn dienst aanvangen, want hij moest eerst zijn oude werkgever behoorlijk lepas vragen. O, ja, dat was de Firma Mulder, Batoetoelis 125 paviljoen..... Telefoon was Weltevreden 8312..... Nee, mijnheer kwam pas om half drie, dan kon toean wel opbellen..... Ja, Mohari wilde liever eerst zelf aan de toean zeggen, dat hij weg zou gaan..... Baik, toean..... Baik, toean..... Terima kassi banjak, toean..... Tabé, toean.

En zoo was een ieder tevreden; Amat, Mohari, en de chef-de-bureau.

En Mohari vertrok, na een hartelijk afscheid-met-vele-vriendelijke-dankbetuigingen van de chauffeur Amat.

De kathedraal op het nabije Waterlooplein sloeg twee uur.

Mohari spoedde zich naar Batoetoelis.

Tenminste.....

Het was merkwaardig welk een plichtsgevoel de man bezat. Want je zou zo zeggen, dat een krani, met vijftien gulden in de maand liever tien minuten te laat zou komen, vooral waar zijn baas toch nog

niet op het kantoor was, dan dertig cent voor een taxi te betalen. Echter, inderdaad, hij nam een taxil

Maar hola! — Mohari was klaarblijkelijk de weg kwijt in Batavia. Batoetoelis bereikt men over Noordwijk. En Mohari reed precies de verkeerde kant uit! Overweg over. Roomse Kerkweg door, links af het Waterlooplein Noord langs, naar het kantoor der Centrale Recherche! En daar aangekomen dankte hij de taxi af en ging het gebouw binnen.

Vreemd — vreemd! Er klopte iets niet met Mohari.

In het gebouw der Recherche deed Mohari precies, alsof hij er kind aan huis was. Hij liep zo maar — rechtstreeks — naar de kamer van de Inspecteur de Waal en ging er binnen. Jae zó maar — zonder kloppen!

Merkwaardig..... hoogst merkwaardig!

De detective zat aan zijn lessenaar en was verdiept in de lezing van een bundel stukken. Toen hij iemand z'n kamer hoorde binnenkomen, keek hij op en zag hij onze vriend Mohari staan.

Deze zei: „Tabé toean."

„Maoe apa....." was het begin van een scherpe opmerking van de Waal aan het adres van de indringer. Hij stakte echter midden in de zin en barstte in lachen uit.

„Allemachtig, Berkhof, ben jij het? Kerel, wat zie je er echt uit. Ik dacht waarachtig, dat je een van de schrijvers of zo iemand was. En, is het geluki?"

„Nou, behoorlijk ook. Zelfs beter dan ik verwacht had."

„Vertel op, man, je maakt me nieuwsgierig."

„Ogenblikje — even opbellen,” zei Mohari, die, zoals men gezien heeft, helemaal geen Mohari was — maar Berkhof.

De als Indonesiër vermomde rechercheur, de Indischman, die, geholpen door zijn donkere huidskleur, zijn bijzondere kennis van het Maleis en het Soendanees en zijn merkwaardige gaven als toneelspeler, reeds talloze duistere zaken tot oplossing gebracht had, zette zijn hoofddoek af en bette met een zakdoek zijn betranspireerde voorhoofd. Hij nam de telefoon van de haak: „Juffrouw, mag ik de Technische Dienst..... Jawel, dank u..... Technische Dienst? Met de heer Peters, alstublieft..... Ah, mijnheer Peters. Hier de Centrale Recherche... Ja, graag, merci..... Eh, mag ik op ons toestel „W” van u de verbinding hebben van nummer Weltevreden 8312..... Ja, dat is een van die vrije nummers, die wij op het lijstje hebben..... Hoe?..... O, ja, Mulder — Goud en briljanten, Batoetoelis 125 paviljoen..... Hebt u het?..... Ja, allemaal flauwe kul natuurlijk..... Wat zegt u?..... Mooi, vijf minuten dan..... Dank u zeer.”

„Hm,” zei de Waal toen Berkhof zijn instructies aan de telefoondienst beëindigd had. „Ik geloof, dat je weer een lekker potje op het vuur gezet hebt.”

„Ja, dat klopt wel, mijnheer de Waal.”

„Nou, biecht dan eens op. Verdikkie, ik word ongeduldig.”

„Wel, ik ben aangenomen als krani bij de „European Express”.”

„Je kletst!”

„Verdraaid. Dat zaakje klopt ook wel zó magnifiek; precies alsof..... hallo — m’n privételefoon. Wacht u even.”

Berkhof nam de haak van het toestel „W” af.

„Ja, hallo — ja, met de firma Mulder..... Wie zegt u?..... O, jawel mijnheer..... Jawel... Hij heeft het mij zojuist medegedeeld..... Ja, spijt me geweldig..... Is een uitstekende kracht en bijzonder betrouwbaar... Kan hem natuurlijk niet tegenhouden... Ja, dertig gulden in de maand..... Nee, ik weet niet waarom, maar hij schijnt bevriend te zijn met uw chauffeur..... Geen dank, mijnheer..... Mijnheer!”

„Hè — hè, dat is dat,” zei Berkhof, weer aan tafel plaats nemend en een sigaret uit het blikje van de Waal opstekend. „Nou, hier is dan het verhaal.”

Lembang, het aardige plaatsje op de helling der Tangkoeban Prahoe, had in de oorlog zwaar geleden. Echter ook hier was het herstelwerk evenals elders met kracht ter hand genomen, zodat reeds weer vele sporen der verwoestingen waren uitgewist. Hoewel door de omstandigheden nog niet veel mensen in de gelegenheid waren om vakantie te nemen, bleven toch ook de hoteleigenaren niet achter met de herinrichting hunner etablissementen — om gereed te zijn als het normale leven geheel zou zijn terug gekeerd.

Het bekende hotel „Beau Séjour” was het eerste ter plaatse, dat zijn deuren weer gastvrij voor de

logé's had open gezet. En waar het vreemdelingenbezoek en de Zaterdagavond- en Zondagochtendvisites der Bandoengers zich nu geheel op dit hotel concentreerden, kon men althans daar alweer de vroegere sfeer der bergoorden in de Preanger bespeuren.

Op deze speciale dag in Juli, waarop ons verhaal zich naar het hotel „Beau Séjour” verplaatst, een stralende, wolkenloze dag, reed de ons nu reeds welbekende Delage met de ons nog veel beter bekende Hendrik de Waal aan het stuur en een ons onbekende chauffeur op de plaats naast hem het hotel erf op en stopte onder de overdekte inrit voor de receptie. Een piccolo in kleurige uniform schoot op de wagen toe om het portier voor de aanstaande gast te openen.

De Waal liet zich een comfortabele kamer aanwijzen, waarop de piccolo en de chauffeur de bagage binnen brachten.

Wanneer men enige minuten later langs de kamer gelopen zou zijn, had men in de lui in zijn voor-galerij uitrustende heer een tourist vermoed, of een zakenman, die een dagje vrij af nam. Doch zeker geen detective in functie.

Want in functie was de Waal naar Lembang gekomen. De kamerdjongos verscheen in de voor-galerij en meldde zich bij de nieuwe gast met een beleefd: „Tabé toean besar.”

„Zoo, djongos — ben jij de bediende van deze kamer?”

„Jawel, toean besar.”

„Mooi — hoe heet je?”

„Karta, toean besar.”

„Prachtig. Breng jij mij dan maar een kop koffie, Karta.”

„Baik, toean besar,” zei de djongos en verdween op een draf.

De Waal nam een uitgebreid bad, dronk in zijn kamerjas een kop koffie met slagroom — een artikel,, waaraan in Lembang vóór de oorlog geen gebrek was, doch hetwelk nu ook daar een luxe was geworden — en stak zich in een gemakkelijk zittend palm-beachpak. Nadat de onafscheidelijke sigaretten, zijn portefeuille en een notitieboekje in zijn zakken gestoken waren, stond de detective op, wandelde op zijn gemak naar het kantoor van het hotel, en liet zich bij de directeur aandienen.

De directeur, een gezette heer van omstreeks vijftig jaar, stond zijn gasten graag te woord. Na de gebruikelijke kennismaking kwam de Waal dadelijk tot zijn doel.

„Hoewel ik in het gastenregister mijzelf als koopman heb laten inschrijven, mijnheer Reinders, ben ik Inspecteur van de Centrale Recherche. Als u zich wilt overtuigen — hier zijn mijn legitimatiepapieren.”

„O, dat is natuurlijk volkomen overbodig, mijnheer de Waal,” antwoordde de directeur met zijn allerbeminnelijkste glimlach, hetgeen echter niet verhinderde, dat hij de hem getoonde identiteitskaart nauwkeurig bekeek. „En wat verschaft mij het genoegen van uw bezoek?”

„Een paar kleine inlichtingen, graag. Van tevoren

zou ik u echter op het hart willen drukken, dat het-geen ik u te vragen heb, strikt geheim is. Ik moet er dan ook bij voorbaat bij u op aandringen onder geen enkele voorwaarde met derden over het onderwerp van dit onderhoud te spreken."

"Als u mijn verzekering wenst," antwoordde de directeur, "dan is zij hierbij gegeven. Overigens horen en zien wij hotelmensen zo veel, waarover wij beter doen niet te spreken, dat zwijgen ons tot een tweede natuur geworden is."

"Des te beter dan. Ziet u eens hier. Ik wilde u vragen of u een zekere heer Courbois uit Batavia kent."

"Courbois..... Courbois..... Nee..... Voor zover ik mij kan herinneren ben ik die naam nog nooit tegen gekomen."

"Wat?" vroeg de Waal enigszins verwonderd, "dat verbaast mij. Mijn inlichtingen luiden, dat de heer Courbois — wiens gangen te Lembang ik heb na te gaan — ongeveer zes weken geleden in uw hotel gelogeerd heeft. Tussen twee haakjes, is er hier ter plaatse nog een ander groot hotel open?"

"Neen, mijnheer — behalve dan enige kleine familiepensjons. Dit is het enige hotel in Lembang dat momenteel in bedrijf is. Ook zes weken geleden was er geen ander hotel open dan dit."

"Hm — dat is vervelend," mompelde de Waal. "Evenwel, mijn inlichtingen zijn dermate positief, dat ik de kwestie hiermede niet als afgedaan kan beschouwen. Zou ik het gastenregister mogen inzien?"

"Natuurlijk. Nu dadelijk?"

"Graag, als het niet te veel moeite is."

De directeur drukte op een schelknop en gaf de binnenkomende bediende opdracht het gevraagde boek te halen. Enige ogenblikken later waren beide mannen over het gastenregister gebogen. Een periode van zes à zeven weken terug, voerde naar de eerste helft van Juni, en in deze periode kwamen verscheiden boekingen van nieuwe gasten voor. Echter géén Courbois.

"U ziet het, mijnheer de Waal," zei de heer Reinders. "Ik heb een uitstekend geheugen voor de namen van onze gasten. De heer Courbois heeft hier gelukkig niet gelogeerd."

"Gelukkig?"

"Natuurlijk — gelukkig. Gasten, waarnaar de politie later komt informeren hebben wij liever niet." niet."

"Belangrijk," antwoordde de detective peinzend. "Maar teleurstellend is het bovendien. Ik meende namelijk, dat mijn aanwijzingen zeer positief waren. Ik snap nu nog niet, hoe..... o, wacht u eens."

De Waal bracht zijn portefeuille te voorschijn en nam er een foto uit. Het was een kiek van de heer Courbois, terwijl hij vóór zijn kantoor uit zijn auto stapte. Een van die kleine kunstjes, welke elke recherche ter wereld er op na houdt! Hij toonde de foto aan de hotel-manager en deze laatste had niet veel tijd nodig om de afgebeelde persoon te herkennen.

"O, maar dat is niet mijnheer Courbois," riep hij uit. "Dat is de heer de Malignot uit Batavia."

„De Malignot?” vroeg de Waal verwonderd.

„Ja natuurlijk. De heer de Malignot. Er bestaat geen twijfel aan. Bovendien — ik herinner me zijn autonummer ook: B 16500. Ziet u maar hier op de foto.”

„Hm — merkwaardig...” mompelde de detective. „Merkwaardig..... Inderdaad zie ik hier de naam de Malignot op 1 Juni geboekt in uw register. Dat zou kloppen.”

Er viel een stilte, waarin de Waal nadacht over zijn volgende vraag.

„Kunt u mij misschien iets zeggen over zijn doen en laten hier in Lembang? Is u iets vreemds opgevallen — iets bijzonders?”

„Nee, ik zou niet weten wat, mijnheer de Waal. Zoo erg veel kom ik in mijn functie van directeur niet in aanraking met de gasten, nietwaar? Je loopt zo eens rond, maakt eens een praatje — wat zou ik voor opvallends aan den heer de Malignot gezien hebben.....” Peinzend bevoelde de manager zijn zorgvuldig geschoren kin..... „Nee, inderdaad niets” — kwam hij uiteindelijk tot besluit.

„Het is jammer,” zei de Waal, „maar er is niets aan te doen..... Eh, kunt u mij zeggen welke kamer de Malignot gehad heeft tijdens zijn verblijf hier?”

„Zeker, dat vindt u ook in het register. Laat eens zien..... eh..... kamer 17. Toevallig dezelfde kamer, waarin u nu ook logeert.”

„Juist. Mooi zo. Nu nog dit — is de bediende van kamer 17, Karia heet hij, nog dezelfde als de djongos, die op 1 Juni daar dienst had?”

„Waarschijnlijk wel, maar ik zou het beter aan de zaalchef kunnen vragen. Overigens, mijnheer de Waal, ik hoop, dat u mijn bedienden overal buiten laat. U weet, hoe er door die lieden gekwebbeld wordt. En ik zou natuurlijk niet graag willen, dat het straks in alle kampongs van Lembang bekend is, dat de politie het een of ander nagaat in „Beau Séjour”.”

„Weest u daar volkomen gerust op, mijnheer Rein-
ders,” antwoordde de detective. „Wij hebben er zo'n handje van, om zo tussen neus en lippen door de bedienden dingen te laten vertellen, die wij moeten weten, maar waar ze totaal niets achter zoeken, ziet u?”

„Zeker — zeker — enfin! Is het erg onbescheiden te vragen wat mijnheer de Malignot op zijn kerfstok heeft?”

„Och nee, onbescheiden niet — en begrijpelijk, dat u nieuwsgierig wordt. Maar ik zou het prefereren deze kwestie voor mij te houden. Er hangt zeer veel van af, begrijpt u?”

„Is het zo ernstig?” vroeg de directeur.

„Ja — zeer ernstig. Ik vermoed, dat uw nieuwsgierigheid binnen enkele dagen wel door de kranten bevredigd zal worden.”

„Wel — wel — wel — onbegrijpelijk. Zo'n nette man, zo te zien.” De hotelmanager schudde afkeurend zijn hoofd. „Je weet in een bedrijf als het onze toch nooit, welke mensen je onder je dak herbergt..... Enfin, zo is het nu eenmaal. Nog iets anders van uw dienst, mijnheer de Waal?”

„Voor het ogenblik niets verder. U wordt hartelijk bedankt voor uw zeer prettige medewerking.”

„Karta!”

„Toean besar!”

„Karta, wil jij mij even wat te drinken brengen? Geef me maar een bon.”

De djongos verdween om het bestelde te halen en kwam enige ogenblikken later terug met een verversing, die hij voor de detective neer zette. Hij liep de kamer binnen om daar het een en ander te ordenen, zooals dat in een goed Indisch hotel van een goede bediende kan worden verwacht. Kleren netjes over een beugeltje en aan een kapstok hangen — rommelige voorwerpen op tafel of wastafel ordelijk leggen — hier en daar even een stofdoekje over halen — en andere kleine bezigheden.

„Djongos!” riep de Waal van de voorgalerij.

„Toean besar,” antwoordde Karta, terwijl hij naar voren kwam.

„Wil jij even mijn brieven tas van de tafel hier brengen?”

„Baik, toean besar.”

Karta bracht de gevraagde tas. Er boven op lag de foto van de Malignot — met opzet daar door de Waal gedeponeerd, in de hoop, dat de bediende hem zou herkennen en over hem zou beginnen te spreken. Dat duurde dan ook niet lang. Karta overhandigde de portefeuille met een grijns en zei, terwijl hij op de foto wees:

„Die meneer heeft hier ook gelogeed, toean besar.”

„Zo,” antwoordde de Waal met een gezicht, dat verwondering uitdrukte. „Ken jij mijnheer de Malignot? Dat is een goede vriend van mij — ik wist niet, dat hij hier ook gelogeed had.”

„Ja toean besar, hij heeft in deze zelfde kamer gewoond.”

„Wel, wel..... ja, nu je het zegt herinner ik mij, dat mijnheer de Malignot een week of zes geleden op reis was. Maar hij is niet lang weg gebleven. Zeker maar één dag hier geweest?”

„Ja, toean besar. De toean kwam 's middags en ging de volgende middag al weer weg.”

„Wij mensen uit Batavia hebben wel eens een nacht in de koelte noodig, Karta. Het is erg warm in de droge tijd in Batavia.”

„Betoel, toean besar. Maar die andere mijnheer is hier niet alleen voor de koude gekomen, want hij had ook zaken te doen.”

„Zo, zo. Ja, die mijnheer heeft drukke zaken. Maar hoe kun jij weten, dat mijnheer de Malignot hier voor zaken was?”

Karta draaide wat verlegen op zijn benen.

„Ja, ziet u, toean besar, dat zien wij gauw aan de gasten. De toean uit Batavia die voor de koelte komen, blijven 's avonds in het hotel, of zij gaan wat wandelen. Maar die andere toean ging nog laat in zijn auto uit. En de volgende dag had hij een tas, die hij voortdurend bij zich hield. Hij nam die

tas zelfs mee aan tafel bij het ontbijt en het middagmaal."

"Ja, dan was hij zeker voor zaken hier," stemde de detective toe. "Hij had zeker veel geld ontvangen van een klant."

"Dat denk ik ook, toean besar..... permissie.....!" zei de djongos, die zich snel verwijderde om een ergens rinkelende hel te beantwoorden.

De Waal zat in een der gemakkelijke stoelen in de voorgalerij. Hij had zich in pyama gestoken en genoot nu van het zuivere bergklimaat. Een slof benelde aan de grote teen van een zijner over elkaar geslagen benen. Heerlijk, dat klimaat hier — en die rust. Jammer, dat ze de Centrale Recherche niet hier naar toe konden overbrengen. Je zou hier heel wat beter kunnen werken en denken dan in die broeikas, die Batavia heet.

De detective neuriede een bekend wijsje — het beste bewijs, dat hij in een goede bui was.

Geen wonder ook — de zaken liepen eindelijk! Wat een schat aan interessante dingen was hij niet te weten gekomen. Courbois, die onder een valse naam naar Lembang uit logeren ging..... en niet om van de bergkoelte te genieten, maar om een tas met iets er in te halen. Iets, dat niet gezien mocht worden en dat voortdurend onder controle bleef. Iets... handgranaten natuurlijk — zoo speelde het door het brein van de detective. En die veronderstelling was zo gek niet. Lembang — het plaatsje, dat in de oorlog zo'n grote rol gespeeld had. Waar had je meer kans om handgranaten uit

die tijd te vinden? Mogelijk had de Malignot — of Courbois, hoe die man ook mocht heten — in de oorlogsdagen hier vertoefd. Misschien wist hij wel de een of andere niet ontdekte wapenvoorraad te liggen. Misschien had hij zelf in die dagen de ontploffingsmiddelen verborgen. Wie zou het zeggen? Maar het weghalen van handgranaten uit Lembang paste in de redenering. En de Waal voelde, dat deze keer zijn spoor geen doodlopende straat zou zijn. Dat onzekere gevoel van enige weken geleden, toen hij achter Kerkhoven en Duinstee en Johnny Taylor liep te speuren, was er nu helemaal niet. Hij voelde niet alleen — hij wist, dat hij nu de werkelijke misdadiger op het spoor was. Courbois, de Malignot, 't kwam er niet op aan hoe de kerel heette. Hij zou hem ontmaskeren en hij zou de motieven voor zijn daden te voorschijn halen. Als de Waal eenmaal beet had, liet hij niet meer los!

Toen de djongos na het diner de gasten van zijn kamers beleefd goede nacht gewenst had en daarop was verdwenen, stond de Waal uit zijn stoel op en ging de voortuin van het hotel op en neer wandelen.

Wat heerlijk koel was het hier. En wat een omgeving! De Tangkoeban Prahoe, die zich donker aftekende tegen de door de maan verlichte hemel — en de hoge tjemarabomen, die zacht stonden te wiegen in de lichte avondwind. De Waal verwonderde zich er over, hoe hij altijd weer getroffen werd door de schoonheid van de Preanger, daar de natuur

elders niet zoveel indruk op hem maakte. Maar het was hier dan ook inderdaad een paradijs.

De detective was op een bank, dicht bij de oprit gaan zitten. De donkere figuur van de nachtwaker kon hij nog juist onderscheiden. Wat een vervelend werk had zo'n man — avond na avond, nacht na nacht, bij goed weer en bij regen door zo'n hotel-complex rond te dwalen. Geen afleiding en geen aanspraak. Zulke mensen werden van nature goede waarnemers — ai, wacht eens; misschien wist die nachtwaker wel iets te vertellen van de nachtelijke tocht van de Malignot. Proberen voorzichtig met hem aan te pappen.

„Djaga!”

„Saja, djoeragan!”

„Heb jij misschien een vuurtje voor mij?”

„Zeker, djoeragan,” antwoordde de waker, terwijl hij naderbij kwam en de Waal een doosje lucifers overhandigde.

Bij het licht van het vlammetje kon de Waal zien, dat de waker een gemoedelijke, oude Soendanees was, die zeker voor een praatje te vinden zou zijn.

„Ook een sigaret, sobat?”

„Vriendelijk dank, djoeragan.”

De oude djaga stak de hem aangeboden sigaret op en inhaleerde de geurige rook met genot.

„Heerlijk weer, djaga.”

„Semoehoen, djoeragan.”

De waker ging op zijn hurken zitten — klaar voor een praatje.

„Is het hier in Lembang altijd zo koud 's avonds?”

„Niet altijd, djoeragan, maar wel in de droge tijd.”

„Zol Nou, maar het is nu heerlijk, hoor. Vooral als je uit het warme Batavia komt.”

„Dat zeggen alle mensen uit Batavia, djoeragan.”

„Spreek jij zoveel mensen, djaga?”

„Nee, niet zo erg veel, mijnheer, maar soms komt wel eens een der gasten met mij praten, net als mijnheer nu.”

„Hm — er gaan zeker veel mensen wandelen 's avonds, vooral als de maan mooi is?”

„Ja, mijnheer.”

Stilte.

„Nog een sigaret, djaga?”

„Mijnheer is wel goed. Nog graag een.”

Stilte.

„Gaan de gasten 's avonds wel eens rijden, met hun auto's?”

„Alleen als zij naar Bandoeng willen, djoeragan. Naar een bioscoop of naar de „kamar bolah”. Maar als de gasten hier in Lembang blijven, rijden ze niet meer uit. Er zijn ook niet zoveel wegen.”

„Hm — een vriend van mij, die hier onlangs geloofd heeft, vertelde mij, dat hij 's avonds nog is gaan rijden. Misschien ken je zijn auto wel. B 16500.”

„Zeker, djoeragan, die mijnheer kan ik mij wel herinneren. Ik let altijd op de nummers van de auto's. Ik ken het nummer van de kleine auto van mijnheer zelf ook wel.”

De djaga grinnikte in zichzelf en vervolgde:

„Die vriend van mijnheer heeft ook met mij gesproken.”

„Zo? Dat is aardig van hem. Vond hij het hier ook zo koud?”

„Dat weet ik niet, djoeragan. Die mijnheer stopte met zijn auto bij de poort en riep mij aan. Hij vroeg mij, of ik een schop voor hem ter leen had. Ik ben toen even naar de goedang van den tuinman gegaan en heb een schop meegebracht. Toen ik terug kwam heb ik het nummer van de auto gelezen en ik heb het daarna opgeschreven want ik moest verantwoord zijn voor de schop.”

„Een schop geleend! Waarvoor zou die mijnheer 's avonds laat 'n schop hebben moeten gebruiken?”

„Dat weet ik niet, mijnheer. Ik vond het wel wat vreemd, maar ik dacht, misschien wil mijnheer planten of struikjes halen van kennissen.....”

„Ja, dat zal het wel geweest zijn,” zei de detective.

„Panginten, djoeragan. Maar het was toch niet voor bloemen, dat die mijnheer de schop nodig had.”

„Zo? Waarvoor dan?”

„Dat kan ik u niet zeggen, djoeragan. En ik heb er ook niet verder over nagedacht, want het zijn mijn zaken niet.”

„Hoe kun je dan weten, dat die mijnheer geen planten gestoken heeft?”

„Toen de auto terug kwam, stopte mijnheer weer hier. Hij gaf mij de schop terug met een presentje. Bij het licht van mijn flashlamp kon ik zien, dat er geen planten in de auto waren.”

„Had hij dan helemaal niets bij zich?..... O, wacht eens even..... Die vriend van mij vertelde, dat hij naar kennissen geweest was, waar hij een aantal busjes met bloemzaden gekregen had. Hij heeft ze mij laten zien: allerlei verschillende soorten.”

„Ja, djoeragan. Die blikjes heb ik ook gezien. Tenminste, naast mijnheer op de voorbank lagen ongeveer zes lange, ronde dingen. Goed heb ik het niet gezien, want mijnheer hield zijn hand er op. Maar die mijnheer had de schop toch gebruikt, want er zat nog aarde aan en de steel zat vol vet en olie. Ik heb het allemaal eerst schoon gemaakt, voor ik de schop in de goedang terug bracht.”

„Hm — zo,” zei de Waal, „enfin, hij zal het wel ergens voor nodig gehad hebben..... Is die mijnheer lang weggebleven, die avond?”

„Precies weet ik dat niet meer, djoeragan. Maar ik geloof, dat het wel langer dan een uur geweest is.”

Stilte.

„Brrrr.....” zei de Waal. „Ik krijg het koud, djaga — ik geloof, dat ik maar naar binnen ga. Hier, neem de rest van het pakje sigaretten, dan heb je wat voor de lange nacht.”

„Banjak terima kassi, djoeragan. Slammat tidoer, djoeragan.”

De Delage vloog over de weg. De Waal had de kortste route terug gekozen, de weg, die over Soebang naar Tjikampek leidt.

Krawang, Tjikarang, Bekassie schoten voorbij. En binnen drie uren na vertrek uit Lembang reed de wagen het erf van het bureau der Centrale Recherche op.

De Waal gunde zich niet veel tijd, voor hij zijn chef rapport ging uitbrengen. Als een meteor stormde hij diens kamer binnen.

„Good Lord, man — wat ben jij opgewonden. Ga er bij zitten en take it easy. Verdikkie, je was toch op reis.....”

„Juh..... en ik ben alweer terug ook. Klein, ik heb groot nieuws. Ik heb hem!”

„Wie heb je?..... Je bedoelt toch.....”

„Ja, ik bedoel, dat ik de man, die de aanslagen op de Javero toestellen gepleegd heeft te pakken heb. Is dat wat, of is dat niks?”

„Dat is een succes, kerel. Verdraaid, ik heb het wel gezegd, dat je hem zoudt vinden. En, eh — is het dan toch die Courbois?”

„Nou, en of — maar ik weet alleen niet, of hij Courbois heet of de Malignot, want in Lembang stond hij onder die laatste naam te boek. Tussen twee haakjes, heb je nog laten nagaan waar hij woont?

„Ja, Berkhof heeft telefonisch gerapporteerd, dat er niets bijzonders te bespeuren viel op dat kantoor. Zijn baas woont op de Mampangweg. Verder had hij niets te melden — behalve dan, dat jij het heen en weer kon krijgen door hem met dat baantje op te knappen. Hij moest de hele dag niets doen als

meter-lange staten optellen! Ik zie hem daar al zitten aan de lessenaar!”

„Kassian met die knaap — maar het moest gedaan worden en er viel niemand anders voor in de termen dan hij,” antwoordde de Waal. „Enfin, we moeten nu bij het bevolkingsbureau gaan vaststellen hoe Courbois nu eigenlijk precies heet. Dat is eenvoudig genceg. Maar een andere kwestie is, heb jij al een idee voor een motief? Ik heb getracht er onder weg over te piekeren, maar er dwaalden weer zo veel loslopende kippen en kudden karbouwen over de weg rond, dat ik niet veel gelegenheid voor hersengymnastiek gekregen heb.”

„Nee, zolang niet vast stond, dat die vrijer de dader was, heb ik me niet met gissingen naar motieven bezig gehouden,” antwoordde Klein. „Ik ga van de redenering uit, dat voor een misdaad één duidelijk en opvallend motief moet bestaan, hetwelk je bij onderzoek dadelijk vindt — of een hele serie mogelijke motieven, waarnaar je echter alleen maar kunt raden. Ontbreekt het duidelijke motief, dan ga ik me liever niet te buiten aan allerlei gissingen, doch wacht ik kalm af tot er aanwijzingen komen.”

„Ik ben dat geheel met je eens,” zei de Waal. „Maar toch.....! Ik heb in Lembang de mogelijkheden eens overdacht en ik heb me één idee gevormd, dat een beetje boven de andere mogelijkheden uitsteekt. Voor ik gegevens heb van het bevolkingskantoor kan ik echter niets zeggen.”

„Hoezo, het bevolkingskantoor?”

„Wel — geboorteplaats en dergelijke. Maar laten

we dat maar even laten rusten, Klein. Ik wil liever eerst naar huis gaan om eens fijn te baden en me te verkleden en om een klein splitje te consumeren. Je hoort nog wel van me vandaag. Saluutjes."

"So long, big boy."

Routinewerk — routinewerk. Er was niets, waaraan de Waal meer het land had dan aan dat „suffe gedoe“, zoals hij het placht te noemen. Een verhoor van een man met hersens, die met een bepaald geval in verband stond en dat trachtte te verdoezelen — dat was sport. Of een reisje naar Lembang om een stelletje huisbedienden zo ongemerkt weg alles wat ze wisten te ontfutselen, dat lag hem ook. Maar om links en rechts te gaan zitten opbellen om dit detail vast te stellen of om dat zijweggetje bij voorbaat af te sluiten, dat was geen werk voor hem. Ondanks zijn prettige voorgevoelens van aanstaand succes zette hij zich met een zucht aan zijn taak. Toen hij echter enige uren later met het werk gereed was, slaakte hij een nog veel diepere zucht..... van opluchting! Hij had weer heel wat verzet. De identiteit van Courbois — die in werkelijkheid Courbois de Malignot bleek te heten — stond nu geheel vast, benevens een aantal andere gegevens, die de Waal nodig had. Er bleven nog slechts een paar punten over — en dan..... arrestatie! Kerkhoven zou hem aan enige inlichtingen kunnen helpen — en reeds gleed de nu weer glimmende Delage in de richting van de benedenstad.

De nieuwe agent van het Importhuis Halewijn &

Co. ontving de detective zeer vriendelijk. Het was duidelijk merkbaar, dat Kerkhoven — sinds de Waal verklaard had, dat hij zich in hem vergist had — de Inspecteur nu heel wat liever zag komen dan voorheen.

„Ik hoop, dat ik u niet al te zeer stoort, mijnheer Kerkhoven,“ begon de detective het gesprek, „maar ik heb u dringend een paar vragen te stellen. Ik zal u echter niet lang ophouden.“

„Vraagt u op — vraagt u op! Ik ben veel te blij, dat ik u van dienst kan zijn.“

„Mooi. Welnu dan, ik heb mij door verschillende aanwijzingen, waarover ik mij op dit ogenblik nog niet kan uitlaten, een idee gevormd over de persoon van de mogelijke..... eh, waarschijnlijke dader in de Javero zaak.....“

„Hm — hm,“ knikte Kerkhoven goedkeurend.

„Om het verband tussen die persoon en de heer Bogaardt vast te stellen, zal ik de identiteit van die waarschijnlijke dader tegenover u moeten blootleggen. U voelt wel, dat dat een kwestie van zeer veel vertrouwen is.....“

„Natuurlijk voel ik dat, beste mijnheer de Waal,“ viel Kerkhoven de detective in de rede. „Maar u zult er nu toch wel van overtuigd zijn, dat ook mij persoonlijk er alles aan gelegen is, om de dader vast te nagelen. Als er eerst verdenking op jezelf gerust heeft.....“

„Ja, ja — dat was een van die ongelukkige omstandigheden, die rondom elke moordzaak plaats

hebben, wanneer de misdadiger niet met een nog rokend pistool wordt aangetroffen..... Enfin, ik reken natuurlijk op uw uiterste discretie."

"Uitteraard. Gaat u gerust uw gang," antwoordde Kerkhoven met een glimlach.

"Nu dan," zei de Waal — en pauzeerde even om een aangeboden sigaret zorgvuldig op de tafel vast te stampen en aan te steken — „kent u een zekere Courbois?"

"Courbois... Courbois," peinsde Kerkhoven. „Het is natuurlijk mogelijk, dat ik die naam al eens meer gehoord heb..... Wacht eens even..... nee, toch niet, dat was Dubois..... Nee, mijnheer de Waal, ik geloof niet, dat ik iemand van die naam ken."

"I see..... hm..... Kent u dan misschien iemand, die de Malignot heet?"

Het effect van die vraag was dynamisch. Kerkhoven sprong op, leunde op zijn beide armen voorover gebogen op tafel en keek de detective recht aan.

"U meent toch niet.....?"

"Ja, mijnheer Kerkhoven, ik meen wèl!"

"Goede God..... dat is verschrikkelijk..... dat is meer dan verschrikkelijk....."

Er viel een lange stilte tussen de beide mannen. Kerkhoven had zich weer met een plof in zijn stoel laten neervallen. Hij was zeer bleek geworden en zijn vingers betrommelden nerveus de glasplaat op de tafel. Eindelijk zei hij:

"Dan kan ik u waarschijnlijk wel aan het motief voor de aanslagen helpen."

"Ik geloof, dat ik dat motief ook wel ken, mijnheer Kerkhoven," antwoordde de Waal, terwijl een fijn glimlachje op zijn gelaat verscheen. „Maar dat motief doet op dit ogenblik minder ter zake. We moeten eerst de identiteit van de man zeker stellen. Zijn volle naam is tussen twee haakjes Courbois de Malignot. Wist u dat niet?"

"Nee — hij noemde zich vroeger uitsluitend de Malignot. Nooit geweten, dat hij een dubbele naam had."

"Ja — en juist omdat hij zich vroeger alleen maar de Malignot noemde, noemt hij zich hier in Indië uitsluitend Courbois. Dat wil zeggen — zodra hij nu weer niet als Courbois herkend wil worden heet hij ineens weer de Malignot. Ik heb dat vastgesteld. Makkelijk zoo'n dubbele Hugenothenaam, niet?"

"Hm — hm," bromde Kerkhoven. „Maar wat zei u over vaststellen van identiteit? Hebt u hem al gearresteerd — moet ik met hem geconfronteerd worden?"

"Neen, neen. Maakt u zich niet ongerust. Dit is voorlopig voldoende. Bekijk u deze foto maar eens."

De Waal produceerde de kiek van Courbois, welke hem in Lembang al zulke goede diensten bewezen had.

Kerkhoven bekeek de foto aandachtig. Langzaam knikte hij met zijn hoofd.

"Wel?" vroeg de Waal.

„Natuurlijk. Hij is het.....” zei de ander — en tussen zijn tanden sissend er aan toe voegend: „De schoft.....”

„Ja,” antwoordde de detective, „dat mag men wel zeggen. De methode waarop deze man heeft geprobeerd zijn probleem op te lossen, grenst aan waanzin. Maar de geraffineerde wijze, waarop Courbois de misdaden heeft berekend en uitgewerkt, wijst helemaal niet op een ziekelijk brein. Integendeel. Deze man was eenvoudig bezeten van zijn voornemen om de heer Bogaerd te vermoorden en legde in de uitvoering van zijn plan elk gram denkkracht, waarover hij kon beschikken. Het voornemen kan men op zichzelf krankzinnig noemen, maar geen enkele rechter zal dit accepteren. De perfecte manier waarop de aanslagen werden voorbereid, totdat praktisch negen-en-negentig percent zekerheid aanwezig was, dat de methode der misdaden niet zou worden gevonden, was daarvoor te subliem. Begrijpt u mij goed, mijnheer Kerkhoven — als mijn aandacht niet speciaal op dat stukje band gevallen zou zijn — u herinnert zich zeker wel uit de krant welk stukje band ik bedoel — als dat stukje band niet toevallig, doordat het vliegtuig in de rivier terecht gekomen is, nat geworden zou zijn en zo aan verbranding ontkomen, nou, dan weet ik helemaal niet of ik wel ooit een spoor zou hebben gevonden.”

Kerkhoven luisterde geïnteresseerd toe en knikte begrijpend.

„Maar,” ging de Waal voort, „dat bandje leidde

ons naar de methode der misdaden en ten slotte naar de dader. Want hoe knap Courbois ook zijn aanslagen had voorbereid — uiteindelijk kwam de fout, die, naar men zegt, elke misdadiger maakt. Dat bandje was geen fout — dat was toeval. Maar wij kregen door een Indonesiër ergens in de dessa één aanwijzing in handen..... Eén dun spoor. Wij hebben het uitgeplozen — wij hebben er op voortgeboord — en u ziet het, daar zit hij in de val.”

„Zo is het,” antwoordde Kerkhoven. „Een bevestiging van de slogan der Amerikaanse politie, dat misdaad geen winst oplevert.”

„Inderdaad. Dat zal Courbois ook ondervinden! Maar ik wilde u nog één ding vragen. Weet u of Courbois kan vliegen? Ik heb wel uit de derde hand gehoord, dat hij inderdaad vliegt, maar ik heb het nog niet vastgesteld.”

„Nee,” antwoordde Kerkhoven, „dat weet ik niet. Maar ik kan u daarover vanavond waarschijnlijk nog wel telefonisch inlichten.”

„Graag,” zei de detective. „Maar denkt u er om, dat u de uiterste voorzichtigheid betracht als u uw inlichtingen inwint en dat niemand er een vermoeden van krijgt, waar het om gaat. Ik ben namelijk nog niet geheel gereed om tot arrestatie over te gaan.”

„Nee, nee — weest u daarvoor niet bang,” zei Kerkhoven, terwijl hij met een peinzende uitdrukking voor zich uit zat te staren. En zijn gedachten gang klaarblijkelijk voortzettend, voegde hij er na

enige ogenblikken zacht en met een zucht aan toe:
„Arme Ellen.....”

Kerkhoven had woord gehouden. Nog diezelfde avond had hij de Waal opgebeld en medegedeeld, dat volgens de door hem ingewonnen inlichtingen Courbois de Malignot inderdaad vlieger was. Hij was een zeer kundig piloot en een bekwaam jachtvlieger en had zich vroeger in Nederland bij de vliegschool zelfs een reputatie verworven door zijn gewaagde stunts.

En zo bevond de Waal alle draden, welke van de dader naar de misdaden liepen, intact. Het motief — de middelen voor de aanslagen — de technische kennis van vliegtuigen. Er bleef niet veel meer over wat nog moest worden vastgesteld. Slechts van twee punten was de beantwoording nog niet compleet, namelijk ten eerste: hoe het Courbois mogelijk geweest was om ongezien de hangar van de Javero binnen te gaan en er weer uit te komen — en ten tweede: welke functie hij tijdens de oorlog vervuld had en of zijn dienst hem in die dagen naar Lembang had gevoerd.

De kwestie van het eerste punt kon de volgende morgen tot oplossing worden gebracht. Het bleek bij nader onderzoek, dat Courbois de bezitter was van een zeer mooie en snelle sportmachine, een tweemotorige Messerschmitt verkenners, die hij waarschijnlijk na afloop van de oorlog uit de buit van een der geallieerde landen opgekocht had.

De Waal had deze machine tijdens zijn bezoeken

aan Kemajoran wel tussen de andere sportvliegtuigen zien staan, maar hij had natuurlijk geen reden gehad om verband te leggen tussen de eigenaar van de speciale machine en de bedrijver der misdaden. Nu werd alles echter volkomen duidelijk. De sportvliegers hadden vrije toegang tot hun toestellen in de hangar. En zoo had ook Courbois die hangar in en uit kunnen gaan, zonder ook maar enigszins te zijn opgevallen. Bovendien verzorgde hij toestel en motoren steeds zelf, waardoor hij een regelmatige bezoeker was. Het behoefde dus in het geheel geen verwondering te wekken, dat niemand van het Javero-personeel zich tijdens de eerste onderzoeken kon herinneren een verdacht individu in de buurt van de hangar of er binnen te hebben gezien.

Courbois had zich — zo stelde de Waal zijn theorie — met zijn snode plannen rustig temidden van de Javero-technici bewogen en zijn voorbereidingen getroffen, zonder in het minst de aandacht te trekken. Op beide dagen, waarop hij zijn plannen ging volvoeren, had hij zich eenvoudig in de cockpit van zijn eigen machine verborgen gehouden tot na de sluiting der hangar. Toen iedereen was vertrokken, was hij te voorschijn gekomen, had in alle rust zijn dodelijk werk verricht en had de hangar verlaten door een zijdeur. Deze deur had slechts aan de binnenzijde een grendel en was niet van een slot voorzien. Klaarblijkelijk had Courbois dus die deur opengelaten, om de volgende dag, bij zijn gewone bezoek aan het vliegveld, de grendel weer dicht te

schuiven. Deze redenering loste het hiaat in de onderzoeken van de Waal ter plaatse op. Hij had zich geen duidelijke voorstelling kunnen vormen van de wijze, waarop de misdadiger de hangar verlaten had, daar de detective de deur stevig gegrendeld gevonden had. De voor de hand liggende redenering, dat de man 's nachts door de zijdeur verdwenen en den volgenden morgen teruggekomen was, speciaal om de grendel weer in te schuiven, was wel bij de Waal opgekomen, doch hij had die gedachte als onwaarschijnlijk verworpen. Dit zou, naar hij meende, slechts mogelijk geweest zijn, indien Javero-personeel bij de aanslagen betrokken was. Een buitenstaander, die nooit terug kwam, had er geen belang bij of de deur al of niet gegrendeld aangetroffen zou worden. Thans bleek, dat het toch op deze manier mogelijk geweest was — en wel zonder Javero-personeel.

Toen de Waal na het onderzoek op Kemajoran op zijn bureau terugkeerde lag er een brief van het Departement van Oorlog op hem te wachten. De detective voelde zijn vingers lichtelijk trillen, toen hij de omslag van het stuk opende. Immers, indien de gegevens, die deze brief bevatte zouden kloppen met zijn theorie, zou de keten van bewijzen gesloten zijn en zou hij tot arrestatie van Courbois kunnen overgaan.

De brief, welke reeds binnen vier-en-twintig uren na het telefonisch verzoek om inlichtingen in zijn bezit was, luidde als volgt:

DEPARTEMENT VAN OORLOG

Xde Afdeeling

Bandoeng, 30 Juli 1947

Nr. 175/3885/X

Hoofdkwartier

Geheim

Onderwerp: Staat van dienst
van de Reserve 1e Luitenant
der Militaire Luchtmacht,
J. Ch. Courbois de Malignot.

1. Naar aanleiding van uw telefonisch verzoek dd. heden, heb ik de eer UHEG hieronder de gevraagde gegevens betreffende de Reserve 1e Luitenant der Militaire Luchtmacht, J. Ch. Courbois de Malignot te doen toekomen.
2. Genoemde vlieger werd in Nederland opgeleid tot Reserve-Officier Vlieger.
3. Hij meldde zich in Nederlands-Indië voor het eerst voor den militairen dienst op 7 Februari 1940. Op 4 Juni 1940 werd hij bij besluit Nr. 6 van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal benoemd tot Reserve 1e Luitenant Vlieger bij de Militaire Luchtvaart van het Koninklijk Nederlands-Indische leger.
4. Hij werd ingedeeld bij de 3e Jachtafdeling te Malang.
5. Hij kwam te Malang voor herhalingsoefeningen onder de wapenen van 12 September 1940—13 October 1940 en van 8 September 1941—9 October 1941.
6. Hij werd op 1 December 1941 gemobiliseerd en geplaatst bij de 7e Jachtafdeling te Buitenzorg.
7. Gedurende de oorlog vocht hij met zijn afde-

ling in Malakka en werd op 10 Februari 1942 wegens een lichte verwonding naar Java geëvacueerd.

8. Op 2 Maart 1942 hervatte hij zijn dienst. Hij werd op 6 Maart 1942 tijdens de uitoefening van een dienstvlucht met zijn vliegtuig afgeschoten, doch redde zich door middel van zijn valscheren en landde te Lembang.
9. Het gelukte hem op die datum niet over een ander vliegtuig de beschikking te krijgen. Hij bood die dag zijn diensten aan bij de Commandant van het Vde Bataljon Infanterie, aldaar in stelling liggend. Tot het tijdstip der capitulatie bleef hij onder dit commando.

Het Hoofd der Xde Afdeling
(w.g.) Van Sittard

Aan het Hoofd der
Centrale Recherche
te
Batavia Centrum

„Eindelijk,” zei de Waal tegen zich zelf.

Hij keek voor de zoveelste maal het „BEVEL tot in hechtenis neming van J. Ch. COURBOIS DE MALIGNOT” door. Veel moeite had het hem niet gekost om het stuk van de Officier van Justitie los te krijgen. De kaarten, die de detective op tafel had kunnen leggen waren zó mooi en zó duidelijk geweest, dat de Officier onmiddellijk na de uiteenzetting de nodige papieren had laten uitschrijven. De Waal had bovendien weer een complimentje in ont-

vangst kunnen nemen voor zijn degelijk stukje werk. En nu zat hij op zijn bureau te wachten op de twee rechercheurs, die hem zouden begeleiden en helpen om de arrestatie zoo onopvallend mogelijk te verrichten, op het ogenblik, waarop Courbois zijn kantoor zou verlaten. Het was half vier. De detective liep met zijn handen op de rug en een sigaret rokend het vertrek op en neer.

Plotseling ging de deur open en trad zijn assistent Berkhof het bureau binnen. Hij zag er vrij opgewonden uit.

„Mijnheer de Waal — in actie,” zei hij onmiddellijk. „Courbois wil er tussen uit!”

„Hè — wat?”

„U hoort het. Hij is er achter gekomen, dat wij hem achter de voden zitten.”

„Potverdikkie, kerel, hoe is dat mogelijk? Maar vertel eerst wat ik doen moet.”

De Waal, die midden in het vertrek was blijven staan, ging achter zijn lessenaar zitten, klaar om notities te maken of om op te bellen.

„U moet om zes uur de nachtexpress bewaken. Hij reist met die trein naar Soerabaja.”

„Mooi,” antwoordde de Waal, op zijn polshorloge kijkend, „dan hebben we nog een dikke twee uur. Ruim tijd. Het past schitterend, dat je me komt waarschuwen, Berk, want kijk maar eens hier.”

De Waal overhandigde zijn assistent het bevel van de Officier van Justitie.

„Nou — pff — dan ben ik maar blij, dat ik er tus-

sen uit geknepen ben. Hebt u nog tijd om mijn verhaal aan te horen?"

„Ja natuurlijk. Allicht dat ik erg nieuwsgierig ben.”

„Nou, het ging zó. Op een gegeven ogenblik komt bij ons in de toko een Mas Oppas van het Vervoerwezen. Als u het noteren wilt, nummer 2362. Die vent komt met een briefje van één van die hoge angen van het bureau om voor mevrouw 'n Javerobiljet naar Bandoeng te halen. Het ongeluk wilde, dat ik mijn hoofddoek even afgezet had, want die akelige dingen zijn ook zo verdraaid warm als je d'r niet aan gewend bent en ze hebben bij de „European Express” nog geen air-conditionering zoals u hier.....”

„Ja, beste kerel, dat komt ons ook toe. Wij moeten hier piekeren zie je,” zei de Waal lachend.

„Hm — ja, dat klopt. Maar ik moest dáár ook piekeren. Want wat gebeurt? Die stomme Oppas krijgt me in de gaten, staat me eerst met open mond aan te gapen alsof hij den Radja van Rajputana voor zich zag, klimt vervolgens stijf in de houding en salueert me, alsof ik het Hoofd van de verenigde Indische politiemachten was en zegt: „Tabé toean”.

„Tjonge, tjonge, wat een ezel,” riep de Waal er tussen.

„Ja, nietwaar? Snapt u de hersens nou van zulke lui? En dat noemen ze politie-agenten! Zo'n vent moest toch kunnen nagaan, dat een Rechercheur daar niet op dat kantoor zat, omdat-ie het daar zo leuk vond. Afijn, het gebeurde nu eenmaal zo. En dat zou allemaal niets te betekenen gehad hebben

— maar natuurlijk moest precies op dat moment Courbois door het raam van zijn privé-kantoor naar binnen kijken en de hele scène zien.”

„Het is toch verdorie sterk ook.”

„Ja, moet u luisteren. Toen Courbois die opvoering gezien had, stond hij meteen op, ging de deur uit, stapte in zijn auto en reed weg. De chauffeur — mijn vriend Amat — nam hij niet mee. Kunt u me volgen?”

„Ja, ja — ga maar door.”

„Nou, toen Mas Oppas klaar was, klom hij natuurlijk weer in de houding, en ging weg. Die jongeman op het kantoor — Van Leyden heet-ie, maar hij moest eigenlijk Van 's Graevenhaege heten — had gelukkig niets gemerkt. Dat's een sufferd. Natuurlijk begon ik uit te piekeren, wat ik doen moest. 'k Wilde net met een smoesje weg gaan, om u ergens even op te bellen, wat gebeurt er? Daar komt de baas weer binnen! Hij had een nieuw blikje sigaretten in de hand, om duidelijk te laten uitkomen, dat hij alleen maar even weg gegaan was om die te kopen. Dat was natuurlijk flauwe kul, natuurlijk. Ik maak me sterk, dat hij die Oppas opgewacht en even lekker over mij uitgehoord heeft.”

„Dat kunnen we dadelijk wel nagaan. Ga jij eerst maar door,” zei de Waal.

„Nou, Courbois komt binnen, stapt recht op mij af en zegt in zijn beste Maleis — net of-ie van de prins geen kwaad wist: „zeg, Mohari, geef mij een kaartje eerste klas voor vanavond naar Soerabaia, met slaappleats. Het bedrag kun je afboeken op de

onkostenrekening." En toen-ie het kaartje had, groette hij die van Leyden en mij vriendelijk en vertrok. Toen moest ik aan het werk, om u tijdig op de hoogte te stellen. Ik heb alle bekende smoesjes geprobeerd, vanaf mijn grootmoeder, die begraven moest worden tot erge hoofdpijn toe, maar dat geplakte kereltje wilde mij niet laten gaan. Zo'n stel snert-staten moesten eerst af.. Ik heb me deze week de rambam geschreven op die akelige dingen! Nou, toen al die smoesjes niet lukten en ik niet weg kon komen met fatsoen, ben ik er maar onfatsoenlijk tussen uit getrokken. Kortom, ik heb ruzie gemaakt en ben nu waarschijnlijk werkloos!"

De Waal lachte hartelijk om het verhaal van Berkhof.

„Zoals ik het inzie, had je morgen toch een gesloten deur gevonden, Berk. Erg is het dus niet. Maar ter zake: laten we eens even 't Vervoerwezen opbellen. Hier is de parallel-telefoon, luister maar mee."

De gevraagde verbinding kwam snel tot stand.

„Is daar de Inspecteur Jurriaans?..... Ah, middag Jurriaans, hier de Waal..... Ja, best. Luister eens, heb jij jouw agent 2362 bij de hand?..... Ja, graag even aan het toestel..... Goed, ik wacht wel..... Saja, Mas..... hier de Recherche. Vertel eens: jij was vanmiddag op de Citadelweg, niet, waar je toean Berkhof zag, herinner je je?..... Goed. Toen je uit die toko wegging werd je aangesproken door een lange mijnheer, is het niet?..... Juist. En wat vroeg die mijnheer je?..... Hm, hoe die donkere mijnheer heette, die daar op het kantoor werkte. Precies. En

vroeg hij ook niet, of toean Berkhof nog altijd bij de politie was?..... Zie je, dat dacht ik al. Nou, dank je wel Mas..... Ja, Jurriaans, in orde..... Ik zal je later wel vertellen waarom. Ik heb nu geen tijd. Saluut."

„Zo, zuchtte de Waal, „dat is dat. Onze vriend Courbois blijkt over een uitstekend combinatievermogen te beschikken. Hij kreeg direct in de gaten, dat jij een politieman was. En nu weet hij dus, dat wij achter hem aan zijn. Zal ik jou eens wat vertellen, Berk? Dat gedoe met dat kaartje voor Soerabaia bevalt mij niet. Dat was een bluf. Dat deed hij om jou op een dwaalspoor te helpen. Hij gaat niet met de nachttrein....."

De Waal sprong op.

„Doe die sarong uit, Berk, en schiet op. Je moet met me mee. We moeten als de duivel naar het huis van die vent. Dan hebben we een kansje, dat we hem nog te pakken krijgen. Als we te laat komen is de vogel gevlogen en kunnen we beginnen te zoeken. Come on — gauw in m'n wagen..... Oppas, als er heren voor mij komen, laat ze wachten..... Vooruit Berkhof."

Met vol gas vloog de Delage de weg op.

Binnen tien minuten was het woonhuis van Courbois op den Mampangweg bereikt. De beide mannen sprongen uit de wagen en betraden het erf. Op de voorgalerij was een bediende bezig het een en ander op te ruimen.

„Is je toean thuis, djongos?" vroeg de Waal.

„Tida, toean besar, mijnheer is op reis gegaan."

„Op reis? Wanneer dan? Ik heb hem vanmiddag nog gesproken.”

„Ja, toean besar, dat kan zijn, maar om drie uur kwam mijnheer thuis, verkleedde zich en pakte een handkoffer en toen is hij kort daarna per auto vertrokken. Hij vertelde mij niet, waar hij naar toe ging, maar hij zei, dat hij wel een paar dagen weg zou blijven.”

„Is de chauffeur meegegaan?”

„Nee, toean besar, de chauffeur is naar huis gestuurd.”

„Hm — zo. Nou, dank je wel, djongos. Wij komen dan wel terug als mijnheer thuis is.”

„Baik, toean besar.”

Op het bureau teruggekomen werden onmiddellijk alle raderen van het politie-mechanisme in beweging gesteld om de auto met de vluchtende Courbois op te vangen. Zijn voorsprong kon niet erg groot zijn. Binnen een straal van twee-honderd kilometer rondom Batavia werd elke politiepost gewaarschuwd, om de Buick B 16500 aan te houden en de bestuurder in arrest te stellen. Vanwege het desperate karakter van de vluchteling werd elke post opgedragen een eventuele arrestatie met getrokken vuurwapen te verrichten. Binnen een half uur waren alle berichten verzonden.

De Waal en Berkhof leunden achterover in hun stoelen, lieten elk een koude Cola-Cola komen en staken sigaretten op. Zij meenden te kunnen wachten, tot de telefoon zou rinkelen en een der politie-

posten zich zou melden met de boodschap, dat de vluchteling gepikt was.

Edoch.....

Er verliep een half uur..... er gebeurde niets.

Er verliep nog een half uur..... nog niets.

Een maaltijd, bestaande uit enige in een cafetaria bestelde broodjes en een kop koffie werd haastig genuttigd.

Het werd zeven uur..... niets.

Van verschillende politieposten liepen meldingen binnen, dat van de betreffende auto niets gezien was. Na elk telefoontje sloeg de Waal met de vuist op tafel en elke vuistslag werd begeleid door een hartig „Verdomme nog toe”.....

’t Werd half acht — niets.

Om kwart voor acht rinkelde de telefoon weer. Twee handen schoten automatisch naar de hoorn.

„Hm — pik jij het maar — ’t is toch weer niks,” zei de Waal mismoedig.

Berkhof nam de telefoon op.

„Ja, Recherche..... Zeker, die zit hier. Moet u hem zelf spreken?..... Daar komt hij; ogenblik.”

Berkhof gaf de hoorn over aan zijn oudere collega.

„Ja, de Waal hier,” sprak deze in de microfoon. „Met wie?..... O, ja, Jurriaans, wat is er?..... Ja, inderdaad B 16500..... ja..... ja..... ja..... nee?..... Allemachtig..... Wat?..... Ja, bedankt hoor.”

Met een smak kwam de hoorn op de haak terecht. De Waal, die tijdens het telefoneren was opgestaan, liet zich weer met een plof in zijn stoel terugvallen.

„Berk — beste kerel — ik noem mij detective,” en de Waal barstte in een sarcastisch lachen uit. „En weet je wat ik ben?” vervolgde hij.

„Nee,” zei Berkhof, „ik heb altijd gedacht, dat u inderdaad een detective was.”

„En weet je wat jij zelf ook bent, goede Berkhof?”

„Nou, tot voor twee seconden dacht ik nog, dat ik ook van het vak was.”

„Mis — mis, beste kerel. Wij zijn klompenmakers. Jij en ik — allebei klompenmakers. Weet je waar Courbois zit?..... Nee, hè..... Dat kunnen wij als klompenmakers ook niet uitvissen met onze botte hersentjes.....! Ik zal het je vertellen. Toen wij heel West-Java aan de telefoon hadden bengelen, stapte Courbois rustig in zijn Messerschmitt, draaide waarschijnlijk een rondje boven de Centrale Recherche, riep „so long, boys” en zette koers ergens naar Malakka of Australië of Joost mag weten waarheen. En de twee klompenmakers beneden verprutsten een paar kostbare uren met sigaretten en kopjes koffie en broodjes-half-om, maar inmiddels is Courbois er tussen uit. Wij konden dat als speurders niet uitpraktezeren! Maar een doodgewone Mas Oppas vond den wagen B 16500 bij Kemajoran onbeheerd staan en rapporteerde dat. Onze vriend Jurriaans, van het Vervoerwezen — waar we altijd zo veel lol over hebben en grapjes over maken — moest ons weer op het spoor zetten.”

„Hm — hm,” was het enige antwoord, dat Berkhof er tegen in te brengen had.

Het bleef even stil in het vertrek. Doch in die

korte tijd veerde de activiteit van de Waal weer geheel op.

„Maar die knaap is Indië nog niet uit, Berk,” zei hij. „Ik neem aan dat Courbois niet vóór vijf uur heeft kunnen starten. Die kist moet ergens naar beneden. Als hij naar Singapore wil, moet hij in Palembang tanken. En daar is geen nachtverlichting. Als hij daar geland is, komt hij er vanavond niet meer weg. Soerabaia zou kunnen — als hij soms naar Australië zou willen; hoewel hij dan midden in de nacht op het donkere veld van Koepang zou moeten landen..... Geef me de telefoon.”

De Waal griste de hoorn van het toestel en tikte ongeduldig op de haak.

„Juffrouw — bliksemgesprek — Centrale Recherche hier..... met de Politie te Palembang..... hebt u dat? Ook een bliksemgesprek met de Politie te Soerabaia..... Ja, nog één — met de Commandant van de Militaire Luchtvaart in Bandoeng..... eh..... Generaal van der Werff..... Hebt u dat? Ja. Nog een dringend gesprek met de politie in Bandoeng..... Accoord?..... Nou, dan maar spoed met drie kruisjes, juffrouw.”

Weer werden sigaretten gerookt en trommelden twee handen onrustig op het tafelblad.

„Rrrrring,” ging de telefoon.

Soerabaia was het. Nee, van een Messerschmidt hadden ze niets gehoord. Maar ze zouden bij de vliegvelden ter plaatse en in de buurt navraag doen. Als de knaap er was, of als-ie nog zou komen, zou-

den ze hem wel in het doosje zetten. Ja... kwam voor mekaar!

Palembang had ook niets. O, zeker..... Je kon alles gerust aan hen overlaten. Nee, geen angst hoor — ze waren ook geen kleine jongens daar aan de Moesie. Ja zeker, ze zouden in elk geval vanavond nog opbellen. Okiedoo.

De juffrouw in Bandoeng meldde, dat de Generaal gezocht werd. Nee, in de soos was-ie niet. Dat had ze natuurlijk als eerste geprobeerd. En op Andir ook niet. Een generaal — zo laat in de avond, niet-waar! Maar ze zou haar best doen.

„Good girl,” zei de Waal met zijn vriendelijkste stem.

„Waar zit die snijboon, Berk? Hij had volgens mijn berekening nu toch wel zo langzamerhand moeten landen om benzine. Wie weet, zit hij ergens in Madioen of Djocja of op een ander militair veld te wachten tot morgenochtend. Wat denk jij er van, zullen we de Nirom vragen om een algemene politie-omroep?”

„Het is het overwegen waard,” antwoordde Berkhof. „Maar ik denk wel, dat u de baas daarin zult moeten kennen, want u weet..... ha, al weer telefoon.”

De Waal nam de hoorn op. Berkhof luisterde mee aan het paralleltoestel.

„De generaal van der Werff voor u,” zei de juffrouw en onmiddellijk daarna sprak een diepe bromstem:

„Hm..... van der Werff..... wie?”

„Generaal, hier is de Centrale Recherche uit Batavia. Wij wilden graag uw hulp inroepen.”

„Hm.....” zei de telefoon.

„De zaak is dit, generaal,” ging de Waal na dit aanmoedigend gebrom door, „er is vanmiddag per vliegtuig iemand uit Batavia ontsnapt, dien wij tot elken prijs in arrest moeten stellen.”

„Hm.....” bromde de telefoon weer.

„Wij weten nog niet waar de vluchteling geland is, maar wij krijgen dat waarschijnlijk vanavond nog wel te horen.....”

„Hm.....”

„Nu lijkt het mij de enige mogelijkheid om snel ter plaatse te kunnen zijn en om eventuele ontvluchting te kunnen beletten, wanneer u ons zoudt willen helpen, generaal.....”

„Hm..... hoe?”

„Door ons een snelle tweepersoons jager met piloot en een trommeltje munitie ter beschikking te willen stellen.....”

„Hm.....”

„Ziet u, generaal, ik zou dan zelf meevliegen om de arrestatie te verrichten.”

„Hm..... zit de vluchteling in een snelle kist?”

„Jawel, generaal. Een Messerschmitt.”

„Hm..... twee-motorige?”

„Jawel, generaal.”

„Hm..... hoef ik niet meer te helpen. Vent is al dood.”

„Wat zegt u daar, generaal?”

„Vent — is — dood.....”

„Ja, maar generaal, hoe kunt u dat weten?”

„Vanmiddag om half zeven gecrashed op Andir. Poten wouen d'r niet uit..... Hm..... Moet u nog wat anders? Ben geen informatiebureau..... hm.”

„Nee, generaal, dank u zeer.....” en een knak in de tefeloon gaf te kennen, dat de generaal bereids de haak had opgehangen.

De twee detectives keken elkander met verbijstering aan. Dood! Courbois dood! Daar ging hun buit. Daar ging de oplossing van het Javero-mysterie. Vooral voor de Waal was het een bittere pil. Hij zou nu straks bij de pers moeten aankomen met het verhaal, dat de dader op het kerkhof lag..... Je zou eens wat beleven. Dat geloofde geen kip. Als de vent op z'n sterfbed nog een bekentenis gemompeld zou hebben — à la bonheur, daar had Jan publiek genoeg aan; dat zou hij zelfs mooi vinden, want dat klonk melo-dramatisch..... Maar van het verhaal, dat ze den dader gevonden hadden en dat-ie op de vlucht geslagen was en onderweg verongelukt, zouden ze niets geloven. Het zou gaan wemelen van de „Ingezonden stukken”, vol met „Ja maars”, „misschiens” en „indiens”. Kortom, voor het grote publiek zou het Javero Aero Mysterie nooit opgelost worden. Dat was inderdaad een bittere pil. Je kon het wel allemaal negeren, en je baas wist toch wel hoe de vork in de steel zat — maar je had het vertrouwen van het publiek nu eenmaal nodig. Daar ontkwam je niet aan. En daarom was deze afloop van de Javero-zaak zoo uiterst betreuenswaardig. Vanuit een sociaal standpunt bekeken was het ook niet de

ideale oplossing. Een misdadiger tegen de aardse orde moest zijn aardse straf ondergaan. De hemelse vergelding zou hij later toch wel op de koop toe krijgen.

‘t Was buitengewoon jammer, maar je had je nu eenmaal bij dergelijke wendingen van het noodlot neer te leggen.....

De Waal stond op het punt Klein op te bellen om hem in te lichten over de wending, die de Javero-zaak genomen had, toen de telefoon weer rinkelde. Het was de Bandoengse Hoofdcommissaris van Politie. De Waal kreeg van hem een bevestiging van de crash van de Messerschmitt te hooren. Het wrak lag nog op het veld en men was bezig het te onderzoeken. Brand was er niet uitgebroken, maar het was een ravage van je welste, want de machine was tweemaal over de kop geslagen.

Toen de detective over Courbois begon te spreken, bleek het, dat de zaken er niet zó donker voorstonden als de generaal hem had verteld. Courbois was voor dood uit het wrak van het toestel gehaald en men had aanvankelijk inderdaad gedacht, dat hij reeds overleden was. Maar nadat de dokteren zich einigen tijd met hem hadden bezig gehouden was gebleken, dat de levensgeesten nog niet geheel geweken waren. Hij lag nu in het Boromeus ziekenhuis en was nog steeds niet bij kennis. De Commissaris dacht niet, dat hij er het leven zou afbrengen, maar er bestond natuurlijk wel een kans, dat hij de nacht nog zou doorkomen en dat hij de volgende morgen zou kunnen worden verhoord, wanneer hij dan

uit zijn bewusteloosheid zou zijn ontwaakt. De politie-chef zou het zeer op prijs stellen, als de detective de volgende ochtend reeds vroeg zou kunnen komen. Er werd afgesproken, dat het wrak van het toestel zoveel mogelijk in tact gelaten zou worden.

„Voel je er wat voor, om morgenochtend mee te rijden, Berk?” vroeg de Waal. „Twee zien er meer dan een. Wie weet waar het goed voor is.”

„Best,” antwoordde Berkhof, „als u het met mijn afdelingschef in orde maakt. Dringende zaken heb ik op het ogenblik niet.”

„Komt voor elkaar. Ga jij dan nu maar naar huis. Ik heb hier nog het een en ander in orde te maken en nog een paar telefoontjes af te wachten. Ik kom je morgen om zes uur halen. Afgesproken?”

„Afgesproken, mijnheer de Waal.”

— 6 —

Onmiddellijk nadat de Delage de volgende morgen om negen uur bij het hoofdbureau der Bandoengse politie stopte, werden de beide detectives door den Hoofdcommissaris ontvangen.

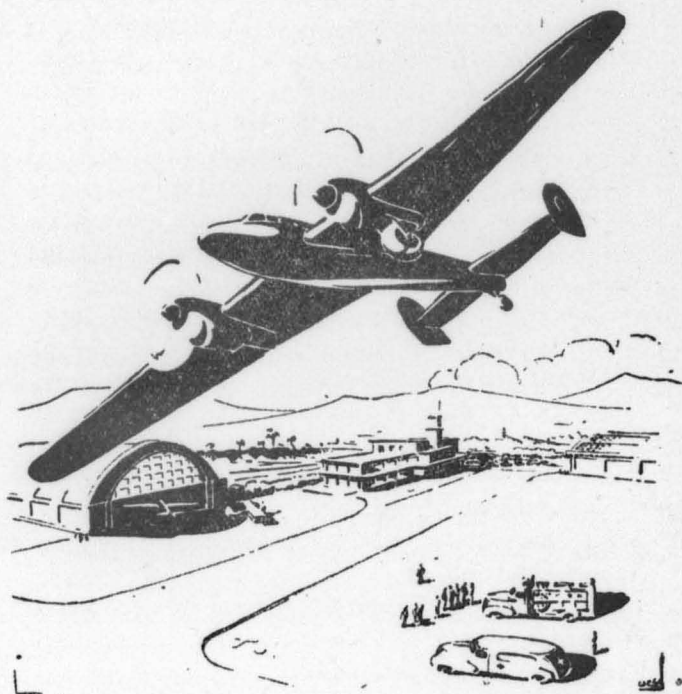
„Ik zal u enkele details van het gebeurde vertellen, heren,” begon de commissaris. „Ik kreeg bericht van het ongeluk, onmiddellijk nadat het gebeurd was. Ik ben toen persoonlijk naar het vliegveld gegaan om te zien wat er gedaan kon worden. Het was niet veel, dat ik kon doen. Ik heb mij toen laten uitleggen, hoe de zaak zich precies had toegedragen. Ik

sprak onder anderen een van de Heren van de technische dienst van de Javero, en die vertelde mij het volgende: om ongeveer vijf uur was de Messerschmitt uit Batavia in Bandoeng aangekomen om benzine in te nemen. De piloot vertelde, dat hij nog wilde doorvliegen tot een veld, hetwelk hij nog vóór zonsondergang zou kunnen bereiken. Waar hij precies naar toe wilde, heeft hij niet gezegd. Dadelijk nadat hij benzine geladen had, vertrok de machine weer. Maar om ongeveer kwart over zes verscheen de Messerschmitt weer boven Andir. De vlieger vloog laag over het veld en wierp een blikje met een briefje uit. Ik heb het opgevraagd — hier is het

„Ik kom terug wegens slecht weer boven Oost-Preanger. Moet waarschijnlijk buiklanding maken want linker wiel is defect. Houd veld vrij s.v.p.
C. M.

Hij steeg weer tot een paar honderd meter hoogte en draaide een aantal rondjes. Waarschijnlijk heeft de piloot gedurende dien tijd nog getracht zijn wiel uit te brengen, maar dat gelukte niet. Na een kwartiertje gaf hij het op en probeerde te landen. Hij kwam op het uiterste puntje van het veld binnen met draaiende motoren, maar hij durfde het blijkbaar niet aan en vloog door. Tweemaal is hij daarna de situatie nog komen bekijken. Eindelijk, de vierde maal, bracht hij de machine aan de grond. Maar alle voorzorgen hadden niets geholpen. Het vliegtuig raakte klaarblijkelijk een oneffenheid in het terrein.

Tweemaal ging het over de kop — u kunt zich voorstellen wat een ravage het werd.

Onmiddellijk is de reddingsbrigade op het verongelukte toestel toegerend om te zien of er nog iets te helpen viel. Men haalde de bestuurder uit het wrak en — zooals ik u al zeide — men dacht aanvankelijk dat hij dood was. Men heeft al zijn kleren doorzocht maar er was op het lichaam van de piloot niets te vinden. Wij kenden niet eens zijn naam. Ik had natuurlijk geen vaag vermoeden, dat de recherche iets met die man te maken had. Maar nadat u mij opgebeld had, heb ik dadelijk gelast, dat alles wat gevonden mocht worden aan papieren of andere bijzonderheden, hier moest worden ingeleverd. Men heeft mij gisteren, nog laat in de avond, deze portefeuille gebracht. Zijn volledige identiteitspapieren zijn er in. U kunt natuurlijk alles van mij over krijgen, want deze zaak is bij u in behandeling en dus behoef ik mij er verder niet mee te bemoeien ..... ogenblikje graag..... telefoon."

Uit het gesprek, dat de commissaris voerde — kennelijk met een dokter — kon de Waal niet veel opmaken. Maar onmiddellijk nadat hij zijn onderhoud beëindigd had zei de commissaris tot de detectives:

„Ik had de directeur-geneesheer van het Boro-meus ziekenhuis ingelicht over de aard van onze interesse in Courbois. Hij belde zoeven op" — de commissaris wees met het potlood, hetwelk hij in zijn hand hield, naar de telefoon — „en deelde mij mede, dat Courbois op het ogenblik bij kennis is. De dok-

ter vroeg, of u zo snel mogelijk naar het ziekenhuis zoudt willen komen. De mogelijkheid was niet uitgesloten, dat u de patiënt persoonlijk te spreken zoudt kunnen krijgen. Dus — als de heren soms meteen willen vertrekken — ik zal u niet langer ophouden."

De beide detectives stonden op en bedankten de commissaris hartelijk voor zijn medewerking.

"Ik heb natuurlijk het genoegen u om één uur bij mij thuis aan de lunch te zien, heren?" vroeg de politie-chef terwijl hij zijn bezoekers naar de auto begeleidde.

"U is wel vriendelijk, commissaris," antwoordde de Waal. „Als wij u niet derangeren — heel graag. Jij toch ook, Berkhof?"

"Natuurlijk, heel graag, commissaris," antwoordde deze laatste.

Pijlsnel schoot de Delage de weg op.

Dr. Brunssen zat in zijn bureau op de detectives te wachten.

"De patiënt is er heel erg aan toe, heren," zo begon hij. „Ik durf zelfs wel met zekerheid te voorspellen, dat hij de nacht niet zal halen. Allerlei inwendige kneuzingen en blessures — in elk geval overleeft hij het ongeluk beslist niet. Onder normale omstandigheden zou ik dan ook pertinent geweigerd hebben, dat de man lastig gevallen zou worden. Maar de commissaris van politie heeft mij verteld, aan wat voor misdaden deze man zich heeft schuldig gemaakt. Daarbij versteent zelfs mijn hart van arts.

Maar ook onder deze omstandigheden zou ik er nog niet aan gedacht hebben de politie toe te staan de man te storen, ware het niet, dat hij zelf verzocht heeft een verklaring te mogen afleggen. Daarom leek het mij het beste, u in dit geval te laten waarschuwen."

De Waal knikte begrijpend.

"Wij zullen nu naar de gewonde man gaan, heren. U zult mij echter moeten beloven, hem niet heftig aan te pakken. Per slot van rekening blijft hij onder alle omstandigheden in de eerste plaats mijn patiënt. Laat u hem rustig praten, en stelt u niet te veel vragen."

De dokter ging de detectives voor door een aantal witte gangen en langs enige galerijen. Eindelijk stond hij stil voor een kamer.

"Hij ligt hier binnen," zei dokter Brunssen en opende geluidloos de deur van het vertrek. De detectives liepen op hun tenen naar het bed van de gewonde. Hij sliep klaarblijkelijk niet, maar lag met zijn gelaat van hen afgewend. Hij had waarschijnlijk gehoord, dat iemand de kamer binnen kwam, want langzaam draaide hij zijn hoofd om. Zijn gezicht was vertrokken van pijn.

Toen hij de drie mannen bij zijn bed zag staan, keek hij elk om beurten langdurig aan. Zijn ogen bleven op Berkhof rusten — en na enige ogenblikken begon een flauwe glimlach om zijn lippen te spelen.

De dokter had stoelen bijgeschoven en de detec-

tives zetten zich aan het bed. 't Was zeer stil in het kleine vertrek. Niemand sprak. Eindelijk, zeker na enige minuten stilte, fluisterde Courbois:

„U bent dus gekomen..... Dank u dokter.”

Hij zuchtte en de dokter bevestigde de dank met een knik.

Na enige ogenblikken hervatte Courbois op zachte toon:

„Ik ben zwak — ik kan niet duidelijker spreken... Maar ik heb u veel te vertellen.”

Hij pauzeerde even.

„U ken ik niet — ik vermoed dat u van de politie bent.....” en hij richtte zijn oogen op de Waal, die bevestigend knikte.

Vervolgens keek Courbois Berkhof weer aan.

„Maar u ken ik wèl — u werkte bij mij, nietwaar?”

Ook Berkhof knikte een bevestiging. Onder invloed van het tragische der situatie sloeg hij zijn oogen neer.

„Ik neem het u niet kwalijk..... het was uw werk.”

De gewonde zuchtte weer en zweeg even. Toen hij doorging was zijn stem veel duidelijker.

„Ik weet dat ik dood ga. Dat behoedt mij voor veel ellende. Ik heb mijn doel niet bereikt.....”

Er klonk iets als een snik in de stem van Courbois.

„Ik wil, voordat ik sterf, u precies vertellen wat er gebeurd is. Ik bemerkte gisteren, dat u mij op het spoor gekomen was..... U zocht immers naar de dader der vliegtuig-aanslagen?”

De Waal knikte met zijn hoofd. Berkhof stenografeerde.

Nadat hij even zijn ogen gesloten had ging Courbois verder:

„Ik weet niet, hoe u verdenking tegen mij gekregen hebt. Het is knap van u. Ik dacht, dat u mij nooit zoudt vinden..... Was het dat stukje band?”

„Ja,” zei de Waal, nu met een glimlach op zijn gezicht. „Dat stukje band heeft u verraden.”

„Ik heb daarvan gelezen,” vervolgde Courbois. „Dat was geen fout van mij — toeval..... Maar het kost mij het leven..... Maar laat ik u alles regelmatig vertellen.

Ik was in Holland verloofd met Ellen Carp..... mevrouw Bogaerd. Ik heb mij nooit kunnen indenken, dat zij de relatie met mij verbrak om te trouwen met die poen, die Bogaerd. Ik weet zeker, dat het een tijdelijke afwijking van haar geweest is en dat zij gauw genoeg tot de conclusie gekomen zal zijn, dat zij een grote fout gemaakt had..... Zo is het leven — men maakt eenmaal een grote fout, en men bezit niet de morele moed die fout te herstellen..... Ik heb veel over alles nagedacht. Hoe meer ik dacht, hoe zekerder het voor mij werd, dat Ellen nodeloos zich zelf en mij ongelukkig gemaakt had. De man — in zijn positie — had de vrije keuze onder de meisjes in Nederland. Waarom moest hij juist Ellen Carp hebben — die beloofd had mijn vrouw te zullen worden?”

Het spreken vermoeide Courbois zichtbaar. De dokter gaf hem iets uit een medicijn glaasje te drinken, en na enige ogenblikken ging hij weer door:

„Ik weet niet, of het de politie bekend was, tegen

wie de aanslagen op de Javero-machines gericht waren..... Wist u het?"

„Ja," antwoordde de Waal. „Wij wisten dat de heer Bogaerdt het doel der aanslagen geweest was."

„Dus dat was u ook al bekend," vervolgde de gewonde. „Ik zie nu wel in, dat ik niet veel kans gehad heb vrij uit te gaan..... Crime does not pay..... Maar ik dacht, dat mijn plannen klopten als een bus. Ik was er van overtuigd, dat Ellen binnen korte tijd na haar huwelijk bemerkt zou hebben, welk een grote fout zij gemaakt had. Al spoedig rijpte in mij het plan, het gebeurde ongedaan te maken. Het was echter niet eenvoudig om mijn voornemens uit te voeren — zij in Indië, ik in Nederland. Na veel solliciteren kreeg ik een betrekking bij de „European Express" in Kaapstad. Men had mij beloofd, dat ik daar niet lang zou behoeven te blijven, doch na korte tijd naar een van de kantoren in Nederlands-Indië zou worden overgeplaatst. Toen ik eindelijk in Indië gevestigd was, heb ik tenslotte door de oorlog zes jaren moeten wachten met de uitvoering van mijn voornemen. U ziet hieruit, hoe ernstig mijn plannen waren..... Voor de oorlog waren zij al gereed. Ik kreeg tijdens den strijd in Lembang de gelegenheid de benodigde springstoffen te verbergen, tot de dag, waarop ik ze zou kunnen gebruiken....."

Weer onderbrak Courbois zijn bekentenis, om den arts iets te drinken te vragen. Toen dokter Brunssen hem wat vruchtensap tussen de bleke lippen goot, schudde de arts langzaam zijn hoofd tegen de

Waal, als wilde hij te kennen geven, dat het misging met de gewonde man. De dokter sprak zacht tot hem:

„Windt u zich niet te veel op, mijnheer Courbois? Wilt u niet liever gaan slapen?"

„Neen — neen — dokter, laat u mij begaan. Ik ken mijn toestand wel..... Ik wil de politie en de wereld eerst mijn beweegredenen uiteen zetten..... Daarna kan ik rusten..... Lang genoeg....."

Courbois lachte flauwtjes.

„Maar laat ik doorgaan. U zult wel willen weten, waarom ik een zo ingewikkelde weg bewandeld heb, die zoveel slachtoffers zou eisen. De reden is, dat ik meende, dat door het karakter van de aanslag niet gemakkelijk zou worden vastgesteld, dat het niet louter een ongeval was, dat de Javero-machine deed ten gronde gaan. Dat ik twee aanslagen zou moeten plegen en door de daardoor ontstane coincidentie de politie zou alarmeren, lag geheel buiten mijn berekening. Bovendien nam ik aan, dat indien al ooit zou worden vastgesteld, dat het hier een aanslag gold, er geen enkele verdenking tegen mij zou rijzen.....

Maar mijn berekeningen zijn misgelopen. Ik merkte gisteren, dat u mij op het spoor was — en ik besloot onmiddellijk te handelen. Ik wilde proberen naar Australië te komen. Ik wilde trachten in het binnenland te landen en vandaar onder valse naam verder zien te komen. Ik meende, door u op een dwaalspoor te leiden, genoeg tijd te hebben voor ontsnapping..... Het noodlot heeft mij achter-

haald. Voor mij zal geen aardse justitie bestaan. De hemel heeft mijn lot in handen genomen....."

Courbois zuchtte en zweeg even. Zijn stem was zeer zwak, toen hij doorging.

„Ik had gehoopt te zullen leven — als eerzaam burger in Indië. Enige maanden na het gebeurde zou ik Ellen bezocht hebben, voorgevend eerst nu gehoord te hebben dat zij in Batavia woonde. Ik was ervan overtuigd, dat er dan een heerlijke toekomst vóór ons zou liggen. Weliswaar zou over mijn leven de schaduw der aanslagen gehangen hebben, maar dat vond ik de prijs waard....."

Er waren tranen in de ogen van de stervende man, toen hij weer even ophield en de dokter wenkte om wat water.

„Men zal van mij wensen te weten," zo ging hij door, „of ik spijt heb van mijn daden. Spijt als zodanig — neen. Het moest gebeuren. Natuurlijk betreurt ik al die onschuldige mensen, die door mijn toedoen om het leven gekomen zijn. Die spijt voelde ik al voor de toekomstige — onbekende — slachtoffers, toen ik nog bezig was mijn plannen uit te werken. Ik ben geen maniak, die geniet van het onschuldige bloed, dat op zijn hoofd neergekomen is. Ik heb het vertrek van de beide vliegtuigen, waarin ik de springstoffen had aangebracht, gadeslagen. Toen ik merkte, dat het eerste toestel geen passagiers meenam en ik dus mijn doel niet zou bereiken, heb ik op het punt gestaan zwak te worden en de piloot te waarschuwen. Maar ik kon geen redelijk klinkend verhaal verzinnen om toegang tot de machine te

krijgen en de handgranaat weg te halen. Toen ik de passagiers in het tweede toestel zag stappen, verloor ik weer bijna de moed. Maar een waarschuwing zou onmiddellijk de aandacht op mij gevestigd hebben: met alle gevolgen. En ik wilde geen gevolgen — doch een resultaat. Mijn zwakheid verdween, toen ik de persoon zag instappen, om wiens dood al die onschuldige passagiers moesten sterven..... Bogaerd.

Het is anders gelopen dan ik gedacht had..... Bogaerd is dood. Ja. Maar mijn doel heb ik niet bereikt..... Alles is vergeefs geweest..... Ik dank u, dat u gekomen bent. Het heeft mij verlicht..... Zegt u de wereld, dat Courbois de Malignot geen misdadiger van natuur was — maar bezeten was van een idee..... Dan zal men misschien milder oordelen."

Courbois sloot de ogen en zonk weg in de kussens. Hij was doodsbleek. De dokter wenkte de detectives om heen te gaan. Ondanks alles verlieten de beide mannen ontroerd de ziekenkamer. De dokter bleef met de stervende alleen.....

Toen de Waal en Berkhof bij de commissaris zaten te lunchen, werd het telefoonbericht ontvangen, dat Courbois gestorven was.

„Zo," zei de Waal. „En dat is dus het eind van het Javero-mysterie."

„Ja," bevestigde de commissaris, „het is een triest eind van een trieste geschiedenis. Maar hoe het ook zij, mijnheer de Waal, uw oplossing van de puzzle is

gebleken de juiste te zijn. Voor u persoonlijk betekent het weer een groot succes."

"Goed — hm," mompelde de Waal, „.....maar ik lever liever een misdadiger aan de justitie over, dan dat ik de Officier een doodscertificaat moet overhandigen."

"Dat begrijp ik. Maar u zat hem op zijn hielen en er is geen sprake van dat hij u te vlug af geweest zou zijn. Ook zonder het ongeluk met de Messerschmitt zou hij u niet ontkomen zijn. Daar waren uw plannen met die legermachine te mooi voor..... Hij had geen schijn van kans. Maar ja — zo gaat het nu eenmaal in de wereld. Het noodlot hebben wij niet in handen — hij is aan zijn eind gekomen op dezelfde manier als al zijn slachtoffers — door een vliegongeval. De wegen der mensen en van het noodlot zijn toch volkomen ondoorgrondelijk, nietwaar heren?"

"Inderdaad," antwoordde de Waal. „Volkomen ondoorgrondelijk."

VIERDE DEEL.

Het was ongeveer een half jaar na de oplossing van het „Java Aero“-mysterie.

Op een avond, toen Els — dat is mijn vrouwtje — en ik zaten koffie te drinken, belde de Waal mij op, en vroeg, of ik Klein en hem de volgende morgen om half twaalf in Des Indes zou kunnen ontmoeten. Ik zou hem misschien met de een of andere inlichting kunnen helpen, zei hij, en ik kreeg daarvoor in ruil van hem een Angostura.

"Dan wil ik ook mee," zei Els.

Mijn bewering, dat het hier waarschijnlijk wel een ernstige bespreking zou gelden en dat Angostura's geen drankjes voor dames waren, had niet het minste effect.

Els wilde mee — dus ging zij mee!

Na de beëindiging van de Java Aero-zaak hadden de Waal en ik elkander dikwijls ontmoet. Er was tussen ons langzamerhand een vriendschappelijke verhouding ontstaan, en het gevolg was, dat hij soms bij mij aanklopte om inlichtingen, die ik hem als journalist wel eens kon verschaffen. Aan de andere kant kon hij mij zo nu en dan een hint geven, waardoor het mij af en toe mogelijk was mijn collega-journalisten een vet kluijfe af te snoepen. En

zoals men weet — kluiven afsnoepen van collega's is de lust en het leven eens krantenmants.

Toen mijn vrouwtje en ik die Zaterdagmorgen de lobby van Des Indes binnenstapten, vonden wij daar reeds een cosmopolitisch gezelschap bijeen — zoals dat geregeld in dit hotel wordt aangetroffen. Amerikanen, Engelsen, Australiërs — en niet te vergeten een groot contingent Nederlandse zakenlieden, die het bekende Zaterdagse „pait“-uurtje reeds spoedig na de oorlog in de oude glorie hadden hersteld.

Ergens in een hoekje, een beetje verdekt opgesteld achter een groote palm-in-de-pot, zaten met de meest onschuldige gezichten ter wereld de heren Klein en de Waal. Zij waren klaarblijkelijk in een geanimeerd gesprek gewikkeld en zij gaven zich heel veel moeite, er als doodgewone makelaars, leeraren, importeurs of andere naieve medemensen uit te zien. Maar de scherpe blik, die de Waal zo nu en dan tussen de palmbladeren door, over de aanwezigen liet gaan, gaf iemand die hem kende toch wel te denken. Klaarblijkelijk was hij op zoek naar het een of andere duistere individu. De detectives waren hoogstwaarschijnlijk weer diep verwickeld in de oplossing van verse mysteries — waarvan het leven steeds vol is.

Toen Els en ik op hun tafeltje afkwamen stonden de beide politiemannen op, schudden ons erg vriendelijk de hand en schoven stoelen bij. Geen minuut later waren mijn vrouwtje en de Waal in een diep en kennelijk zéér interessant gesprek gewikkeld. Ik hield mij derhalve met de heer Klein bezig, onder-

tussen telkens een vluchtig oogje op mijn echtgenote en Henk de Waal slaande, die dit echter in het geheel niet schenen op te merken.

De muziek speelde een Wiener Waltzer.

„Had-ie wat voor me?“ vroeg ik de Hoofdinspecteur met een hoofdknikje in de richting van de Waal.

„Ja,“ antwoordde Klein, „hij wou wat van je weten..... Eh, de Waal..... als je even tijd hebt..... Wat moest je ook weer precies van Felman?“

„O ja,“ zei de detective, zijn gesprek met mijn vrouw met een allerbeminnelijkst glimlachje onderbrekend en zich tot mij richtend: „Verdorie, dat's waar ook, dat had ik door het aangename gezelschap van je vrouw bijna vergeten! Jij weet nog al veel, is het niet, Felman?..... Eh, ken jij misschien een zekere.....“

Tot mijn genoegen kon ik de detectives de gegevens over de gevraagde persoon verschaffen. Echter niet, dan nadat ik mij van het auteursrecht verzekerd had van het verhaal, wanneer er zou blijken copy te zitten in de reden van hun belangstelling voor die man.

„Beste kerel,“ zei de Waal, „dat weet je nu toch zoo langzamerhand wel. Je hebt jezelf immers aangesteld tot mijn biograaf, toen je probeerde de wereld te suggereren, dat ik die Javero business zoo flink had opgeknapt! En je vertelde me onlangs nog, dat je bijna klaar was met die radio geschiedenis.....“

„Wat voor radio geschiedenis?“ vroeg Klein.

„Och, je weet wel, die affaire op de Economische Conferentie,” antwoordde de Waal.

„Allemachtig,” riep Klein uit, terwijl hij met een schuw gezicht om zich heen keek, „die Economische Conferentie..... Je hebt toch niks geschreven over — eh — ik bedoel.....”

„Zeg het maar, zeg het maar,” moedigde de Waal aan. „Je bedoelt natuurlijk over Miss Hawthorne...!”

Klein kleurde heftig en ik probeerde mijn onschuldige gezicht te zetten.

„O,” zei Els, „bedoelt u soms die ouwe Engelse secretaresse, die zo verliefd op u was.....?”

„Els, kind, doe me een genoeg.....” zei ik, trachtend m'n gezicht in allerlei grimassen te vertrekken, waaruit zij zou kunnen begrijpen, dat ze daar niet op moest doorgaan.

„O, good heavens,” zuchtte Klein met een vermoeid gelaat. „Ik zie het al..... Als moeder de vrouw dat straks onder de ogen krijgt, dan zwaait er wat.....! Het is toch al geen makkelijk baantje om de huiselijke vrede te bewaren. Dat komt, omdat ik steeds in gezelschap van die akelige de Waal ben, met allerlei vrouwvolk rondom hem heen.....”

„O ja?” vroeg Els geïnteresseerd.

„Hij kletst maar wat,” zei de Waal. „Klein heeft alleen maar pret als hij mij als een erg losbandig ventje kan voorstellen! En dat ben ik toch heus niet. Maar ik zal zijn vrouw wel eens een present-exemplaar sturen van dat nieuwe boek van jou, Felman, als het verschijnt.....”

„O, kijk eens,” viel Klein hem plotseling in de rede,

„daar heb je Johnny Taylor ook. Je herinnert je hem wel — die knaap uit de Javero zaak. En die procuratiehouder van Halewijn & Co — hoe heet hij ook weer?”

„Inderdaad,” antwoordde de Waal, „dat is Kerkhoven. Als ik het wel heb, is die dame, die bij hen is, mevrouw Bogaardt. Die heb jij nog nooit ontmoet, is het wel?”

„Psss.....” blies Klein tusschen zijn tanden door, „dat is verdorie een mooie vrouw, zeg.....: Psss..... Nu kan ik me wel voorstellen, dat die Courbois iets tegen Bogaardt had... O, sorry mevrouw Felman..... Hé — ze hebben ons zien zitten, en komen naar ons toe.”

Wij stonden op, toen Kerkhoven met uitgestrekte hand op de detectives afkwam. De onbekenden van het gezelschap werden aan elkaar voorgesteld.

„Moken wai bai you zitten, mevrouw en gentlemen?” vroeg Taylor. „Of doen wai you storen?” En in het oor van de Waal fluisterend voegde hij er aan toe: „Ben jou miskien weer op de mensen-jakt, Inspector?”

„Nee, nee, vandaag niet,” lachte de detective. „Het zal ons bijzonder aangenaam zijn als u met z'n drieën een borrel mee drinkt..... Djongos..... nog drie stoelen.”

Het gezelschap zette zich en de Waal schreef een bon voor bestellingen.

„U weet natuurlijk nog niet, dat het vandaag een feestdag voor de firma Halewijn en voor de heer Taylor is. We hebben vanmorgen een telegram ge-

had, dat de directie in Nederland besloten heeft hem tot procuratiehouder van de firma Halewijn te bevorderen."

"Yes, sir," zei Johnny. "You had seikers gedacht, Inspector, dat Johnny alleen maar kon tennis spelen en gamble en achter lieve young maisjes aanlopen..... ha, ha..... meet the new young per pro!"

Het geheel gezelschap lachte om de vrolijke jonge Brit, die klaarblijkelijk na het gebeurde, als een man, een andere koers was ingeslagen. Wij feliciteerden hem met sympathie.

"Het is alweer een hele tijd geleden, toen u mij dagelijks achter mijn broek zat, mijnheer de Waal — en toen u mij bijna mijn nek liet breken op Kemajoran," lachte Kerkhoven.

"Ja, de tijd gaat snel," antwoordde de Waal. "Inderdaad, al weer een half jaar geleden. Ongevoelbaar..... Een droevige geschiedenis was dat, mevrouw Bogaerd; en nog wel een geschiedenis, die als een nachtkaaars uitging, zonder happy end....."

"Dat laatste ben ik niet heelemaal met u eens, mijnheer de Waal," onderbrak hem mevrouw Bogaerd, terwijl zij Kerkhoven lachend aankeek en een kleur kreeg.

"Hoe bedoelt u dat?" vroeg de detective verwonderd.

"Wel — laat ik het antwoord maar geven," nam Kerkhoven over. "Het is vandaag namelijk een dubbele feestdag. Niet alleen voor de heer Taylor, maar ook voor mevrouw Bogaerd en mij. Mevrouw Bogaerd en ik hebben ons gisteren geëngageerd."

"Nee maar..... mijn beste wensen," zei de Waal, terwijl hij het jonge paar de handen drukte.

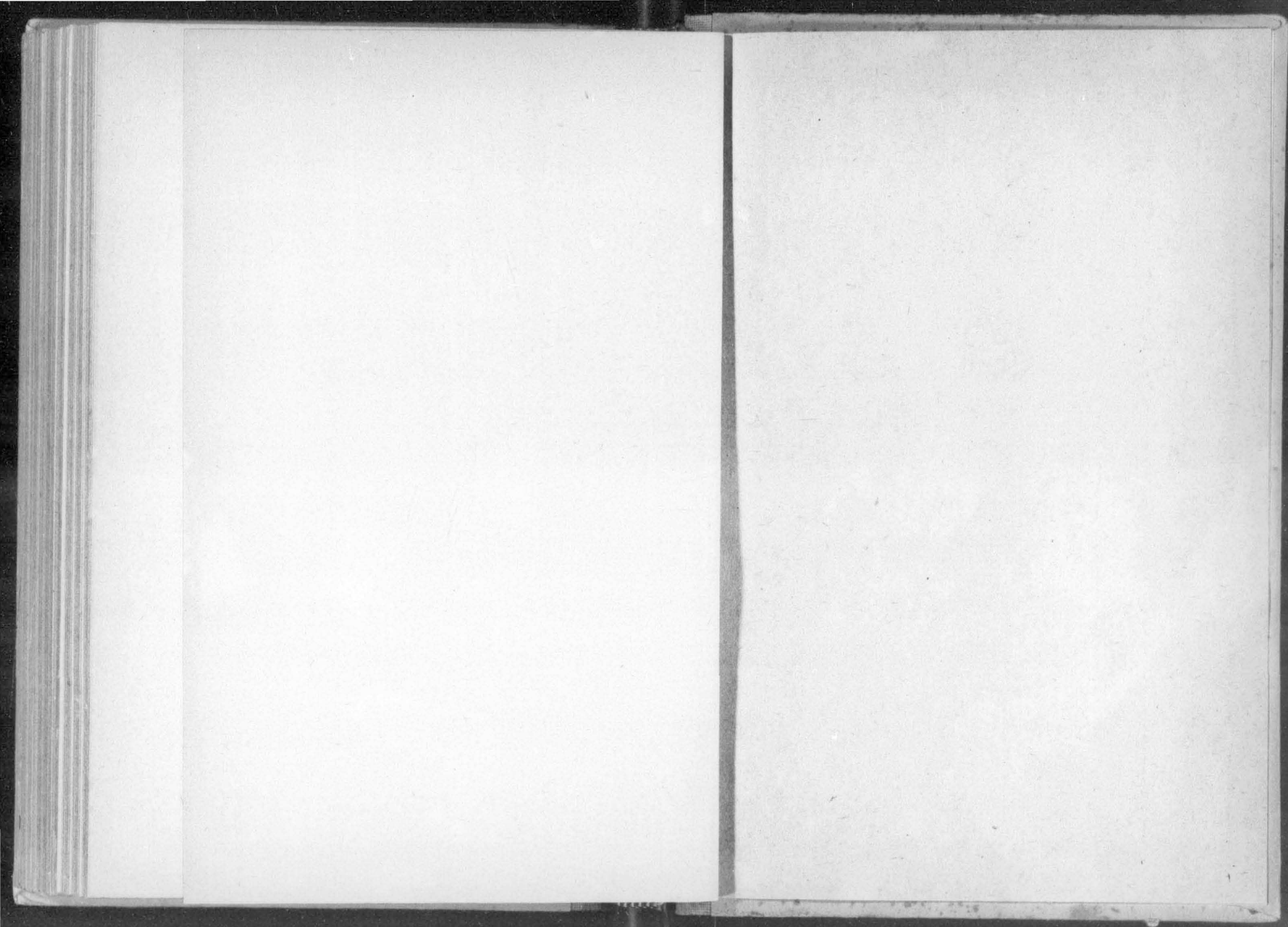
"By Jove..... eh, ik bedoel..... wel, wel," zei Klein, nadat wij allen onze felicitaties hadden uitgesproken en handen geschud. "Dat is voor ons werkelijk prettig om te horen. Zo zie je maar, dat uit een akelig drama toch nog wel eens iets goeds kan voortkomen. Het doet mij persoonlijk bijzonder veel genoegen onder deze aangename omstandigheden kennis met u te hebben gemaakt..... nadat wij u indertijd zoveel last veroorzaakt hebben. Eh..... ik zou zeggen..... het lijkt mij een uitnemende gelegenheid om al deze gezellige dingen te vieren..... Vindt u ook niet, mevrouw Felman?..... Ik kan er ditmaal thuis ook geen last mee krijgen..... Mijn vrouw is toch met vakantie de stad uit! Volgende rondje is voor mij!"

EINDE.

Krijgsgevangenenkamp Tjimahi (Java) -
Gaol-camp Changi (Singapore),
1943—1944.

50